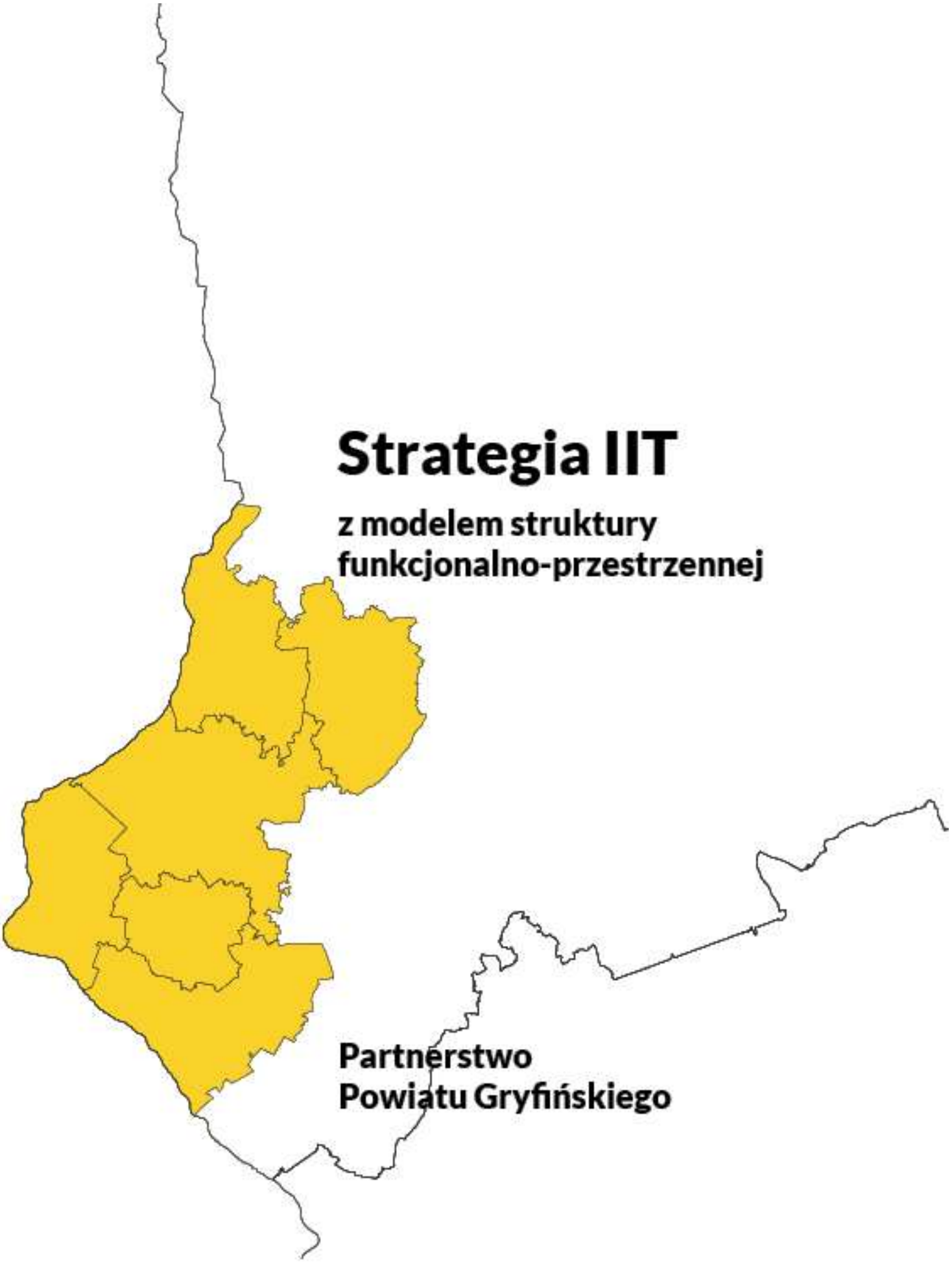

Strategia IIT

z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej

Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

gmina
Banie

miasto i gmina
Cedynia

miasto i gmina
Chojna

miasto i gmina
Mieszkowice

miasto i gmina
Moryń

gmina
Widuchowa

powiat
gryfiński

Strategia IIT

z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej

Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego

Strategia terytorialna
Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego

Opracowanie
Związek Miast Polskich

Zespół autorski:
Piotr Guzek, Jakub Jackowski, Lucyna Maury, Grzegorz Szewczyk, Danuta Wesołowska.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej
Ewa Buszac-Piątkowska, Piotr Górka, Marta Gurgul, Marek Karzyński, Maciej Łapko, Grzegorz Roman, Justyna Strzyżewska, Marcin Turzyński, Michał Urbański.

Kierownik projektu CWD
Jarosław Komża

Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego 2023" jest trzecią edycją projektu strategicznego pod nazwą Centrum Wsparcia Doradczego, zainicjowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Obecna edycja CWD wdrażana jest przez Fundację Fundusz Współpracy oraz Związek Miast Polskich. Program ma na celu popularyzowanie idei Partnerstwa międzysamorządowego oraz budowanie kompetencji samorządów lokalnych do strategicznego planowania rozwoju we współpracy z innymi JST i planowania kompleksowych przedsięwzięć, rozwiązujących problemy rozwojowe i odpowiadających zidentyfikowanemu potencjałowi obszaru Partnerstwa. Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego 2023" realizowany jest w okresie od lipca do końca grudnia 2023 roku w ramach programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027.

2024 © Związek Miast Polskich

Skład Partnerstwa

1. Powiat Gryfiński
2. Gmina Banie
3. Miasto i Gmina Cedynia
4. Miasto i Gmina Chojna
5. Miasto i Gmina Mieszkowice
6. Miasto i Gmina Moryń
7. Gmina Widuchowa

Skład Rady Partnerstwa

1. Wojciech Konarski – Wicestarosta Gryfiński, Przewodniczący Rady Partnerstwa
2. Arkadiusz Augustyniak – Wojt Gminy Banie
3. Adam Zarzycki – Burmistrz Miasta i Gminy Cedynia (do maja 2024 r.)
4. Piotr Głowniak - Burmistrz Miasta i Gminy Cedynia (od maja 2024 r.)
5. Barbara Rawecka – Burmistrz Miasta i Gminy Chojna
6. Andrzej Salwa – Burmistrz Miasta i Gminy Mieszkowice (do maja 2024 r.)
7. Krzysztof Tkacz - Burmistrz Miasta i Gminy Mieszkowice (od maja 2024 r.)
8. Józef Piątek – Burmistrz Gminy Moryń (do maja 2024 r.)
9. Sławomir Jasek - Burmistrz Gminy Moryń (od maja 2024 r.)
10. Paweł Wróbel – Wójt Gminy Widuchowa

Skład Grupy Roboczej

1. Andrzej Krzemiński – Powiat Gryfiński, Przewodniczący Grupy Roboczej
2. Marcin Wypchło – przedstawiciel Powiatu Gryfińskiego
3. Kalina Wójcik – przedstawicielka Gminy Banie
4. Dominika Zienkiewicz - przedstawicielka Miasta i Gminy Cedynia
5. Monika Piątek – przedstawicielka Miasta i Gminy Cedynia
6. Paulina Andreatto-Król – przedstawicielka Miasta i Gminy Chojna
7. Agnieszka Ruchniak - przedstawicielka Miasta i Gminy Mieszkowice
8. Marta Skrycka – przedstawicielka Miasta i Gminy Mieszkowice
9. Sebastian Portkowski – przedstawiciel Gminy Moryń
10. Andrzej Stachura - przedstawiciel Gmina Widuchowa
11. Mariusz Gralak – przedstawiciel Gmina Widuchowa
12. Elżbieta Lach – przedstawicielka Lokalnej Grupa Działania *Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwoju Obszaru Wiejskich*
13. Justyna Wiktorowicz - przedstawicielka Lokalnej Grupa Działania *Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwoju Obszaru Wiejskich*

Spis treści

1. Wstęp ... 9
1.1. Wprowadzenie ... 9
2. Synteza diagnozy, analiza uwarunkowań i powiązań strategicznych ... 13
2.1. Analiza zdiagnozowanych uwarunkowań rozwojowych ... 13
2.2. Analiza powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych ... 28
3. Cele Partnerstwa i ich operacjonalizacja ... 31
3.1. Cele Strategii Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego ... 31
3.2. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych ... 45
3.3. Rezultaty strategiczne ... 50
4. Wymiar przestrzenny w Strategii rozwoju obszaru Partnerstwa ... 52
4.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru Partnerstwa ... 52
4.2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie polityki przestrzennej ... 65
4.3. OSI określone w strategii rozwoju województwa ... 79
5. Projekty ... 87
5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów ... 87
5.2. Listy projektów ... 88
5.3. Powiązanie pomiędzy projektami (wiązki projektów) ... 95
6. Wdrażanie: warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii ... 102
6.1. Zarządzanie wdrażaniem Strategii ... 102
6.2. Monitorowanie i ocena wdrażania ... 105
7. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych ... 109
7.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowywania Strategii ... 109
7.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji Strategii ... 112
7.3. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów Strategii ... 113
8. Źródła finansowania ... 115
9. Wykazy i spisy ... 124
9.1. Spis rycin ... 124
9.2. Spis tabel ... 125

Wykaz skrótów użytych w dokumencie

Skrót	Rozwinięcie
BDL	Bank Danych Lokalnych
CIT	Podatek dochodowy od osób prawnych
CWD+	Centrum Wsparcia Doradczego - Plus
DIROW	Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwoju Obszarów Wiejskich
FEPZ 2021 - 2027	Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021 - 2027
GDOŚ	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IIT	Inny Instrument Terytorialny
MRL	Monitor Rozwoju Lokalnego
MPZP	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego
PN	Podatek od nieruchomości
PPG	Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego
PZPWZ	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego
RBGPWZ	Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego
SOM	Szczeciński Obszar Metropolitalny
SEKTOR B+R	Sektor badawczo - rozwojowy
SRWZ 2030	Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

1. Wstęp

1.1. Wprowadzenie

Jednym z celów polityki spójności Unii Europejskiej w ramach perspektywy finansowej na lata 2021-2027 jest zwiększenie wpływów lokalnych wspólnot na kształtowanie polityki terytorialnej. Cel 5 "Europa bliżej obywateli" skupia się na wzmocnieniu roli samorządów terytorialnych w stymulowaniu procesów rozwojowych w oparciu o działania wynikające ze strategii terytorialnych. Fundamentem dla podejmowania tego rodzaju aktywności jest współpraca samorządów na bazie zawiązywanych partnerstw, w ramach odpowiednich instrumentów terytorialnych polityki spójności, tj. ZIT i IIT.

Niniejsza Strategii IIT Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego powstała w oparciu o zapisy *Ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027* (Dz. U. 2022 poz. 1079), w szczególności o zapisy Rozdziału 12 tejże ustawy. Stanowi ona odpowiedź na problemy, potrzeby rozwojowe, wyzwania i szanse wskazane w przeprowadzonej diagnozie obszaru Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego. Jej horyzont czasowy zgodny jest okresem trwania perspektywy finansowej 2021-2027, wydłużony zgodnie z zasadą n+3 do 2030 roku. Strategia i jej proces przygotowywania są - oprócz wspomnianej już *Ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027* z dnia 28 kwietnia 2022 r. – zgodne z *Ustawą o samorządzie gminnym* z dnia 8 marca 1990 r., *Ustawą o samorządzie powiatowym* z dnia 5 czerwca 1998 r. oraz *Ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z* 6 grudnia 2006 r., a także z *Ustawą o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw* z dnia 7 lipca 2023 r.
Strategia zawiera m.in. syntezę diagnozy, cele, do których Partnerstwo dąży oraz odpowiadające im kierunki działań, wskaźniki, model struktury funkcjonalno-przestrzennej, listę projektów wraz z informacją o ich wyborze, źródła finansowania i opis systemu wdrażania.

Wskazane w dokumencie projekty mają charakter zintegrowany w oparciu o założenia przedstawione przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej w dokumencie pn. *Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie 2021 -2027*. Z kolei prezentowane w Strategii podejście

zintegrowane oparte jest m.in. na autorskiej koncepcji wiązek projektowych, stanowiących fundament dla wykazania powiązań między projektami, celami oraz działaniami. Zakres Strategii jest zbieżny z zapisami art. 36 ust. 8 *Ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 z* dnia 28 kwietnia 2022 r. Ponadto, w szczególności pod kątem zgodności z wzorem listy projektów, podejścia zintegrowanego i wskaźników, został skonsultowany z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej Programem Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.

Projekt Strategii IIT Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego został przygotowany przez Partnerów i zespół ekspertów Związku Miast Polskich w okresie styczeń 2023 – styczeń 2025 r., częściowo w ramach projektu Centrum Wsparcia Doradczego Plus zainicjowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. W prace nad dokumentem zaangażowani zostali przedstawiciele samorządów tworzących Partnerstwo (tworzący Radę Partnerstwa oraz Grupę Roboczą) oraz partnerzy społeczno-gospodarczy i interesariusze pochodzący z lokalnych środowisk.

Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego tworzy 7 samorządów. W jego skład wchodzą 4 gminy miejsko-wiejskie, 2 gminy wiejskie i 1 powiat:

- gmina Banie;
- miasto i gmina Cedynia;
- miasto i gmina Chojna;
- miasto i gmina Mieszkowice;
- miasto i gmina Moryń;
- gmina Widuchowa;
- powiat gryfiński.

Ryc. 1. Przynależność gmin powiatu gryfińskiego do partnerstw samorządowych

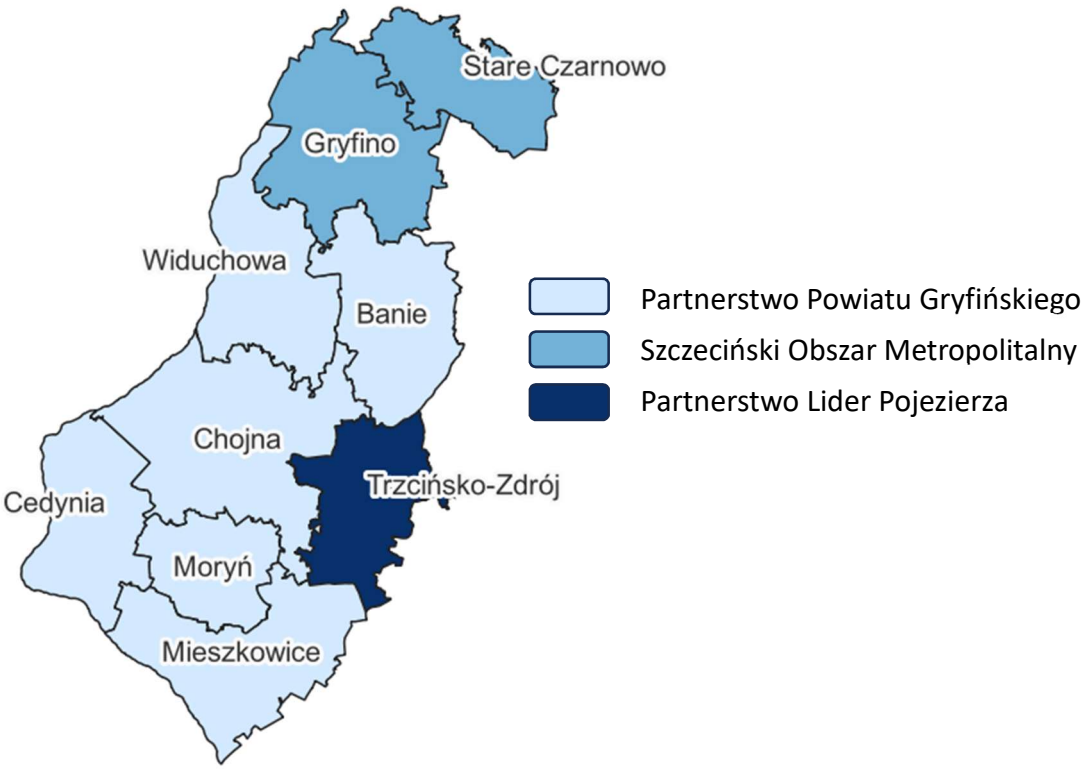

Źródło: opracowanie własne

Wszystkie gminy tworzące Partnerstwo przynależą administracyjnie do powiatu gryfińskiego, ale nie wszystkie gminy wchodzące w skład powiatu gryfińskiego tworzą Partnerstwo. Szerszy opis genezy takiej delimitacji został przedstawiony w *Raporcie diagnostycznym*, którego przygotowanie poprzedziło prace nad Strategią.

Tab. 1. Ludność i powierzchnia gmin tworzących Partnerstwo [2023]

Gmina	Ludność	% ludności Partnerstwa	Powierzchnia [km^2]	% powierzchni Partnerstwa	Gęstość zaludnienia [os./km^2]
Banie	5 763	15%	206	16%	28
Cedynia	3 933	10%	181	14%	23

Chojna	13 094	34%	332	26%	40
Mieszkowice	6 501	17%	239	18%	28
Moryń	4 112	11%	125	10%	33
Widuchowa	4 980	13%	209	16%	24
	38 383	**100%**	**1 292**	**100%**	**Średnia: 30,3**

Źródło: GUS, BDL

Obszar Partnerstwa to najbardziej na zachód wysunięta część Polski. Leży w Dolinie Dolnej Odry (na odcinku od Czelina do Widuchowej), na Pojezierzu Myśliborskim i Równinie Gorzowskiej. Różnorodne, malownicze ukształtowanie krajobrazu w połączeniu z bogactwem lokalnego środowiska przyrodniczego oraz ponadprzeciętnymi walorami kulturowymi to jedne z najważniejszych zasobów obszaru Partnerstwa.

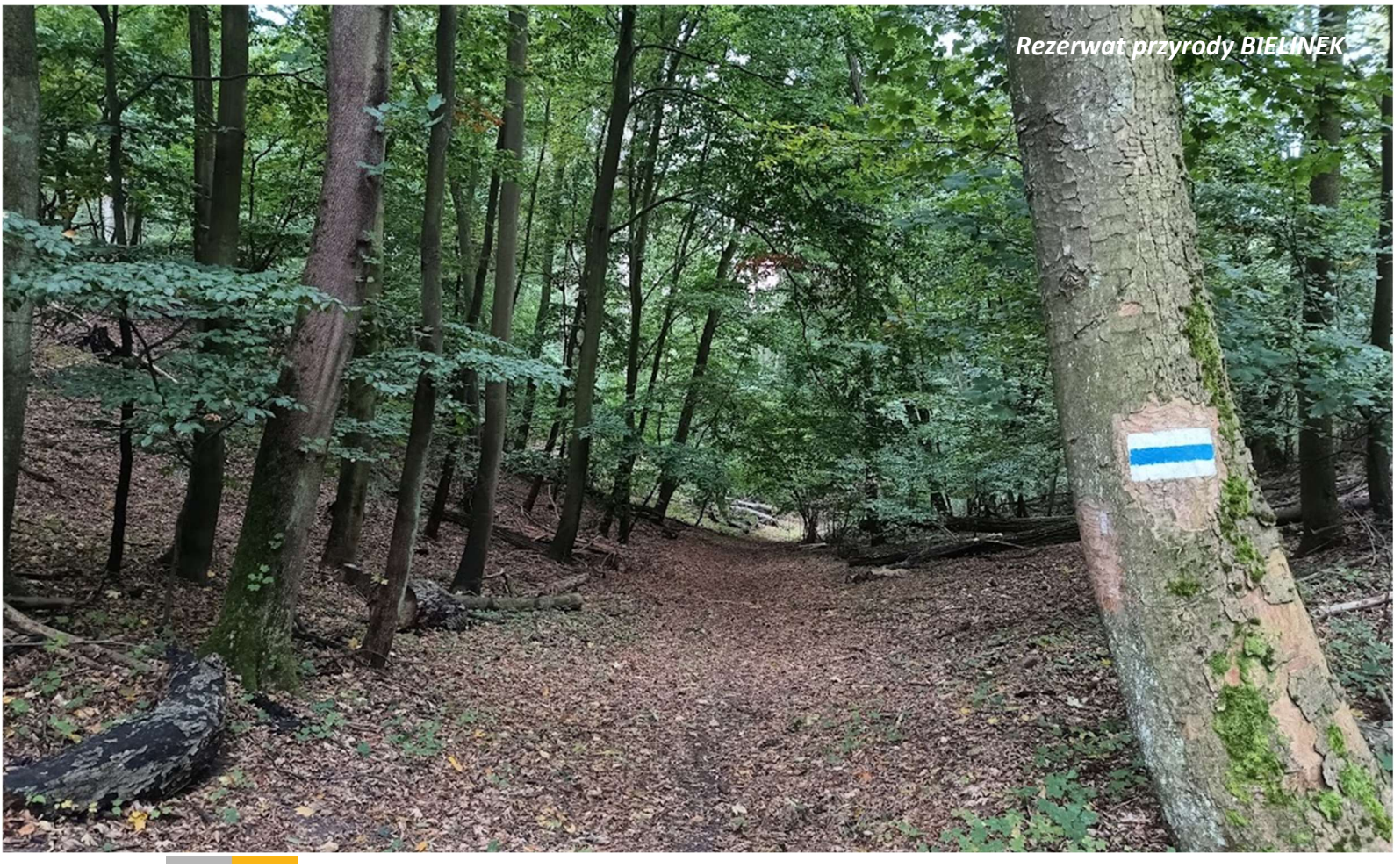

2. Synteza diagnozy, analiza uwarunkowań i powiązań strategicznych

2.1. Analiza zdiagnozowanych uwarunkowań rozwojowych

2.1.1. Kluczowe problemy rozwojowe Partnerstwa

Gminy tworzące Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego w różnego rodzaju opracowaniach i analizach wskazywane są bardzo często jako obszar problemowy. Zidentyfikowano tu zarówno problemy społeczne, jak i ekonomiczne o charakterze strukturalnym, których geneza sięga czasów transformacji ustrojowej z początku lat 90. XX wieku. Spośród wielu innych wyzwań rozwojowych tego obszaru największym jest dzisiaj przeciwdziałanie niekorzystnym procesom demograficznym, które wzmagają peryferyjność tego obszaru, będąc także pośrednią przyczyną wielu niekorzystnych zjawisk o charakterze gospodarczym czy ekonomicznym.

W *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030* – najważniejszym dokumencie określającym cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki - aż 4 spośród 6 gmin Partnerstwa wskazano jako obszary problemowe[1]. Gminy Cedynia, Banie i Moryń zostały w niej określone jako społeczne obszary problemowe, gmina Widuchowa – jako obszar problemowy zarówno w obszarze społecznym, jak i ekonomicznym. Wszystkie te samorządy zostały uznane za gminy zagrożone trwałą marginalizacją.

[1] W pierwotnej wersji delimitacji obszarów problemowych (która znalazła zastosowanie m.in. w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju przyjętej w 2017 roku) znalazły się tylko 2 gminy z obszaru Partnerstwa. Po aktualizacji z 2018 roku ich liczba zwiększyła się dwukrotnie.

Ryc. 2. Typy gmin problemowych na obszarze województwa zachodniopomorskiego

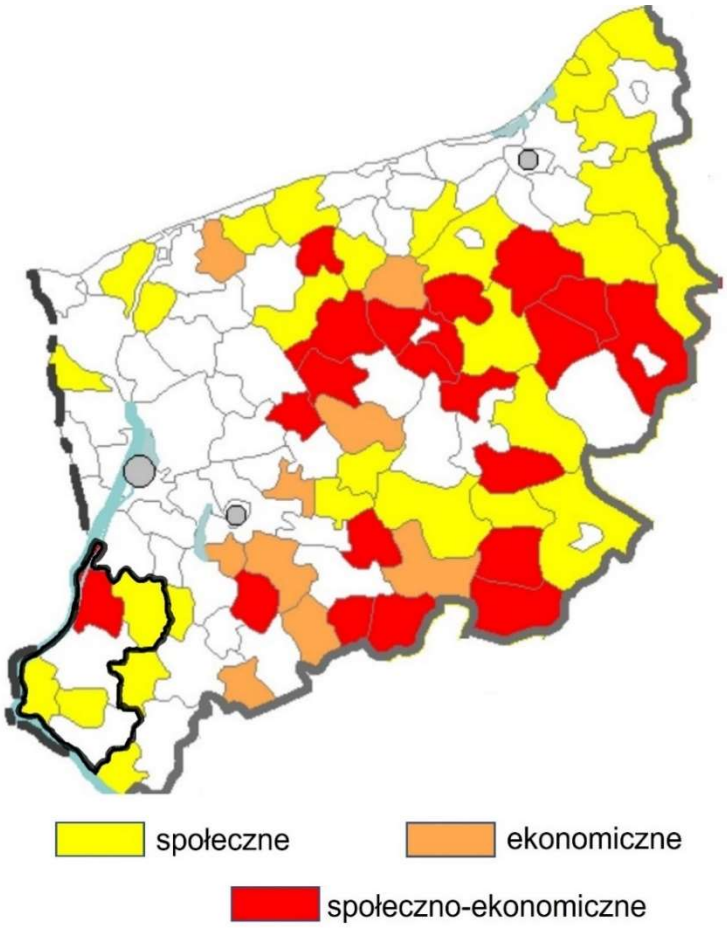

Źródło: Aktualizacja delimitacji obszarów problemowych na rok 2018, PAN IGiPZ, 2018

5 spośród 6 gmin tworzących Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego zostało zaliczone do Obszaru Funkcjonalnego Specjalnej Strefy Włączenia[2] - poza SSW znalazła się jedynie gmina Mieszkowice. Oznacza to, że na większej części obszaru Partnerstwa kumulują się niekorzystne zjawiska społeczno-gospodarcze i przestrzenne. Zgodnie z przyjętą metodologią obszary zaliczane do SSW charakteryzują się niekorzystną wartością kluczowych wskaźników opisujących sytuację społeczno-gospodarczą, strukturalnymi deficytami rozwojowymi, w szczególności brakiem lub zanikiem silnych ośrodków rozwojowych, niższym poziom dostępu do infrastruktury, ograniczonym autonomicznym potencjałem rozwojowym, który stanowiłby wystarczającą podstawę

[2] Aktualna delimitacja Specjalnej Strefy Włączenia na obszarze województwa zachodniopomorskiego oraz planowane kierunki działań interwencyjnych została przyjęta uchwałą nr 1411/23 z dnia 1 września 2023 r. przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego.

do prowadzenia efektywnej polityki rozwoju na poziomie poszczególnych gmin.[3] Tereny objęte Specjalną Strefą Włączenia to w przeważającej mierze tereny pokryte gruntami rolnymi i leśnymi, o słabo rozwiniętej funkcji przemysłowej i usługowej.

Sytuacja społeczna i ekonomiczna gmin tworzących Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego znalazła swoje odzwierciedlenie także w wartości Ogólnego Wskaźnika Rozwoju Partnerstwa określonej w oparciu o dane zagregowane przez Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL), który stanowi narzędzie do analiz statystycznych i porównawczych jednostek samorządu terytorialnego. Pozwala on na zdiagnozowanie sytuacji Partnerstwa w oparciu o zestaw wybranych wskaźników pogrupowanych w 12 kluczowych obszarach. W przypadku Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego wartość wskaźnika na przestrzeni ostatnich lat była zmienna, cały czas utrzymywała się jednak na ujemnym poziomie[4].

W wyniku przeprowadzonych analiz na etapie tworzenia *Raportu diagnostycznego*, zdefiniowane zostały kluczowe problemy występujące na terenie Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego. Ich wskazanie poprzedziła analiza dostępnych źródeł statystycznych, ogólnodostępnych raportów, analiz i ekspertyz (między innymi tych, o których mowa powyżej), przeprowadzonych badań społecznych, wniosków z warsztatów przeprowadzonych z członkami Grupy Roboczej i pogłębionych wywiadów z członkami Rady Partnerstwa. Obszary problemowe obszaru Partnerstwa zostały opisane w tabeli poniżej.

[3] http://eregion.wzp.pl/delimitacja-specjalnej-strefy-wlaczenia-na-obszarze-wojewodztwa-zachodniopomorskiego-oraz-planowane , dostęp: 4.01.2025 r.

[4] Więcej informacji o Ogólnym Wskaźniku Rozwoju Partnerstwa zostało przedstawionych w *Raporcie diagnostycznym*

Tab. 2. Obszary problemowe Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego

Obszar problemowy	Przyczyna	Skutek
NIEKORZYSTNE PROCESY DEMOGRAFICZNE	• starzenie się społeczeństwa; • spadek liczby urodzeń; • zmiany w strukturze aktywności zawodowej; • niekorzystne saldo migracji;	• malejący potencjał obszaru, również na skutek odpływu bardziej kreatywnej części społeczności; • pogarszająca się sytuacja finansowa samorządów; • wzrost kosztów części świadczonych usług publicznych; • zmiana popytu w stosunku do określonych usług publicznych; • możliwe zmiany w strukturze osiedleńczej (zanikanie wsi).
NISKI POTENCJAŁ / POZIOM ROZWOJU GOSPODARCZEGO OBSZARU PARTNERSTWA	• ograniczona oferta lokalnego rynku pracy; • peryferyjne położenie niesprzyjające przyciąganiu inwestycji zewnętrznych; • niewystarczająca oferta inwestycyjna samorządów należących do Partnerstwa; • bliskość silnych stref przemysłowych tuż za granicami Partnerstwa (także w Niemczech) dysponującymi większym potencjałem gospodarczym, co skutkuje odpływem siły roboczej poza obszar Partnerstwa; • brak silnego ośrodka centralnego stanowiącego lokomotywę rozwoju lokalnej gospodarki;	• emigracja z obszaru Partnerstwa, w szczególności ludzi młodych, o największym potencjale innowacyjności i kreatywności; • dominująca rola mikro i małych przedsiębiorstw, nastawionych na zaspokajanie podstawowych potrzeb; • niska atrakcyjność gospodarcza obszaru dla potencjalnych inwestorów zewnętrznych; • niskie wpływy do budżetu samorządów z tytułu m.in. CIT i podatku od nieruchomości.

	• niewystarczający poziom promocji oraz upowszechniania przedsiębiorczości i samozatrudnienia; • słabo rozwinięty rynek instytucji otoczenia biznesu; • bierność i roszczeniowość niektórych grup będąca konsekwencją przyzwyczajeń i funkcjonowania form uspołecznionej gospodarki, w szczególności w rolnictwie; • brak wspólnej, zunifikowanej polityki proinwestycyjnej samorządów w obrębie Partnerstwa; • śladowa ilość lokalnych marek, które osiągnęły sukces i mogłyby być kojarzone z obszarem Partnerstwa.	
NISKI POTENCJAŁ LOKALNEGO RYNKU PRACY	• relatywnie niewielka oferta kształcenia, także w odniesieniu do szkolnictwa zawodowego; • brak systemu samodokształcania się i szkolenia na potrzeby lokalnych pracodawców; • brak wśród lokalnych przedsiębiorców podmiotów z sektora B+R i kreatywnego; • niska podaż ofert pracy o w sektorze innowacyjnym i rozwojowym; • udział w lokalnym rynku (zasobie siły roboczej) pracy grup defaworyzowanych, stanowiących znaczną część grupy osób długotrwale bezrobotnych, w tym dawnych pracowników Państwowych Gospodarstw Rolnych;	• odpływ młodych, kreatywnych i innowacyjnych pracowników do większych ośrodków miejskich; • niskie płace; • obniżenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej obszaru.

	• brak silnego ośrodka centralnego powoduje brak podaży określonych miejsc pracy zarezerwowanych dla większych ośrodków (np. administracja, szpitale, jednostki kultury itp.).	
ODPŁYW SIŁY ROBOCZEJ	• mało zróżnicowany pod względem podaży ofert lokalny rynek pracy; • niskie płace; • bezpośrednie sąsiedztwo Niemiec (lepsze warunki pracy); • bliskość dużych zakładów przemysłowych (Nowe Czarnowo), w tym nowopowstałych na terenie stref aktywności gospodarczej (Gardno, Kostrzyn); • brak w strukturze lokalnej gospodarki podmiotów z sektora kreatywnego, B+R i branż innowacyjnych.	• pogłębiające się niekorzystne procesy demograficzne demograficzne; • zmniejszająca się atrakcyjnosśćlokalnej gospodarki widziana przez pryzmat potencjalnych inwestorów.
NIEZADOWALAJĄCY STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO	• zagrożenia punktowe wynikające z sytuacji zewnętrznej (np. zatrucia wód powierzchniowych, susza klimatyczna); • nielegalna utylizacja odpadów, „dzikie wysypiska”; niewystarczająca sieć kanalizacyjna; • wielość czynników wpływających na pogorszenie się jakości środowiska: niska emisja, kiepskiej jakości opał, brak ciepła systemowego, ciągle niewielkie wykorzystanie OZE, rosnący ruch samochodowy; • brak koordynacji działań w zakresie ochrony środowiska między samorządami wchodzącymi w skład Partnerstwa.	• mniejszy potencjał inwestycyjny (atrakcyjność osadnicza) obszaru, szczególnie w kontekście osiedlania się osób z zewnątrz; • zagrożenia dla zdrowia; • konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów z budżetów samorządów związanych z ochroną środowiska;

NIEWYSTARCZAJĄCY POZIOM OPIEKI ZDROWOTNEJ	• brak na obszarze Partnerstwa dużego ośrodka stanowiącego centrum administracyjne i usługowe, które ogniskowałoby także szeroki wachlarz usług specjalistycznej opieki zdrowotnej (szpital); • niewystarczającą dostępność do specjalistycznych świadczeń ambulatoryjnych z uwagi na oddalenie od ośrodków szpitalnych; • trudności ze znalezieniem na rynku pracy specjalistów: lekarzy, pielęgniarki, rehabilitantów itp.; • lepsze warunki płacowe dla medyków i zawodów pokrewnych w Niemczech; • ogólna kondycja sektora służby zdrowia w Polsce, w tym warunki oferowane przez NFZ (kontrakty).	• w wielu przypadkach konieczność podróży poza obszar Partnerstwa w celu skorzystania z usług specjalistycznej opieki zdrowotnej; • obniżenie jakości życia, w tym spadek poczucia bezpieczenstwa na skutek trudności w dostępie do opieki zdrowotnej; • nierównomierne obłożenie poszczególnych placówek służby zdrowia; • niezadowolenie mieszkańców z jakości usług świadczonych w szpitalu w Dębnie obsługującym południową część Partnerstwa.
NIEWYSTARCZAJĄCA JAKOŚĆ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	• znaczący stopień wyeksploatowania infrastruktury technicznej (kanalizacyjnej, wodociągowej, związanej z gospodarowaniem odpadami, gazowej, drogowej i in.), w szczególności najstarszej,powstałej przed II wojną światową; • wzrastające koszty obsługi istniejącej infrastruktury technicznej powodują mniejsze możliwości finansowe do tworzenia nowej; • rozkład sieci osadniczej (znaczne odległości między miejscowościami) powodujący wysokie koszty jednostkowe związane z zapewnieniem oczekiwanej infrastruktury (kanalizacja, drogi);	• niższa jakość życia wynikająca z niemożności skorzystania z pełnej dostępności do wysokiej jakości infrastruktury; • napięcia społeczne na skutek konieczności podejmowania decyzji o lokalizacji nowych inwestycji; • mniejsze bezpieczeństwo na wymagających modernizacji drogach; • niewystarczająca – w niektórych przypadkach - infrastruktura jako bariera inwestycyjna (np. brak sieci gazowej, szeroko pasmowego internetu itp.);

	• brak zdolności finansowych samorządów do zmodernizowania lub/i budowy nowej infrastruktury w relatywnie krótkim czasie; • wzrost oczekiwań mieszkańców co do poziomu infrastruktury zapewnianej z poziomu gminy i powiatu.	• zwiększone zagrożenie występowania awarii oraz wyższe koszty utrzymania mniej wydolnej i wyeksploatowanej infrastruktury technicznej.
NIEWSTARCZAJĄCA AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	• postępujący proces zaniku więzi społecznych zachodzący w społeczeństwie; • niewystarczająca liczba lokalnych liderów motywujących do działania; • brak instytucjonalnego wsparcia dla podmiotów trzeciego sektora na obszarze Partnerstwa; • niewystarczające zaangażowanie lokalnych samorządów w proces budowy zdolności instytucjonalnej i finansowej podmiotów społecznych.	• deficyt lokalnej tożsamości; • niski poziom zaufania do władz lokalnych; • upowszechnianie postaw roszczeniowych; • odpowiedzialność za rozwój obszaru spoczywająca wyłącznie na oficjalnych strukturach.
NISKI POZIOM TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ	• niska aktywność społeczna; • postępujący proces zaniku więzi w społeczeństwie; • tło historyczno-społeczne: procesy przesiedleńcze, gospodarka uspołeczniona.	• mniejsza dbałość o dziedzictwo kulturowe, w szczególności rdzennie niepolskie; • niższa motywacja do angażowania się w oddolne inicjatywy..
NIEWYSTARCZAJĄCA OFERTA i INFRASTRUKTURA SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO	• niewystarczające możliwości finansowe samorządów; • niewystarczająca współpraca samorządów w kontekście planowania działań w obszarch kultury, rekreacyji i sportu; • trudności formalne i organizacyjne związane z tworzeniem infrastruktury o charakterze co	• niższy komfort życia mieszkańców w przypadku braku rozwoju/rozbudowy istniejącej/nowej infrastruktury • wstrzymanie rozwoju sektora turystycznego na obszarze Partnerstwa.

	najmniej ponadgminnym (szlaki turystyczne, drogi dla rowerów); • mało zróżnicowana oferta lokalnych domów kultury; • słabo rozwinięty sektor organizacji pozarządowych (NGO) działających w obszarze animacji kultury, sportu lub turystyki; • istotne ryzyko inwestycyjne w odniesieniu do usług turystycznych (niepewna sytuacja globalna, ograniczanie wydatków konsumpcyjnych w obszarach nie stanowiących potrzeb podstawowych, etc.); • brak w przeszłości należytej dbałości o istniejące obiekty rekreacyjne skutkujący ich nieodwracalna degradacją.	
RYNEK NIERUCHOMOŚCI / NIEWYSTARCZAJĄCY ZASÓB MIESZKAŃ	• znaczny stopień wyeksploatowania tkanki mieszkaniowej; • duży udział w strukturze zabudowy starych, często ponad stuletnich obiektów; • niewielka oferta nowych mieszkań w budynkach wielorodzinnych; • brak inwestycji gminnych w nowe budynki komunalne; • niski stopień pokrycia obszaru Partnerstwa miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego; • wysokie ceny działek (obszar przygraniczny, walory krajobrazowe);	• bariera dla procesów imigracyjnych; • przyczyna procesów emigracyjnych; • konieczność ponoszenia nakładów inwestycyjnych z budżetów samorządów na renowację starej, komunalnej tkanki mieszkaniowej.

	• braki w rozwoju sieci mediów komunalnych (kanalizacja, gaz).	
MALEJĄCE MOŻLIWOŚCI INWESTYCYJNE SAMORZĄDÓW	• wzrost cen materiałów i usług powodowany wysokim poziomem inflacji; • malejące dochody samorządów z tytułu wpływów podatkowych; • regulacje szczebla krajowego delegujące nowe obowiązki na samorządy bez przekazania odpowiednich środków finansowych na ich realizację; • bardziej ukierunkowane wsparcie ze środków unijnych (w perspektywie budżetowej 2021 - 2027), stawiające warunki brzegowe trudniejsze do spełnienia przez małe JST (np. zwrotne instrumenty finansowe); • ewentualne trudności związane z kredytowaniem potencjalnych inwestycji.	• wstrzymanie procesów inwestycyjnych; • obniżenie komfortu życia mieszkańców wskutek rezygnacji z zapowiadanych inwestycji; • spadek atrakcyjności inwestycyjnej obszaru Partnerstwa; • Wzrost zagrożenia występowaniem poważnych awarii wyeksploatowanej infrastruktury.
STOSUNKOWO UBOGA OFERTA USŁUGOWA / KONIECZNOSĆ ZASPOKAJANIA POTRZEB POZA OBSZAREM PARTNERSTWA	• brak silnego ośrodka centralnego pełniącego funkcję usługową w odniesieniu także do usług wykraczających poza poziom podstawowy; • niewielki potencjał finansowy lokalnych samorządów uniemożliwiający prowadzenie własnych inwestycji na szeroką skalę; • trudności z pozyskaniem inwestycji zewnętrznych, zwłaszcza o niskim potencjale komercyjnym.	• konieczność wyjazdu poza obszar Partnerstwa w celu zaspokajania potrzeb wykraczających poza najbardziej podstawowy poziom; • konieczność ponoszenia dodatkowych kosztów (finansowych, czasowych, etc.); • niższy poziom atrakcyjności obszaru dla potencjalnych mieszkańców czy inwestorów (ruch migracyjny);

		• zwiększony ruch samochodowy powodujący większe zanieczyszczenie powietrza, szybszą degradację dróg oraz spadek bezpieczeństwa na drogach.
WYKLUCZENIE KOMUNIKACYJNE / SŁABA OFERTA TRANSPORTU PUBLICZNEGO	• układ sieci osadniczej oraz południkowa rozciągłość powiatu gryfińskiego, jako element utrudniający zorganizowanie wydajnego systemu transportu zbiorowego; • trudna sytuacja ekonomiczna dwóch największych przewoźników na obszarze Partnerstwa: PKS Myślibórz i PKS Szczecin; • dalece niewystarczająca współpraca samorządów w zakresie budowy spójnego i efektywnego systemu komunikacji zbiorowej; • niewykorzystany potencjał LK 273 (*Nadodrzanka*): brak taktu w rozkładzie jazdy, niewystarczająca ilosc połączeń, pociągi kończące bieg w Gryfinie, brak infrastruktury towarzyszącej (P&R, B&R), kursów dowozowych itp.; • skutki ograniczania transportu publicznego w czasie trwania epidemii Covid-19.	• trudności w dojazdach do szkół, do pracy oraz w celu korzystania z innych usług poza własną miejscowość; • zjawisko wykluczenia społecznego związane z niemożnością uczestniczenia w życiu społecznym poza własną miejscowością; • znaczący wzrost liczby samochodów na terenie Partnerstwa i powiatu; • koszty środowiskowe i społeczne (bezpieczeństwo!) ponoszone w związku ze wzrastającym ruchem kołowym; • wysokie koszty dojazdu do pracy indywidualnymi środkami transportu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportu diagnostycznego Portret Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego*

2.1.2. Kluczowe potrzeby rozwojowe Partnerstwa

Uwzględniając wszelkie dane pozyskane do stworzenia *Raportu diagnostycznego*, zarówno ilościowe jak i jakościowe, skonstatowano, że największe potrzeby rozwojowe obszaru Partnerstwa dotyczą sześciu głównych obszarów wskazanych na ryc. 3.

Ryc. 3. Kluczowe potrzeby obszaru Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego

Źródło: *Raport diagnostyczny Portret Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego*

- **Poprawa sytuacji gospodarczej obszaru Partnerstwa**

Sytuacja gospodarcza jest główną determinantą możliwości inwestycyjnych lokalnych samorządów. Dlatego jej rola w procesie planowania strategicznego jest szczególna. Wzrost poziomu przedsiębiorczości, promocja samozatrudnienia, tworzenie warunków pod inwestycje, poprawa jakości lokalnego rynku pracy, wzrost płac, aktywna polityka proinwestycyjna, efektywniejsze wykorzystanie gospodarczego potencjału turystycznego i rolnego, większy udział przedsiębiorstw sektora kreatywnego – to czynniki (w części niezależne lub zależne jedynie częściowo od samorządów lokalnych) wpływające na zamożność lokalnych samorządów obszaru Partnerstwa.

- **Zahamowanie niekorzystnych zmian demograficznych**

Niekorzystne trendy demograficzne mogą zostać łagodzone tylko wskutek zbudowania odpowiedniej atrakcyjności i potencjału analizowanego obszaru. Z przeprowadzonej analizy wynika, że część z nich - choć wspólnych dla większego obszaru - na terenie Partnerstwa występuje silniej i z większą dynamiką niż w innych częściach regionu czy kraju. To właśnie one w pierwszej kolejności powinny zostać poddane głębszej analizie. Malejąca liczba ludności, starzenie się społeczeństwa, niekorzystny bilans przyrostu naturalnego, ujemne saldo migracji, nieproporcjonalnie szybki wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, problem z zastępowalnością pokoleń – konsekwencje tych zjawisk z każdym rokiem będą generowały nowe problemy i wyzwania dla lokalnych samorządów.

- **Poprawa jakości i dostępności infrastruktury**

Sprawna, wydajna, w niektórych przypadkach również atrakcyjna wizualnie infrastruktura przyczynia się do zwiększenia komfortu życia i pozytywnej oceny miejsca zamieszkania. Na obszarze Partnerstwa istnieje duże zapotrzebowanie na rozwój infrastruktury różnego typu: technicznej (gaz, energetyka, wod.-kan.), transportowej (chodniki, drogi), społecznej (żłobki, przedszkola, obiekty związane z opieką senioralną), turystycznej (baza noclegowa), rekreacyjnej (kąpieliska, drogi rowerowe, strefy odpoczynku). Potrzeby w tym obszarze są bardzo duże. Co ważne – jest to w wielu wypadkach przestrzeń do tworzenia i realizacji projektów zintegrowanych i partnerskich, które podkreślą wartości płynące z myślenia strategicznego opartego o wspólne planowanie międzygminne.

- **Minimalizowanie wykluczenia komunikacyjnego**

Układ przestrzenny obszaru Partnerstwa oraz jego otoczenie, peryferyjne położenie, niezbyt gęsta siatka osadnicza, znaczne odległości od większych ośrodków miejskich – to wszystko powoduje, że rola transportu publicznego na obszarze Partnerstwa powinna być niewspółmiernie większa niż obecnie. Potrzeba reagowania na trudności komunikacyjne wybrzmiała szczególnie donośnie w badaniach społecznych zrealizowanych na potrzeby *Raportu diagnostycznego*. Wykorzystanie potencjału linii kolejowej LK273 przy zbudowaniu wspólnej, powiatowo-gminnej sieci dowozowej jest dużym wyzwaniem na najbliższą przyszłość. Wykluczenie komunikacyjne niesie bowiem za sobą szereg negatywnych zjawisk w sferze społecznej, o następstwach i konsekwencjach trudnych do powstrzymania.

- **Wzmocnienie kapitału społecznego**

Największą wartością i najważniejszym zasobem obszaru Partnerstwa są ludzie. Rozwój indywidualnego i zbiorowego potencjału mieszkańców musi iść w parze z podnoszeniem jakości materialnej sfery życia. Kapitał społeczny na analizowanym terenie wymaga zwiększenia swojej aktywności. Wymaga także zinstytucjonalizowanego wsparcia, szczególnie kierowanego w stronę lokalnego sektora organizacji społecznych. Społeczne procesy integracyjne powinny wzmocnić chęć udziału mieszkańców w sprawy lokalnych społeczności. Partycypacja społeczna w życiu lokalnym może być jednym z czynników ograniczającym trendy emigracyjne, zacieśnia więzy społeczne, buduje poczucie lokalnej tożsamości, dumy i zadowolenia z przynależności do lokalnej grupy. Tym samym zwiększa prawdopodobieństwo pozytywnego postrzegania miejsca zamieszkania. Często są to procesy trudno uchwytne, ale niosą ze sobą daleko idące konsekwencje.

- **Zwiększenie dostępności i jakości usług**

Niewielki potencjał ludnościowy obszaru Partnerstwa, brak ośrodka powiatowego oraz – ogólnie – peryferyjne położenie względem dużych miast powodują, że lokalny rynek usług odpowiada tylko na podstawowe potrzeby. W konsekwencji pozostałe usługi muszą być realizowane poza obszarem Partnerstwa. Pilną potrzebą jest polepszenie jakości świadczonych usług, w szczególności usług o charakterze publicznym (opieka zdrowotna, transport, edukacja), które – co zdiagnozowano m.in. w badaniach społecznych – pozostawiają spory margines do ich poprawy.

2.1.3. Kluczowe potencjały rozwojowe Partnerstwa

Dokonana na etapie prac diagnostycznych analiza SWOT pozwoliła na zdefiniowanie najważniejszych potencjałów rozwojowych na omawianym obszarze. Odwołują się one do rozpoznanych zasobów o charakterze społecznym, przestrzennym czy ekonomicznym. Potencjały zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tab. 3. Potencjały rozwojowe Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego

Potencjał	Oczekiwany efekt wykorzystania
ZASOBY ŚRODOWISKOWE	• pobudzenie rozwoju lokalnej gospodarki; • nowe miejsca pracy; • wzrost rozpoznawalności obszaru; • zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej oraz mieszkaniowej obszaru Partnerstwa;

	• efektywna polityka ochrony środowiska, w tym zasobów endogennych.
HISTORIA i ZABYTKI	• pobudzenie rozwoju lokalnej gospodarki; • rozwój turystyki (średniowieczne miasteczka jako modne miejsca na weekendowe wypady w miejsca nieprzytłaczające ilością turystów, spokojny odpoczynek w zadbanej zabytkowej przestrzeni – *cittaslow, slow food*); • zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej oraz mieszkaniowej obszaru Partnerstwa.
PRZYGRANICZNE POŁOŻENIE	• rozwój handlu i usług na obszarze przygranicznym, w szczególności z myślą o klientach z Niemiec; • rozwój drobnej przedsiębiorczości; • silny bodziec rozwojowy dla lokalnej gospodarki; • rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej, także w kontekście turystów z Niemiec; • realizacja inwestycji z wykorzystaniem środków finansowych dedykowanych współpracy transgranicznej.
SPRZYJAJĄCE WARUNKI DO ROZWOJU TURYSTYKI	• wzmocnie sektora turystycznego w strukturze lokalnej gospodarki; • stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia; • nowe miejsca pracy; • promocja obszaru Partnerstwa, budowanie jego marki; • wzmocnienie tożsamości lokalnej i poczucia lokalnego patriotyzmu; • dodatkowe wpływy do budżetów samorządów.
SPRZYJAJĄCE WARUNKI DO ROZWOJU ROLNICTWA	• dywersyfikacja lokalnej gospodarki; • wzmocnienie potencjału lokalnych przedsiębiorstw rolniczych; • nowe możliwości inwestycyjne w obszarze agrokultury; • dodatkowe wpływy do budżetów samorządów.
SPRZYJAJĄCE WARUNKI DO ROZWOJU ENERGII ODNAWIALNEJ	• poprawa jakości powietrza i stanu środowiska; • wększa odporność na zmiany na rynku energii; • zwiększenie niezależności energetycznej; • budowanie pozytywnego wizerunku obszaru Partnerstwa; • dodatkowe dochody do budżetów samorządów;

STABILNOŚĆ FINANSÓW PUBLICZNYCH	• zdolność do zapewnienia finansowania inwestycji, w tym projektów partnerskich; • wzrost zaufania do władz lokalnych; • podniesienie jakości życia dzięki poczynionym inwestycjom.
DOSTĘP DO ISTOTNYCH KORYTARZY KOMUNIKACYJNYCH	• budowa efektywnego systemu transportu zbiorowego na obszarze Partnerstwa i powiatu; • łatwiejszy dostęp do dużych ośrodków miejskich; • ograniczenie indywidualnego ruchu samochodowego; • zyski środowiskowe (m.in. ograniczenie niskiej emisji) i społeczne (m.in. wyższy poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego); • minimalizacja zjawiska wykluczenia transportowego; • nowe tereny inwestycyjne w oparciu o przygotowaną samorządową ofertę inwestycyjną.
ODRA	• bodziec rozwojowy dla lokalnej gospodarki; • rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej; • obszar współpracy przy wykorzystaniu inicjatyw transgranicznych.
ODDOLNE INICJATYWY SPOŁECZNE PODNOSZĄCE ATRAKCYJNOŚĆ PARTNERSTWA	• wzbogacenie oferty kulturalnej / sportowej / turystycznej na obszarze Partnerstwa; • wzmacnianie idei społeczeństwa obywatelskiego; • wspieranie procesu budowy lokalnej tożsamości; • wzmacnianie marki i rozpoznawalności obszaru Partnerstwa; • wzrost liczby gości przebywających na obszarze Partnerstwa.
WYSOKIE POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW	• zapewnienie wysokiej jakości i komfortu życia; • wzmocnienie więzi z lokalną społecznością; • wzrost zaufania do samorządów lokalnych.

2.2. Analiza powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych

Obszar Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego pod względem powiązań funkcjonalnych posiada swoją specyfikę, na którą wpływ ma kilka podstawowych czynników. Trzy z nich są absolutnie kluczowe:

- wielkość miasta rdzeniowego, brak silnego ośrodka z rozbudowaną ofertą usługową (w odniesieniu zarówno do usług publicznych jak i komercyjnych),

silnymi powiązaniami funkcjonalnymi i bazą instytucjonalną. Struktura przestrzenna ukształtowana w taki sposób, że dominujące w niej małe ośrodki miejskie nie mają wystarczającego potencjału do realizacji znacznej części potrzeb swoich mieszkańców, które wykraczają poza najbardziej podstawowy poziom;

- peryferyjnosć, zarówno w stosunku do najbliższych ośrodków regionalnych jak i szerzej – względem całości kraju. Co ważne, *peryferyjność* rozumiana jest także jako kategoria społeczna i gospodarcza, a nie tylko przestrzenna. W przestrzeni odległość od centrum obszaru Partnerstwa do dużych ośrodków centralnych nie jest wielka – z Chojny do Szczecina wynosi zaledwie 70 kilometrów, do Gorzowa Wielkopolskiego – 75, a do Berlina – niewiele ponad 100. Pomimo tego siła bezpośredniego oddziaływania tych ośrodków sięga na obszar Partnerstwa jedynie w bardzo niewielkim stopniu;
- przygraniczne położenie wpływające na specyficzne procesy społeczne i gospodarcze, w tym przepływ usług.

Poza tymi najważniejszymi czynnikami wpływ na funkcjonowanie obszaru ma także szereg czynników o nieco mniejszej wadze:

- niejednorodność funkcjonalna obszaru Partnerstwa:inny charakter gmin leżących w północnej (Banie, Widuchowa) i południowej (Chojna, Moryń, Cedynia, Mieszkowice) jego części. Podział ten w mniejszym stopniu znajduje odzwierciedlenie w codziennym funkcjonowaniu, znajduje jednak potwierdzenie w wielu analizach i statystykach, także przygotowywanych na potrzeby Strategii;
- istotna rola, jaką dla mieszkańców obszaru Partnerstwa pełnią ośrodki leżące w niedalekiej odległości, ale już poza jego granicami. W szczególności chodzi o ośrodki stanowiące wyraźne punkty ciążenia dla poszczególnych części obszaru Partnerstwa. Należą do nich: Gryfino (9 kilometrów od granic Partnerstwa), Kostrzyn nad Odrą (17 km od granic Partnerstwa), w mniejszym stopniu Dębno (10 kilometrów od granic Partnerstwa). Osobnym przypadkiem są niemieckie ośrodki Schwedt (2 kilometry od granicy Partnerstwa) i Eberswalde (25 kilometrów od granicy Partnerstwa), które mają podobny status jak wspomniane miasta w Polsce;
- brak spójności administracyjnej – granice Partnerstwa nie pokrywają się z granicami powiatu nie tylko ze względu na ciążenia dwóch gmin (Gryfino, Stare Czarnowo) w stronę Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego, ale także gminy Trzcińsko-Zdrój w kierunku sąsiedniego Partnerstwa Lider Pojezierzy. Jest to problem o charakterze organizacyjnym i administracyjnym, ale nie powinien mieć przełożenia na kluczowe decyzje i działania podejmowane wewnątrz Partnerstwa;

- uwarunkowania historyczne, wskazujące przede wszystkim na fakt funkcjonowania w czasach powojennych powiatu chojeńskiego, który nie został reaktywowany w czasie reformy administracyjnej z 1999 roku.

Konsekwencją braku silnego ośrodka centralnego na obszarze Partnerstwa jest ciążenie poszczególnych jego części (co nie jest równoznaczne z gminami) do najbliższych ośrodków regionalnych, w tym Gryfina (w odniesieniu części gmin Widuchowa i Banie) oraz Dębna i Kostrzyna (w odniesieniu do gminy Mieszkowice).

Sporządzony na potrzeby *Raportu diagnostycznego* bilans usług wykazał, że wewnątrz obszaru Partnerstwa zaspokajana jest jedynie część potrzeb jego mieszkańców. Co ważne, dotyczy to nie tylko potrzeb o wysokim stopniu specjalizacji czy tzw. potrzeb wyższego rzędu, ale – w wielu przypadkach – także całkiem podstawowych, takich jak opieka nad dziećmi do lat 3, edukacja ponadpodstawowa, praca, handel czy usługi. Praca na terenie gmin Gryfino (Elektrownia Dolna Odra, urzędy, strefa ekonomiczna w Gardnie) i Kostrzyn (Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna) oraz za zachodnią granicą, nauka na poziomie ponadpodstawowym w Gryfinie, Szczecinie lub Kostrzynie, specjalistyczne usługi zdrowotne (szpitale w Dębnie i w Gryfinie oraz w Szczecinie), zakupy wykraczające poza podstawowe zaopatrzenie (Schwedt, Szczecin, w mniejszym stopniu Gryfino), administracja (Gryfino) – to główne powody, dla których mieszkańcy wyjeżdżają poza obszar Partnerstwa.

Rezerwat przyrody WRZOSOWISKA CEDYŃSKIE

3. Cele partnerstwa i ich operacjonalizacja

3.1. Cele Strategii Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego

Terytorializację polityki rozwoju - której przykładem jest zastosowanie narzędzia Innego Instrumentu Terytorialnego (IIT) wdrażanego na obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego – traktować należy jako element poprawy efektywności zarządzania, a w konsekwencji podniesienia konkurencyjności obszaru. Należy przez to rozumieć zdolność systemu terytorialnego do poprawy pozycji wobec innych systemów przez zwiększenie atrakcyjności własnego potencjału (środowiska, kapitału ludzkiego, zdolności organizacyjnych – w tym gospodarczych i systemów zarządczych) wobec grup docelowych marketingu terytorialnego: inwestorów, dysponentów środków, przyjezdnych czy mieszkańców[5]. Jak każdy proces strategiczny, także podejście terytorialne do rozwoju wymaga wyznaczenia celów oraz późniejszego monitorowania ich realizacji. Tylko uwzględniając łącznie wszystkie te elementy, proces może przynieść zakładane efekty.

Wśród zadań, jakie postawili przed sobą Partnerzy wymieniono m.in. wzmocnienie powiązań między samorządami oraz zapewnienie partnerskiego modelu współpracy czy wspólne diagnozowanie problemów i barier rozwojowych oraz sposobów ich rozwiązywania z uwzględnieniem równomiernego rozwoju obszaru Partnerstwa. Aby ich realizacja była możliwa zostały sformułowane cele szczegółowe, a w ślad za nimi – propozycje projektów, których realizacja przyczyni się do ich osiągnięcia.

Proces wyznaczania celów strategicznych angażował wszystkich Partnerów (zarówno członków Grupy Roboczej jak i Rady Partnerstwa) oraz interesariuszy zewnętrznych. Dokładny jego opis znajduje się w rozdziale 7. Struktura ostatecznie wyznaczonych celów ma charakter czterostopniowy (plus poziom dodatkowy będący wskazaniem konkretnych projektów) i określa:

[5] A. Noworól, K. Noworól: *Terytorializacja polityki rozwoju jako element podniesienia konkurencyjności miast i regionów*, Studia Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, PAN, 2018, tom 184

3.1.1. Cel ogólny (misja) Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego

Cel ogólny (misja) stanowi przyczynę zawarcia Partnerstwa. Oparty jest o kluczowe wartości, wokół których zawiązało się i chce działać Partnerstwo. Został on określony w wyniku prac podczas wspólnych warsztatów strategicznych.

Zapewnienie wyższego poziomu jakości życia mieszkańców na obszarze Partnerstwa wskutek spójnego, zorientowanego na zaspokajanie wspólnych potrzeb rozwoju, realizowanego w oparciu o posiadane zasoby, w poszanowaniu autonomii wszystkich Partnerów i przy udziale wszystkich chętnych interesariuszy.

3.1.2. Cele szczegółowe Strategii Partnerstwa

Cele szczegółowe Strategii Partnerstwa stanowią odpowiedź na zdiagnozowane problemy wskazując równocześnie na realne możliwości ich realizacji. Zdefiniowane zostały trzy cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1

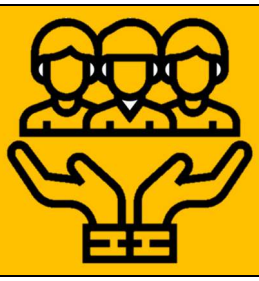

Partnerstwo spójne społecznie

Cel szczegółowy 2

Partnerstwo dobrze zagospodarowane

Cel szczegółowy 3
Partnerstwo konkurencyjne

W tabelach poniżej opisano każdy z trzech celów szczegółowych, określono problemy, na jakie odpowiadają, wskazano potencjały, które będą wykorzystywane i wzmacniane w trakcie dążenia do osiągnięcia tak zdefiniowanego celu, opisano wyzwania, z którymi cel jest powiązany oraz wskazano komplementarne cele w dokumentach strategicznych wyższego rzędu i programów właściwych terytorialnie dla obszaru Partnerstwa.

Tab. 4. Cel szczegółowy 1

CEL SZCZEGÓŁOWY 1 **Partnerstwo spójne społecznie**	
Cel szczegółowy 1 będzie realizowany poprzez stwarzanie odpowiednich warunków do budowania spoistości i tożsamości lokalnej społeczności. W centrum uwagi będą znajdowali się mieszkańcy obszaru Partnerstwa, a podejmowane działania zmierzać będą do wzmocnienia ich kompetencji, ich aktywizacji i integracji na wszystkich możliwych płaszczyznach oraz zapewnienie im opieki oraz dostępu do usług społecznych na akceptowalnym poziomie.	
Zdiagnozowane problemy, na które odpowiada cel	• niewystarczająca aktywność społeczna; • niekorzystne procesy demograficzne; • odpływ siły roboczej; • niewystarczający poziom opieki zdrowotnej; • niewystarczająca oferta usług społecznych; • niewystarczająco silne poczucie tożsamości lokalnej; • ograniczona oferta edukacyjna; • niewystarczająca oferta i infrastruktura spędzania czasu wolnego; • konieczność deinstytucjonalizacji usług opieki społecznej.
Zdiagnozowane potencjały, które mogą zostać	• mieszkańcy obszaru Partnerstwa; • lokalne organizacje społeczne;

wykorzystane w procesie osiągania celu	• oddolne inicjatywy społeczne podnoszące atrakcyjność obszaru Partnerstwa; • lokalni liderzy; • istniejące zasoby instytucjonalne i infrastrukturalne sprzyjające rozwojowi lokalnej społeczności; • posiadane zasoby o charakterze niematerialnym, w tym lokalna tradycja, historia i dziedzictwo kulturowe; • przygraniczne położenie sprzyjające nawiązywaniu kontaktów oraz sąsiedzkiej współpracy.

Wyzwania rozwojowe komplementarne z zaplanowanym do osiągnięcia celem	• zahamowanie niekorzystnych tendencji demograficznych poprzez:
	  ○ zapewnienie przyjaznych warunków do osiedlania się i niepodejmowania decyzji o wyjeździe na skutek większej spoistości lokalnej społeczności;
	  ○ zapewnienie dostępu do szerokiego katalogu usług społecznych i edukacyjnych;
	  ○ aktywizację lokalnego rynku pracy na skutek dopasowanej ofert szkoleń, staży, praktyk – także dla osób dorosłych;
	  ○ zapewnienie wytarczającej liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3;
	• budowanie społeczeństwa obywatelskiego zaangażowanego w lokalne procesy decyzyjne i partycypującego w podejmowanych decyzjach poprzez:
	  ○ wspierania działalności lokalnych organizacji społecznych;
	  ○ pielęgnowania lokalnych tradycji, kultury i dziedzictwa;
	  ○ promowania edukacji regionalnej w placówkach oświatowych;
	  ○ zapewnienie skuteczności procesu włączenia społecznego grup wykluczonych i defaworyzowanych;
	  ○ wykorzystanie narzędzi i inicjatyw promujących włączanie mieszkańców w procesy decyzyjne na szczeblu lokalnym.
	• poszerzenie katalogu usług dostępnych mieszkańcom obszaru Partnerstwa oraz ciągłe podnoszenie ich jakości:
	  ○ w zakresie usług edukacyjnych, w szczególności edukacji zawodowej;

	○ w zakresie opieki zdrowotnej, w szczególności specjalistycznej opieki zdrowotnej; ○ w zakresie usług społecznych, w tymzwiązanych z procesem włączenia społecznego; ○ uwzględniających potrzeby seniorów i osób ze specjalnymi potrzebami, w tym mające na celu walkę z wykluczeniem cyfrowym osób starszych; ○ w zakresie sprawnej i łatwo dostępnej administracji, w tym usług e-administracji.
Zbieżność zdefiniowanego celu z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu	Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego 2030: • Cel kierunkowy 1.1: Wzmocnienie potencjału demograficznego i funkcji rodziny; • Cel kierunkowy 1.2: Włączenie społeczne i zapewnienie szans rozwojowych wszystkim mieszkańcom regionu; • Cel kierunkowy 1.3: Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego; • Cel kierunkowy 3.4: Zapewnienie wydajnych i efektywnych systemów usług publicznych. Program Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027: • Cel szczegółowy RSO4.2: Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online; • Cel szczegółwy RSO4.3: Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne; • Cel szczegółowy: RSO4.5. Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej;

	• Cel szczegółowy: RSO4.6. Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych; • Cel szczegółowy: ESO4.1. Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy – w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży – dla osób długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej; • Cel szczegółowy: ESO4.2. Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy; • Cel szczegółowy: ESO4.3. Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu; • Cel szczegółowy: ESO4.4. Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia; • Cel szczegółowy: ESO4.6. Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;

	• Cel szczegółowy ESO4.7. Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej; • Cel szczegółowy: ESO4.8. Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji; • Cel szczegółowy: ESO4.9. Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów; • Cel szczegółowy: ESO4.11. Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej; • Cel szczegółowy: ESO4.12. Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci; • Cel szczegółowy: RSO5.2. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030: • Cel szczegółowy 1.1: Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo;

	• Cel szczegółowy 1.5: Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów; • Cel szczegółowy 2.1: Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego; • Cel szczegółowy 3.1: Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem • Cel szczegółowy 3.2: Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym • Cel szczegółowy 3.3: Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych

Tab. 5. Cel szczegółowy 2

CEL SZCZEGÓŁOWY 2 **Partnerstwo dobrze zagospodarowane**	
Cel szczegółowy 2 koncentruje się na tworzeniu przyjaznej, funkcjonalnej i dobrze zagospodarowanej przestrzeni. Jego osiągnięcie przyczyni się do zrównoważonego rozwoju terytorialnego obszaru Partnerstwa, dbałości o kwestie środowiskowe, odpowiedzialne korzystanie z zasobów naturalnych, dbałości o błękitną i zieloną infrastrukturę. W ramach celu realizowane mogą być działania usprawniające transport zbiorowy i infrastrukturę transportową wzmacniającą funkcjonalne powiązania pomiędzy gminami. Wspierane będą też działania przywracające funkcjonalność i estetykę przestrzeni publicznych, zwłaszcza przestrzeni i obiektów cennych pod względem kulturowym i historycznym.	
Zdiagnozowane problemy, na które odpowiada cel	• niezadowalający stan środowiska naturalnego; • niewystarczająca jakość infrastruktury komunalnej, w tym liniowej infrastruktury komunikacyjnej; • niewystarczająca oferta i infrastruktura spędzania czasu wolnego; • niewystarczający zasób mieszkaniowy; • malejące możliwości inwestycyjne samorządów; • wykluczenie komunikacyjne / słaba oferta transportu publicznego; • niezadowalający poziom wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych; • pogłębiająca się degradacja obiektów zabytkowych; • brak koncepcji urbanistycznych, które pozwalałyby w sposób zaplanowany dostosowywać zabytkowe układy przestrzenne do obecnych potrzeb

	z uwzględnieniem planowanych kierunków rozwoju; • niewystarczająca ilość i jakość terenów zielonych i rekreacyjnych.
Zdiagnozowane potencjały, które mogą zostać wykorzystane w procesie osiągania celu	• zasoby środowiskowe; • zasoby kulturowe, historyczne i krajobrazowe; • sprzyjające warunki do rozwoju turystyki; • sprzyjające warunki do rozwoju energetyki bazującej na odnawialnych źródłach; • dostęp do istotnych korytarzy komunikacyjnych; • przygraniczne położenie; • Odra.

Wyzwania rozwojowe komplementarne z zaplanowanym do osiągnięcia celem	• adaptacja do zmian klimatycznych
	  ○ promowanie odnawialnych źródeł energii;
	  ○ dbałość o zieloną i błękitną infrastrukturę;
	  ○ promocja elektromobilności, rozwój infrastruktury z nią związanej;
	  ○ wsparcie dla mieszkańców w procesie odchodzenia od energii pochodzącej ze źródeł kopalnych.
	• planowanie przestrzenne pozwalające na kształtowanie przyjaznej i funkcjonalnej przestrzeni w sposób odpowiedzialny i z poszanowaniem obszarów cennych przyrodniczo
	  ○ aktywna polityka przestrzenna na poziomie lokalnym;
	  ○ wzrost świadomości społecznej oraz kompetencji osób odpowiedzialnych w lokalnej administracji za planowanie przestrzenne;
	  ○ zapobieganie niekorzystnym procesom przestrzennym: rozpraszaniu się zabudowy, pogłębianiu dystansu w relacji centrum – peryferie, minimalizacja konfliktów związanych z różnym sposobem użytkowania terenu itp.
	  ○ dbałość o estetyczny ład przestrzenny i jakość architektury (szczególnie nowo budowanej)
	• zapewnienie efektywnego i niezawodnego systemu publicznej komunikacji zbiorowej
	  ○ pełniejsze wykorzystanie istniejącej infrastruktury kolejowej;
	  ○ budowa infrastruktury towarzyszącej (węzły przesiadkowe, P&R, komunikacja

	dowozowa, przystanki, infrastruktura rowerowa i piesza); ○ budowa wspólnego, zintegrowanego systemu zbiorowej komunikacji publicznej; ○ rozwój alternatywnych form komunikacji publicznej: transport na żądanie, transport współdzielony, mobilność osobista (UTO) itp.
Zbieżność zdefiniowanego celu z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu	Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego 2030: • Cel kierunkowy 3.2: Rozwój obszarów pozaaglomeracyjnych; • Cel kierunkowy 3.3: Zapewnienie zintegrowanej i wydolnej infrastruktury; • Cel kierunkowy 3.4: Zapewnienie wydajnych i efektywnych systemów usług publicznych. Program Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027: • Cel szczegółowy: RSO2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych; • Cel szczegółowy: RSO2.2. Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 w sprawie energii odnawialnej, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju; • Cel szczegółowy: RSO2.4. Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego; • Cel szczegółowy: RSO2.5. Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej; • Cel szczegółowy: RSO2.6. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej; • Cel szczegółowy: RSO2.7. Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia; • Cel szczegółowy: RSO3.2. Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym,

	w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej; • Cel szczegółowy: RSO5.2. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030: • Cel szczegółowy 1.1: Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo; • Cel szczegółowy 1.5: Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów

Tab. 6. Cel szczegółowy 3

CEL SZCZEGÓŁOWY 3 **Partnerstwo konkurencyjne**	
Cel szczegółowy 3 w centrum swojego zainteresowania stawia proces tworzenia silnej i atrakcyjnej lokalnej gospodarki oraz proces wsparcia dla tworzących ją osób i podmiotów. Obszar Partnerstwa nie charakteryzuje się wystarczającą konkurencyjnością gospodarki. Wpływ na to ma wiele czynników, wiele z nich ma charakter zewnętrzny. Niemniej jednak podejmowanie działań na rzecz wspierania przedsiębiorców i przedsiębiorczości jest istotne na szczeblu lokalnym i – jako takie – powinno stanowić jedną z aktywności lokalnych samorządów.	
Zdiagnozowane problemy, na które odpowiada cel	• niski potencjał / poziom rozwoju gospodarczego obszaru Partnerstwa; • migracje pracownicze; • niski potencjał lokalnego rynku pracy; • odpływ siły roboczej; • niewystarczająca aktywność społeczna; • niewystarczający zasób mieszkań; • stosunkowo uboga oferta usługowa / konieczność zaspokajania potrzeb poza obszarem Partnerstwa; • wykluczenie komunikacyjne / słaba oferta transportu publicznego.
Zdiagnozowane potencjały, które mogą zostać wykorzystane	• sprzyjające warunki do rozwoju turystyki; • sprzyjające warunki do rozwoju rolnictwa; • sprzyjające warunki do rozwoju energetyki bazującej na odnawialnych źródłach; • dostęp do istotnych korytarzy komunikacyjnych;

w procesie osiągania celu	• przygraniczne położenie; • Odra; • oddolne inicjatywy społeczne podnoszące atrakcyjność Partnerstwa.

Wyzwania rozwojowe komplementarne z zaplanowanym do osiągnięcia celem	• dostosowanie oferty edukacyjnej do rzeczywistych potrzeb lokalnego rynku pracy:
	  ○ Szkolnictwo zawodowe bazujące na modelu klas patronackich tworzonych w porozumieniu z lokalnymi przedsiębiorcami;
	  ○ Doposażanie pracowni zawodowych, promowanie uczniowskich praktyk i staży;
	  ○ Oferta edukacyjna dla dorosłych mieszkańców, tzw. *long-life-learning system*
	• utworzenie systemu wsparcia dla lokalnych przedsiębiorców w zakresie dostępu do informacji, podnoszenia zdolności kompetencyjnych, wspólnej promocji i budowania marki obszaru;
	• pełniejsze wykorzystanie lokalnych zasobów, które mogą przyczynić się do wzrostu konkurencyjności lokalnej gospodarki:
	  ○ bliskość granicy;
	  ○ ponadprzeciętny potencjał turystyczny;
	  ○ dobre warunki do rozwoju rolnictwa i energetyki opartej na źródłach odnawialnych.

Zbieżność zdefiniowanego celu z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu	Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego 2030: • Cel kierunkowy 2.1: Rozwój potencjału gospodarczego województwa w oparciu o inteligentne specjalizacje; • Cel kierunkowy 2.3: Wzmocnienie gospodarki wykorzystującej naturalne potencjały regionu; • Cel kierunkowy 3.4: Udoskonalenie strategicznego zarządzania rozwojem gospodarczym regionu. Program Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027: • Cel szczegółowy: RSO1.1. Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii; • Cel szczegółowy: RSO1.2. Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych; • Cel szczegółowy: RSO1.3. Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie

	miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne; • Cel szczegółowy: RSO4.6. Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych; • Cel szczegółowy: ESO4.2. Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych; • Cel szczegółowy: ESO4.4. Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia; • Cel szczegółowy: ESO4.7. Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej; • Cel szczegółowy: RSO5.2. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030: • Cel szczegółowy 1.1: Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo; • Cel szczegółowy 1.5: Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów;; • Cel szczegółowy 2.2: Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym;

	• Cel szczegółowy 2.2: Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach

Realizując podejście zintegrowane w planowaniu interwencji w ramach Strategii dokonano weryfikacji zdefiniowanych celów pod kątem ich wpływu na poszczególne wymiary, tj. na wymiar społeczny, gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny. Ilustruje to tab. 7.

Tab. 7. Tabela integracji celów szczegółowych i wymiarów Strategii

Cele szczegółowe strategii:	**Cel koresponduje z wymiarami:**			
	społecz-nym	**gospo-darczym**	**środowis-kowym**	**przest-rzennym**
Cel 1: Partnerstwo spójne społecznie				
Cel 2: Partnerstwo dobrze zagospodarowane				
Cel 3: Partnerstwo konkurencyjne				

Źródło: opracowanie własne

3.1.3. Wizja strategiczna Partnerstwa

Strategiczna wizja Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego to przyszły, wyobrażony stan rzeczy, jaki zaistnieje w perspektywie czasowej 2030 roku. Warunkiem osiągnięcia opisanego stanu jest zrealizowanie założeń Strategii, w szczególności osiągnięcie zamierzonych celów.

W 2030 roku obszar Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego będzie miejscem rozwijającym się w sposób zrównoważony, przy wykorzystaniu lokalnych zasobów. Poprawie ulegnie oferta usług publicznych oraz dostępność do infrastruktury. Obszar Partnerstwa stanie się wygodnym miejscem do życia, którego istotnym elementem będzie poszanowanie dla dziedzictwa kulturowego, tradycji i historii. Czyste, w dużej części chronione, środowisko naturalne, funkcjonalna, odnowiona przestrzeń oraz ponadprzeciętne zasoby krajobrazowe wyraźnie będą podnosiły poziom jakości życia na obszarze Partnerstwa.

Kluczową determinantą rozwojową będzie stan lokalnej gospodarki, która w większym stopniu będzie wykorzystywała lokalne zasoby. Znacząco rozwinie się infrastruktura turystyczna, a napływ turystów w istotny sposób wpłynie na rozwój lokalnych podmiotów gospodarczych. Procesem wpływającym na jakość życia będzie także integracja lokalnej społeczności, wzrost znaczenia lokalnych organizacji pozarządowych oraz większa aktywność społeczna przejawiająca się m.in. udziałem we wspieranym przez samorządy procesie współdecydowania o rozwoju obszaru.

Tak sformułowana strategiczna wizja obszaru Partnerstwa wskazuje na priorytety rozwojowe. Korespondują one z celami Strategii, są także zbieżne z celami dokumentów strategicznych wyższego rzędu.

Wizja obszaru została wypracowana wspólnie przez wszystkich interesariuszy zaangażowanych w proces tworzenia dokumentu.

3.2. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

Celem procesu metodycznego wykorzystywanego przy tworzeniu Strategii jest wpisanie do dokumentu nie tylko celów na dużym poziomie ogólności, ale również uszczegółowienie ich i wskazanie konkretnych typów operacji. Aby proces ten był jasny i zrozumiały przyjęto model zakładający opisanie owych kierunków działań na dwóch poziomach szczegółowości:

- wskazanie ogólnie nazwanych działań realizujących każdy z celów szczegółowych Strategii;
- uzupełnienie każdego z działań o wykaz typów projektów dopuszczonych do realizowania w ramach danego działania.

Ryc. 4. Cele, kierunki działań i typy projektów

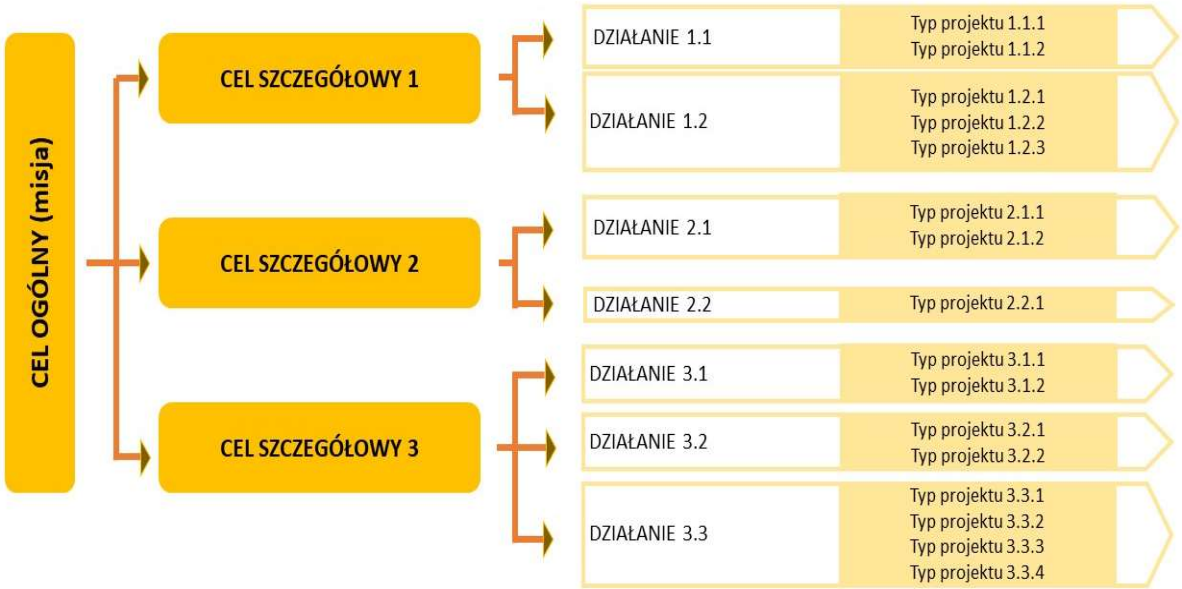

Źródło: opracowanie własne

Działania to sformułowane ogólnie (kierunkowo, nie na poziomie konkretu wykonawczego) obszary aktywności, jakie będą podejmowane dla osiągnięcia danego celu szczegółowego Strategii. Dotyczą one przede wszystkim działań w perspektywie 2030 roku. Ponieważ działania są pierwszym poziomem operacjonalizacji danego celu (wyposażają ten cel w opisy obszarów aktywności, jakie będą podjęte dla jego wdrożenia), przyjęto zasadę, że do każdego celu szczegółowego Strategii jest przyporządkowana konkretna lista planowanych działań wdrażających.

Typy projektów to wykaz konkretnych rodzajów aktywności wdrażających cel, opisanych na poziomie konkretu wykonawczego. Do każdego działania przypisany jest wykaz typów projektów, jakie są dopuszczone do realizacji. Należy podkreślić, że chodzi tu o wykaz typów projektów, nie zaś wykaz poszczególnych projektów przewidzianych do aplikacji. Te ostatnie zostaną ujęte na liście projektów (patrz rozdział 5 Strategii).

3.2.1. Działania i typy projektów realizujące cele szczegółowe Strategii

Tab. 8. Działania i typy projektów przewidziane dla realizacji poszczególnych celów szczegółowych Strategii (na następnej stronie)

Cel szczegółowy:	Działanie	Dopuszczone typy projektów
CS 1: Partnerstwo spójne społecznie	1.1 Nowoczesne nauczanie	1.1.1 Zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury edukacyjnej wspomagającej procesy dydaktyczne 1.1.2 Wsparcie procesu dydaktycznego z wykorzystaniem programów stażowych i stypendialnych, idei *lifelong learning* i narzędzi cyfrowych 1.1.3 Organizacja dodatkowych zajęć dla uczniów skutkujących wzrostem kluczowych kompetencji 1.1.4 Podnoszenie kompetencji zawodowych nauczycieli
	1.2 Efektywna służba zdrowia	1.2.1 Zwiększanie dostępności oferty opieki zdrowotnej, w szczególności specjalistycznej, na obszarze Partnerstwa
	1.3 Aktywni mieszkańcy	1.3.1 Aktywizacja zawodowa mieszkańców 1.3.2 Aktywizacja społeczna mieszkańców, rozwój idei społeczeństwa obywatelskiego
	1.4 Skuteczny proces włączenia społecznego	1.4.1 Praca z grupami defaworyzowanymi na rzecz przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu 1.4.2 Wsparcie imigrantów, w szczególności dzieci, w procesie włączania w struktury lokalnej społeczności

	1.5 Sprawna opieka społeczna	1.5.1 Zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury opieki społecznej 1.5.2 Poszerzanie oferty usług społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem form opieki zdeinstytucjonalizowanej 1.5.3 Realizacja programu wsparcia psychologicznego i pedagogicznego dla uczniów
CS 2: Partnerstwo dobrze zagospodarowane	2.1 Czyste środowisko	2.1.1 Podejmowanie działań termomodernizacyjnych, w tym związanych z wymianą nieefektywnych źródeł ciepła i światła 2.1.2 Upowszechnianie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym wsparcie udzielane instalacjom prosumenckim 2.1.3 Wsparcie elektromobilności 2.1.4 Rozwój infrastruktury technicznej sprzyjającej czystemu środowisku 2.1.5 Ochrona zasobów wodnych, w tym rozbudowa błękitnej infrastruktury 2.1.6 Ochrona bioróżnorodności
	2.2 Sprawna komunikacja	2.2.1 Rozwój systemu zintegrowanej komunikacji zbiorowej 2.2.2 Poprawa stanu infrastruktury drogowej i bezpieczeństwa na drogach 2.2.3 Rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej 2.2.4 Poprawa dostępności do infrastruktury teleinformatycznej
	2.3 Funkcjonalna przestrzeń	2.3.1 Zwiększenie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych, w szczególności zabytkowych układów miejskich 2.3.2 Rozwój terenów zielonych, w tym rekreacyjnych

	2.4 Efektywne zarządzanie	2.4.1 Doskonalenie procesów sprzyjających efektywnemu zarządzaniu na szczeblu lokalnym, w tym cyfryzacja JST
CS 3: Partnerstwo konkurencyjne	3.1 Konkurencyjna turystyka	3.1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej 3.1.2 Promocja produktów turystycznych i kulturalnych 3.1.3 Pełniejsze wykorzystanie lokalnych potencjałów na cele turystyczne i rekreacyjne
	3.2 Wsparcie lokalnej gospodarki	3.2.1 Wspólna promocja gospodarcza i inwestycyjna obszaru 3.2.2 Wspieranie idei przedsiębiorczości i samozatrudnienia na obszarze Partnerstwa
	3.3 Kształcenie dopasowane do potrzeb rynku pracy	3.3.1 Rozwój szkolnictwa (zawodowego) odpowiadające na lokalne zapotrzebowanie 3.3.2 Upowszechnianie kursów i szkoleń doskonalących dla osób dorosłych

Źródło: opracowanie własne

3.3. Rezultaty strategiczne

Rezultat strategiczny to zsumowana korzyść odniesiona przez beneficjentów strategii w wyniku zrealizowania danego celu strategicznego. Wskaźnik rezultatu strategicznego (WRS) to zdefiniowana na poziomie celu miara stopnia osiągnięcia tego celu, natomiast wskaźnik produktu odnosi się do wszystkich tych produktów, które powstały w trakcie realizowania celu.

W tab. 9 zostały wykazane najważniejsze wskaźniki wynikające z projektów opisanych w rozdziale 5.

Tab. 9. Wskaźniki określone dla poszczególnych celów Strategii

Produkt/rezultat	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa
CS 1: Partnerstwo spójne społecznie			
Produkt	Liczba obiektów dopasowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami [szt.]	nd.	4
Produkt	Liczba doposażonych szkół [szt.]	nd.	2
Produkt	Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem [osoby]	nd.	110
Produkt	Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem [szt.]	nd.	2
Rezultat	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu [osoby]	0	110
Rezultat	Liczba przedstwicieli kadry szkół i placówek objętych wsparciem [osoby]	0	10
Rezultat	Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług [osoby]	0	6
Rezultat	Liczba osób świadczących usługi w lokalnej społeczności dzięki wsparciu w programie	0	20

Produkt/rezultat	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa
	CS 2: Partnerstwo dobrze zagospodarowane		
Produkt	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu [ha]	nd.	0,9
Produkt	Wspierana infrastruktura rowerowa [km]	nd.	22,28
Produkt	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków [szt.]	nd.	3
Rezultat	Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej [użytkownicy/rok]	12 000	23 300
Rezultat	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami zywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów)	200	2918
	CS 3: Partnerstwo konkurencyjne		
Produkt	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [szt.]	nd.	6
Produkt	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem [szt.]	nd.	5
Rezultat	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]	-	88 000

Źródło: opracowanie własne

4. Wymiar przestrzenny w Strategii rozwoju obszaru Partnerstwa

4.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru Partnerstwa

Ryc. 5. Sieć miast Partnerstwa i w jego otoczeniu wg liczby ludności

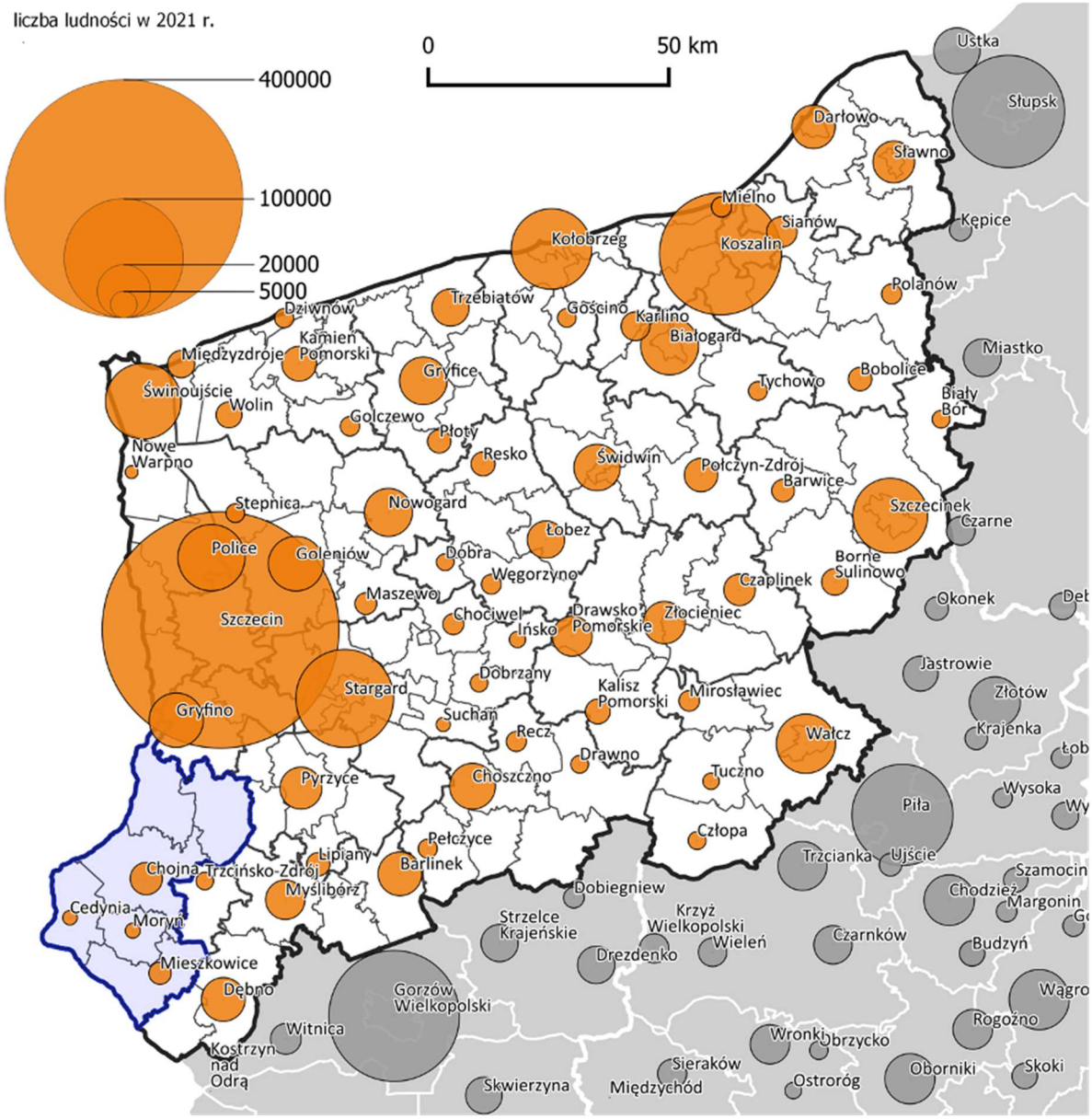

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.1.1. Położenie obszaru Partnerstwa w regionie/kraju struktura sieci osadniczej

Obszar Partnerstwa znajduje się na zachodzie województwa zachodniopomorskiego nad rzeką Odrą stanowiącą jednocześnie granice Polski i Niemiec. Na obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego znajdują się 4 miasta oraz 78 miejscowości wiejskich. Odsetek ludności miejskiej (w 2021 roku) wynosił 35,4%. Był niższy niż wartość wskaźnika dla kraju (59,8%) i niższy niż wartość dla województwa zachodniopomorskiego (68,1%).

Miasta Partnerstwa pod względem liczby ludności są niewielkie. Największe z nich - Chojna (7,3 tys. mieszkańców) spośród 4 miast Partnerstwa zalicza się do miast małych – do grupy miast liczących od 5 tys. do 15 tys. mieszkańców. Pozostałe trzy miasta: Cedynia (1,4 tys.), Mieszkowice (3,4 tys.) i Moryń (1,6 tys.) to miasta zaliczane do grupy miast bardzo małych – liczących poniżej 5 tys. mieszkańców.

Struktura hierarchiczna miejscowości wskazuje, które miejscowości obsługują mieszkańców w usługi wyższego rzędu, a które świadczą jedynie usługi podstawowe. Analiza sieci osadniczej w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego w oparciu o współczynnik unikalności usług, wskazała, że niewchodzące w skład Partnerstwa Gryfino jest ośrodkiem ponadlokalnym, Chojna - lokalnym, z kolei Cedynia, Moryń i Mieszkowice - miejskimi ośrodkami podstawowymi. Sieć uzupełniają wiejskie ośrodki podstawowe (Banie i Widuchowa) oraz wiejskie ośrodki wspomagające pierwszego (Krzywin, Lubanowo i Piasek) oraz drugiego (Garnowo, Grzybno, Swobnica, Krzymów Witnica, Zielin, Troszyn i Czelin) rzędu.

Obszar Partnerstwa nie obejmuje Gryfina – stolicy i największego miasta powiatu gryfińskiego. Położenie Gryfina na północy powiatu powoduje, że ośrodkiem węzłowym, wspomagającym stolicę powiatu w południowej części, jest Chojna.

Ryc. 6. Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego – struktura sieci osadniczej

Rysunek na następnej stronie. Źródło: Opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego

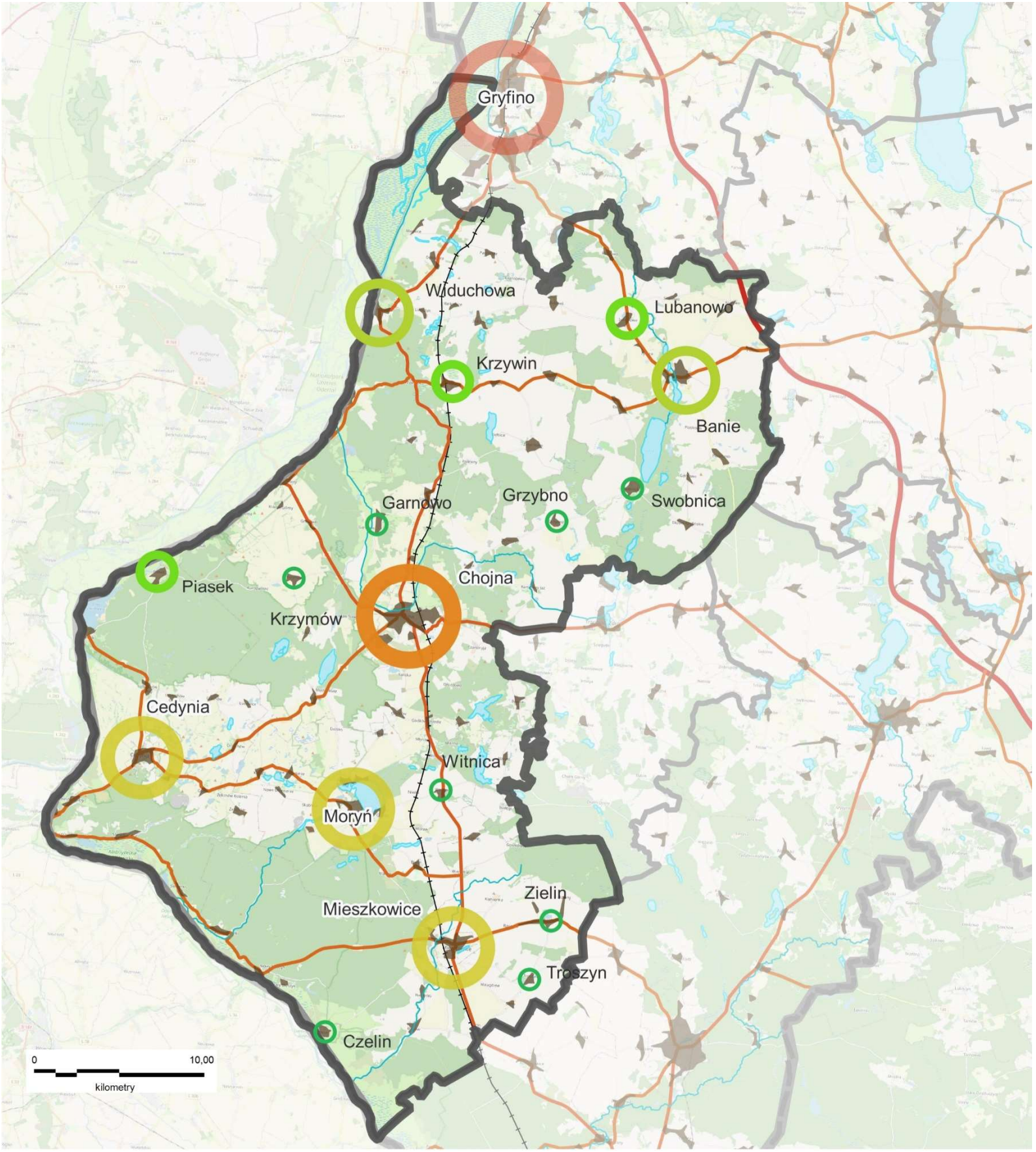

SIEC OSADNICZA - OŚRODKI

ponadlokalny

lokalny

podstawowy miejski

podstawowy gminny

gminny pierwszego rzędu

gminny drugiego rzędu

Zasięg oddziaływania w sferze pozostałych usług na poziomie ponadpodstawowym, uzależniony jest od dostępności konkurencyjnej oferty usługowej sąsiadujących miast. Miastem położonym w bezpośrednim sąsiedztwie Partnerstwa, oferującym poszerzoną ofertę usługową, jest niemieckie Schwedt (35,2 tys. mieszkańców) oddalone o ok. 17 km od Chojny, z czasem dojazdu wynoszącym zaledwie 23 minuty, co sprawia, że jest ośrodkiem oddziałującym na znaczną część obszaru Partnerstwa, także w zakresie ofert pracy.

4.1.2. Środowisko przyrodnicze – zasoby, ochrona, system powiązań przyrodniczych

Na środowisko przyrodnicze obszaru Partnerstwa największy wpływ miało zlodowacenie północnopolskie z wyraźnie zarysowanymi ciągami moren czołowych. Na przedpolach moren czołowych wytworzyły się równiny sandrowe. Działalność lodowca spowodowała powstanie na obszarze Partnerstwa jezior będących częścią Pojezierza Myśliborskiego, z których warto wymienić dziewiąte pod względem głębokości w Polsce jezioro Morzycko, o głębokości maksymalnej sięgającej 60 m.

Sieć rzeczną na tym obszarze stanowi przebiegająca wzdłuż zachodniej granicy Partnerstwa rzeka Odra oraz posiadające duży potencjał turystyczny i energetycznych jej dopływy. Poczynając od południa najważniejsze z nich to płynące na południe: Kurzyca i Słubia i dalej płynące na północ Rurzyca, Marwicka Struga i Tywa.

Powierzchnia użytków rolnych wynosi 49% ogólnej powierzchni obszaru, z czego niemal 42% stanowią grunty orne. Stosunkowo duża jest powierzchnia lasów, których udział przekracza 37%, a największe ich kompleksy znajdują się w granicy Cedyńskiego Parku Krajobrazowego, stanowią je bory na równinach sandrowych i lasy Wzgórz Krzymowskich.

Na terenie powiatu gryfińskiego występują poniższe formy ochrony przyrody:

- Obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000:
  - PLB 320003 Dolina Dolnej Odry, gm. Widuchowa, gm. Chojna, gm. Cedynia, gm. Mieszkowice,
  - PLB 320017 Ostoja Cedyńska, gm. Cedynia, gm. Moryń, gm. Chojna,
  - PLB 320015 Ostoja Witnicko- Dębniańska, gm. Chojna,
- Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty Natura 2000:
  - PLH 320037 Dolna Odra, gm. Widuchowa, gm. Chojna, gm. Cedynia, gm. Mieszkowice,
  - PLH 320064 Las Baniewicki, gm. Banie,
  - PLH 320050 Dolina Tywy, gm. Banie,
  - PLH 320060 Dziczy Las, gm. Banie,

    - PLH 320054 Wzgórza Krzymowskie, gm. Cedynia, gm. Chojna,
    - PLH 320055 Wzgórza Moryńskie, gm. Moryń, gm. Chojna,
    - PLH 320051 Mieszkowicka Dąbrowa, gm. Mieszkowice,
- Parki krajobrazowe:
    - Cedyński Park Krajobrazowy, gm. Cedynia, gm. Chojna, gm. Moryń, gm. Mieszkowice,
    - Dolina Dolnej Odry, gm. Widuchowa
- Rezerwaty przyrody: Słoneczne Wzgórza (gm. Chojna), Dąbrowa Krzymowska, (gm. Chojna), Olszyny Ostrowskie (gm. Chojna), Bielinek (gm. Cedynia), Olszyna Źródliskowa pod Lubiechowem Dolnym (gm. Cedynia), Dolina Świergotki, (gm. Cedynia), Wrzosowiska Cedyńskie im. inż. Wiesława Czyżewskiego (gm. Cedynia), Jeziora Siegniewskie, (gm. Mieszkowice)
- Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: Łęgi nad Jelenim Potokiem (gm. Chojna), Jezioro Jeleńskie (gm. Chojna), Czarna Woda (gm. Chojna) Dolina Słubi (gm. Moryń, Mieszkowice), Morzycko (gm. Moryń), Źródlisko koło Cedyni (gm. Cedynia), Radostów (gm. Cedynia) , Bór Bagienny, (gm. Mieszkowice);
- 20 użytków ekologicznych;
- 153 pomników przyrody.

W PZPWZ wyznaczona została ponadto osnowa geoekologiczna obszaru województwa, którą tworzą lądowe, wodne i powietrzne korytarze ekologiczne, mające szczególne znaczenie dla gatunków migracji zwierząt tworząc powiązania przyrodnicze obszaru. Zaproponowano utworzenie nowych form ochronnych uzupełniających dotychczasową sieć obiektów prawnie chronionych, wśród których najważniejsze to „Widuchowskie Buczyny" i „Krzywińskie Łęgowisko" oraz obszar chronionego krajobrazu na terenie gmin Chojna i Moryń.

W gminie Mieszkowice znajduje się eksploatowane złoże gazu ziemnego i ropy naftowej „Zielin". Ponadto na obszarze Partnerstwa udokumentowano 20 złóż piasków i żwirów. Obecnie największe wydobycie odbywa się w Moryniu, Golicach, Ognicy i Bielinku.

Ryc. 7. Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego – ochrona i kształtowanie środowiska, system powiązań przyrodniczych

Rysunek na następnej stronie. Źródło: Opracowanie RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, czerwiec 2020 r.

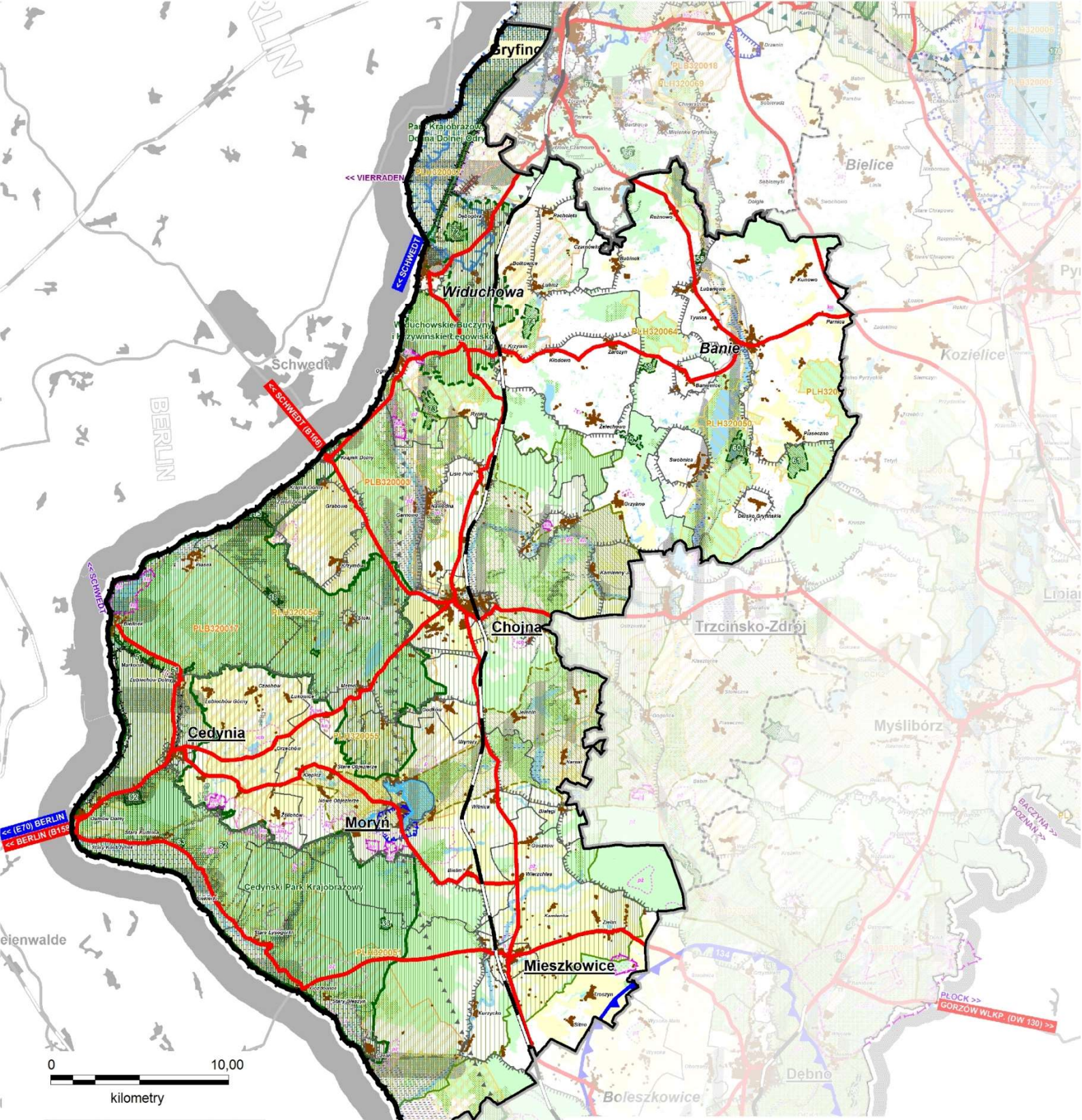

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Formy ochrony przyrody na podstawie ustawy o ochronie przyrody

istniejące	proponowane	
16	16	rezerwaty przyrody
Inski PK	Koszaliński PK	parki krajobrazowe (PK)
OCK4		obszary chronionego krajobrazu (OCK)
PLB320018		Natura 2000 obszary specjalnej ochrony ptaków
PLH320069		Natura 2000 obszary mające znaczenie dla Wspólnoty
		otuliny parków narodowych, rezerwatów, parków krajobrazowych

Korytarze ekologiczne

- korytarz powietrzny - sezonowych migracji ptaków o znaczeniu ponadregionalnym
- korytarze lądowe (płatowe) - migracji dużych ssaków o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym
- korytarze wodne - obejmujące doliny rzeczne o znaczeniu regionalnym

Obszary chronione na podstawie innych ustaw i przepisów szczególnych

istniejące

- lasy ochronne
- leśne kompleksy promocyjne
- kompleksy glebowe o najwyższej przydatności rolniczej (pszenny bardzo dobry i pszenny dobry)
- 136 główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP)

Kopaliny

eksploatowane	nieeksploatowane	
wt	pz	udokumentowane złoża surowców mineralnych
	p	perspektywiczne złoża surowców mineralnych

rodzaj kopaliny:

rn	- ropa naftowa	*kj*	- kreda jeziorna	*pż*	- piasek ze żwirem	*kn*	- kruszywa naturalne
gz	- gaz ziemny	*p*	- piasek	*ż*	- żwir	*wl*	- wody lecznicze
icb	- surowce ilaste	*pf*	- piasek formierski	*t*	- torf	*wt*	- wody termalne
		pk	- piasek kwarcowy	*wma*	- wapienie i margle		

istniejące tereny górnicze

4.1.3. Zabytki i krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy obszaru Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego jest wynikiem ścierania się wpływów zachodnioeuropejskich i polskich: Księstwa Pomorskiego i Nowej Marchii. Spośród zachowanych zabytków architektury sakralnej na uwagę zasługują zachowane fragmenty klasztoru w Chojnie oraz odrestaurowanego klasztoru w Cedyni. Do najcenniejszych świątyń miejskich należy średniowieczna fara w Chojnie. Na szczególną uwagę zasługuje zespół granitowych kościołów późnoromańskich (XIII - XIV w.). Zespół ten, nieznajdujący analogii na innych terenach Polski, obejmuje południową część województwa, na granicy z dawną Nową Marchią. Zachowały się relikty średniowiecznych miejskich murów obronnych, wznoszonych w okresie od XIII do XVI w. - w pełnym obwodzie w Moryniu i Mieszkowicach. Wśród miast o czytelnym średniowiecznym rozplanowaniu można wymienić Cedynię, Mieszkowice czy Moryń. Zachowały się budowle użyteczności publicznej, np. ratusz w Chojnie z połowy XIV w. Za szczególnie cenny uznawany jest zespół w większości ryglowych – budynków mieszkalnych w Mieszkowicach. W układach ruralistycznych powiatu przeważają wsie o rodowodzie średniowiecznym, owalnice czy mniej liczne okolnice. Odrębną grupę typów wsi w stanowią osady kolejowe zakładane w drugiej połowie XIX w. w sąsiedztwie dworców, np. Godków.

W krajobrazie kulturowym województwa zachodniopomorskiego wyróżniono na obszarze Partnerstwa pięć Obszarów Kulturowo-Krajobrazowych: OKK4 „Cedyńsko-Moryński", OKK5 „Chojeński-Pogranicza", OKK8 „Dolina Dolnej Odry", OKK14 „Granitowe kościoły", OKK20 „Skarpa Nadodrzańska".

W PZPWZ ustalono ustanowienie i ochronę dóbr kultury współczesnej przez wprowadzenie stosownych przepisów dla następujących obiektów: mozaika u podnóży Góry Czcibora - Osinów Dolny; Góra Czcibora, pomnik upamiętniający bitwę pod Cedynią - Osinów Dolny, Pomnik Chwały Poległych Saperów - Gozdowice, cmentarz wojenny żołnierzy i Armii Wojska Polskiego - Siekierki-Stare Łysogórki. Zaproponowano ustanowienie pomnika PH8 zespół średniowiecznych umocnień miejskich z kościołem klasztornym poaugustiańskim, kościołem Mariackim i ratuszem w Chojnie. Na obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego zaleca się uwzględnienie w polityce gmin obszarów zwaloryzowanych jako spełniających kryteria parków kulturowych (PK): PK1 „Swobnica", PK5 „Cedynia", PK6 „Nawodna", PK7 „Rurka", PK8 „Zatoń Dolna, PK24 „Morzycko" oraz rekomenduje objęcie ochroną układu miasta Cedynia.

Ryc. 8. Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego – zabytki i krajobraz kulturowy

Rysunek na następnej stronie. Źródło: Opracowanie RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, czerwiec 2020 r.

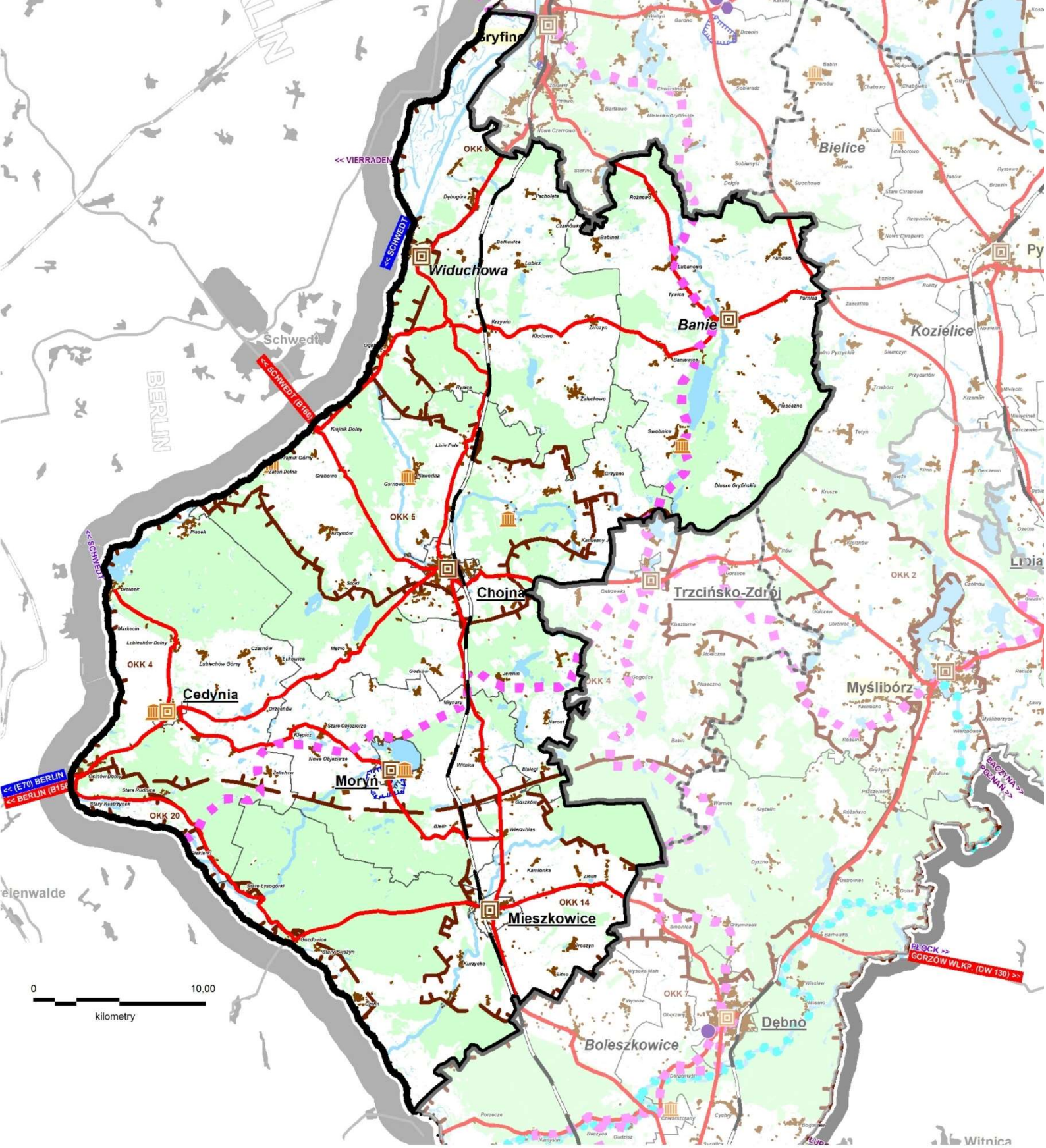

ZABYTKI I KRAJOBRAZ KULTUROWY

Formy ochrony zabytków

istniejące | proponowane

historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne

parki kulturowe

Krajobraz kulturowy

OKK — obszary kulturowo-krajobrazowe (OKK)

Turystyka

istniejące | proponowane

sieć priorytetowych tras rowerowych Pomorza Zachodniego

rzeki predysponowane do rozwoju szlaków kajakowych

4.1.4. Komunikacja i transport

Główny punkt węzłowy drogowego układu transportowego obszaru stanowi miasto Chojna. Krzyżują się tu kierunki głównego ruchu wschód-zachód (DK 26) i północ-południe (DK 31). Droga krajowa 31 łącząca Szczecin-Gryfino oraz Słubice stanowi główny korytarz komunikacyjny w kierunku stolicy powiatu i regionu, zaś droga krajowa 26 łącząca drogę ekspresową S3 z przejściem granicznym w Krajniku Dolnym jest głównym ciągiem tranzytowym w kierunku Niemiec. Węzeł drogowy w Chojnie uzupełnia DW 124 prowadząca przez Cedynię do przejścia granicznego w Osinowie Dolnym. Jest to najkrótsza trasa do Berlina. Pozostałe drogi wojewódzkie (DW 122, 125 oraz 126) komunikują resztę obszaru Partnerstwa.

Układ infrastruktury kolejowej tworzy jedna linia kolejowa (linia nr 273 - część magistrali kolejowej C-E 59) przebiegającą centralnie przez analizowany obszar z północy na południe (trasa Szczecin – Kostrzyn nad Odrą – Wrocław Główny). Centralny przebieg linii kolejowej oraz stosunkowo duża liczba równomiernie rozłożonych, czynnych przystanków zapewnia dobrą dostępność do nich dla znacznej liczby mieszkańców obszaru, stanowiąc ważne wsparcie dla ich mobilności.

Komunikacja publiczna organizowana przez gminy na obszarze ma charakter głównie związany z organizacją przewozów szkolnych i odbywa się na trasach podporządkowanych dowozom uczniów. W ostatnich latach część gmin podjęła inicjatywę na rzecz uruchomienia linii przewozowych korzystając m.in. ze środków Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych. W 2024 r. o dofinansowanie przewozów na rok 2025 wystąpił powiat gryfiński oraz gminy: Chojna, Mieszkowice, Moryń i Widuchowa. Łączna długość dofinansowanych linii komunikacyjnych wyniesie 769,7 km[6]. W systemie drogowych przewozów pasażerskich dominuje transport zbiorowy organizowany przez prywatnych przewoźników koncesjonowanych przez władze stosownego szczebla samorządowego.

W PZPWZ przyjęto dla miejscowości Widuchowa, Chojna, Lisie Pole i Mieszkowice zalecenie zabezpieczenia rezerwy terenu pod budowę obwodnic w ciągach dróg krajowych.

Ryc. 9. Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego – transport i komunikacja

Rysunek na następnej stronie. Źródło: Opracowanie RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z PZPWZ, aktualizacja: styczeń 2023 r.

[6] Dane dotyczą wyników naboru ogłoszonego 9 grudnia 2024 r. Długość dofinansowanych linii obejmuje także linie komunikacyjne, dla których organizatorem jest powiat gryfiński, a które leżą poza obszarem Partnerstwa.

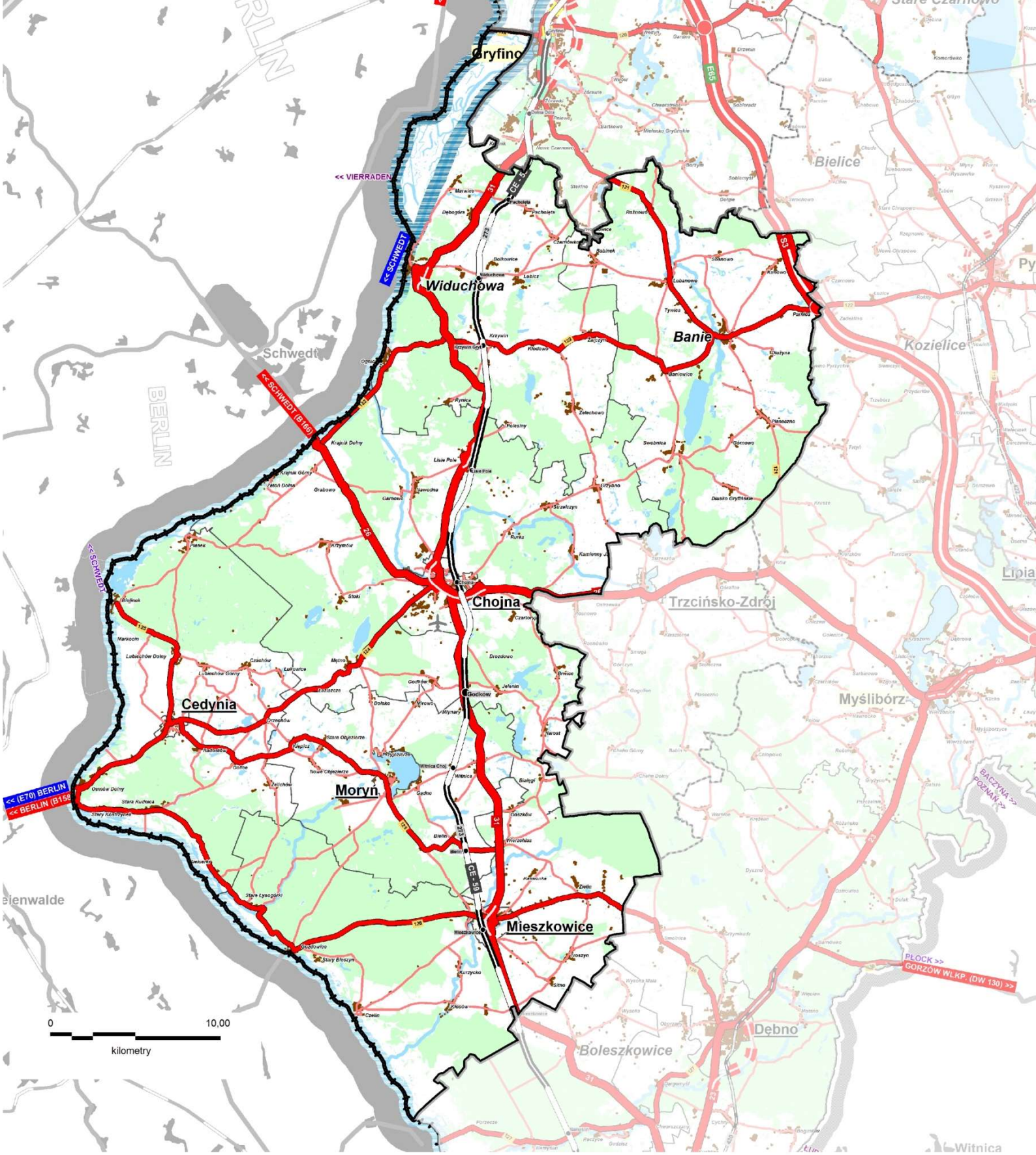

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Drogowy

istniejące | projektowane/planowane

- S11 — drogi ekspresowe (S)
- 20 — pozostałe drogi krajowe (GP, G)
- 151 — drogi wojewódzkie (GP, G, Z)
- drogi powiatowe
- węzły drogowe

Kolejowy

istniejące

- 401 — linie pierwszorzędne
- 403 — linie drugorzędne
- kolejowe stacje węzłowe / przystanki

Lotniczy

istniejące

- lądowiska samolotowe

4.1.5. Infrastruktura techniczna i OZE

Zaopatrzenie w energię elektryczną powiatu gryfińskiego w zasadniczym stopniu zapewnia krajowy system energetyczny. Przez obszar powiatu przebiegają linie elektroenergetyczne najwyższych napięć:

- 400 kV Krajnik-Vierraden,
- 400 kV Krajnik-Poznań (Plewiska), wzdłuż której wybudowana została nowa dwutorowa trasa o napięciu 400 kV Krajnik-Baczyna (PSE).

Układ linii wysokiego napięcia uzupełniają linie przesyłowe 110 kV.

Dostęp do gazu sieciowego na terenie powiatu jest ograniczony. Obecnie gazociąg sieciowy doprowadza gaz wysokometanowy jedynie do stacji gazowej w Mieszkowicach (z Boleszkowic) oraz do Bań (z Pyrzyc). Na obszarze Partnerstwa (północna część gminy Banie i gminy Widuchowa) budowany jest gazociąg przyłączeniowy o średnicy DN 700 prowadzący do elektrowni Dolna Odra w Gryfinie. Projektowana jest również rozbudowa linii przesyłowej z Bań do Chojny.

Według stanu na dzień 31.12.2021 r. na terenie powiatu gryfińskiego funkcjonowały 2 farmy wiatrowe o łącznej mocy 56 MW, jedna w gminie Mieszkowice o mocy 30 MW oraz druga w gminie Gryfino o mocy 26 MW. Funkcjonowało także 8 małych instalacji fotowoltaicznych o łącznej mocy 4,5 MW. Ponadto zainstalowano mikroinstalacje fotowoltaiczne o łącznej mocy 12,1 MW.

Powiat gryfiński zalicza się do obszarów perspektywicznych dla poszukiwania i ujmowania wód termalnych, a tym samym rozwoju geotermii głębokiej. Taka analiza jest efektem działań podjętych przez Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy wspólnie z Ministerstwem Klimatu i Środowiska oraz Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Póki co jednak geotermia nie jest wykorzystywana.

Na obszarze Partnerstwa w miejscowości Bara w gminie Chojna funkcjonuje biogazownia rolnicza o mocy ok. 0,3 MW. Nie ma żadnych elektrowni wodnych.

Ryc. 10. Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego – infrastruktura techniczna i OZE

Rysunek na następnej stronie. Źródło: Opracowanie własne na podstawie RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z PZPWZ, czerwiec 2020 r. (aktualizacja 12.2022)

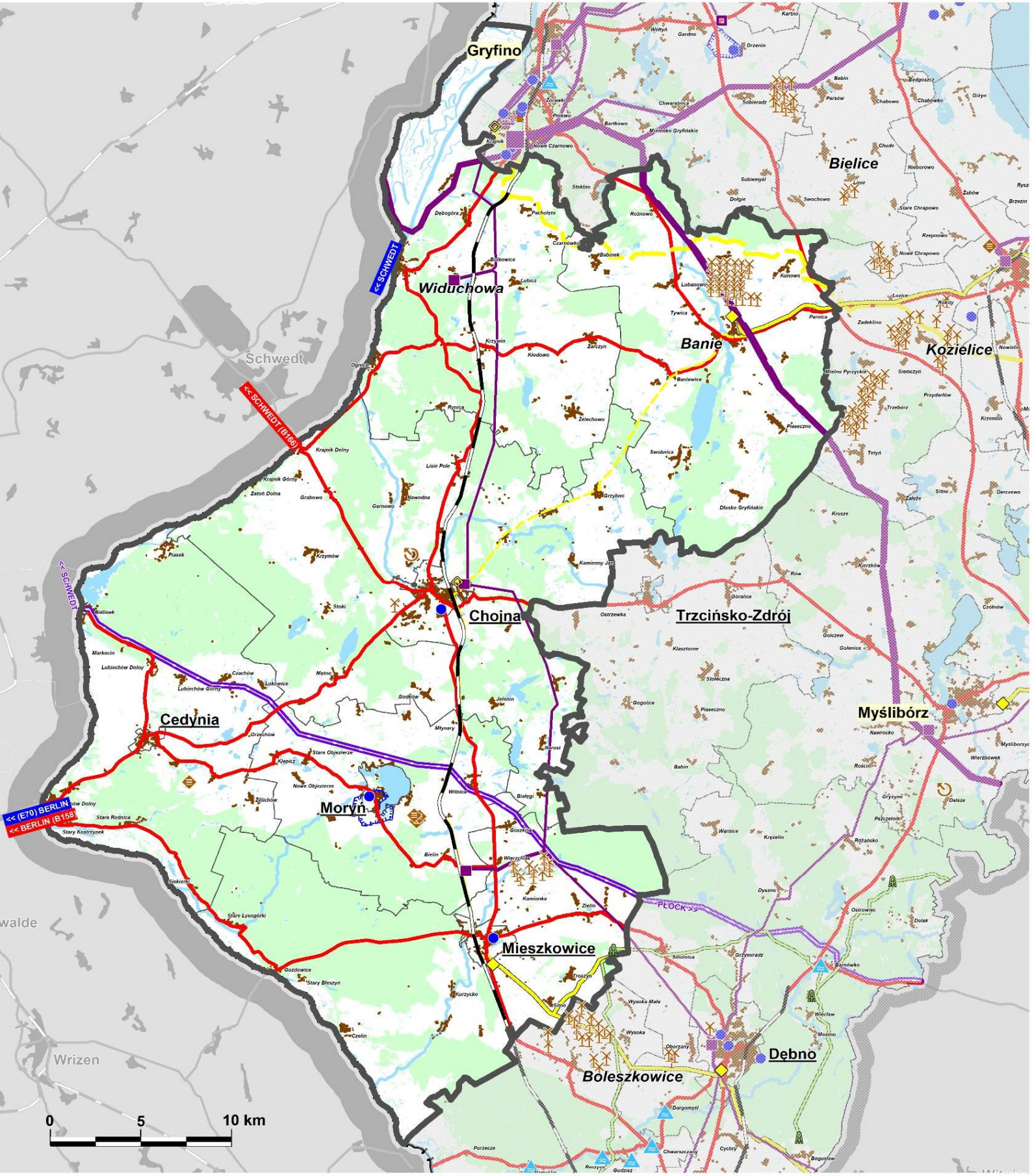

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I OZE

Elektroenergetyka

- elektroenergetyczne linie przesyłowe 400kV
- elektroenergetyczne linie dystrybucyjne 110kV
- stacje elektroenergetyczne 110/15kV, 220/110kV, 400/220/110kV

Gazownictwo

- gazociągi wysokiego ciśnienia (gaz wysokometanowy) Dn > 500, Dn < 500 istniejące/ projektowane
- stacje gazowe (gaz wysokometanowy)
- ropociąg PERN Przyjaźń

Gospodarka wodno-ściekowa

- ujęcia wody o wydajności powyżej 100m3/h
- strefy ochronne ujęć wody podziemnej obejmujące tereny ochrony pośredniej
- oczyszczalnie ścieków dla aglomeracji
- komunalne oczyszczalnie ścieków poza aglomeracjami ściekowymi

Odnawialne źródła energii (OZE)

- elektrownie wiatrowe
- farmy fotowoltaiczne - powyżej 0,75 MW
- instalacje biogazowe

4.2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie polityki przestrzennej

Na terenie Partnerstwa przeważają regularne, zaplanowane formy osadnicze: planowa zabudowa miejska oraz wsie o dużym stopniu koncentracji. Niemal wszystkie miejscowości wiejskie oraz małe miasta charakteryzują się zwartą strukturą, ich rozciągłość nie przekracza zazwyczaj 2 km. Nieliczne miejscowości charakteryzują się znaczną rozciągłością typową dla wsi jednodrożnych. Granicę 2 km przekraczają nieznacznie miasto Mieszkowice oraz wsie Zielin (ulicówka), Widuchowa oraz Krzywin. Większą rozciągłością charakteryzują się też największe miasta obszaru analizy, tj. Chojna i położone poza granicą Partnerstwa Gryfino.

W ostatnich dziesięcioleciach nasiliły się żywiołowe procesy powstawania nowej zabudowy mieszkaniowej i letniskowej lokalizowanej w szczególności na terenach rolniczych wokół większych miejscowości. Następuje przemieszanie zabudowy o różnym, potencjalnie konfliktowym charakterze. W analizowanym obszarze zjawisko to obejmuje m.in. otoczenie miasta Gryfina (poza Partnerstwem) oraz miasta Moryń. W przypadku pozostałych miast i miejscowości zjawisko suburbanizacji jest ograniczone. Zdecydowaną większość populacji stanowią mieszkańcy wsi (ok. 65%). Poza miastem Chojna (7,3 tys. mieszkańców) ośrodki miejskie to miasta bardzo małe liczące od 1,5 do 3,5 tys. mieszkańców.

Większość terenów zabudowy stanowią obszary zwartej zabudowy, w obrębie których znalazło się aż 75% budynków. Mieszkańcy mają zapewniony w miarę dobry dostęp do obiektów usług publicznych i komercyjnych oraz do sieci infrastruktury technicznej. Około 43% ogółu mieszkańców, a co za tym idzie podobny odsetek dzieci, zamieszkuje w zasięgu 15-minutowego dojścia pieszego do szkoły podstawowej. Kolejne 21% dzieci może dotrzeć do szkoły podstawowej w ciągu 15 minut podróżując rowerem.

Zagrożeniem dla ładu przestrzennego i standardu życia mogą być procesy niekontrolowanej suburbanizacji na terenach wiejskich. Rozpraszanie oraz mała intensywność zabudowy stawiają pod znakiem zapytania możliwość wprowadzenia współczesnych standardów zamieszkiwania w zakresie dostępu do usług oraz infrastruktury technicznej (w tym np. centralnego ogrzewania).

Nową szansą rozwojową, ale też zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazu, jest postępująca na coraz szerszą skalę budowa instalacji OZE, w tym farm fotowoltaicznych na terenach otwartych. Szczególnym potencjałem obszaru Partnerstwa są wartościowe krajobrazy kulturowe, w tym atrakcyjne, ale i wrażliwe przyrodniczo tereny otwarte. Dlatego przy ocenie lokalizacji planowanych farm fotowoltaicznych, w ocenach ich oddziaływania na środowisko, należy uwzględnić potencjalny negatywny wpływ inwestycji na krajobraz, zapobiegając „zanieczyszczeniu” cennych krajobrazów.

Szansą rozwojową powiatu gryfińskiego jest potencjał małych miast o wysokiej jakości życia oraz wysoko rozwiniętego rolnictwa. Ochrona terenów rolnych, dotychczasowej struktury zabudowy, a także wzmacnianie roli ośrodków miejskich winno być priorytetem polityki przestrzennej Partnerstwa.

4.2.1. Zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego oraz przeciwdziałania niekorzystnym skutkom zmian klimatycznych

1. Kształtowanie wizerunku Partnerstwa szanującego środowisko przyrodnicze, które jest ważnym walorem i potencjałem obszaru Partnerstwa.
2. Ochrona przed zabudową cennych elementów krajobrazu w szczególności punktów widokowych, miejsc eksponowanych w krajobrazie.
3. Zachowanie ciągłości powiązań przyrodniczych, w tym korytarzy ekologicznych, ochrona obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną i powołanie nowych obszarów ochrony. Szczególna ochrona ciągłości przyrodniczej dolin rzecznych Odry, Rurzycy, Kalicy, Tywy, Słubi i Kurzycy.
4. Ochrona przed zabudową – w dokumentach planistycznych - terenów rolnych i leśnych, terenów położonych wzdłuż cieków wodnych i jezior oraz obszarów na przebiegu zielonych korytarzy ekologicznych. Wyjątkiem mogą być jedynie obszary nadwodne w miejscowościach, w szczególności w miastach, a na pozostałym obszarze punktowe obiekty infrastruktury związane z retencją wód, produkcją energii oraz wyspecjalizowane urządzenia obsługi turystyki wodnej (przystanie, mariny, itp.).
5. Ustanowienie jednoznacznej granicy pomiędzy terenami zurbanizowanymi (tereny zabudowy) i terenami otwartymi, nie przewidywanymi do zabudowy. Zmiana sposobu użytkowania terenów rolnych na cele nierolnicze powinna następować jedynie w przypadkach uzasadnionych realnym zapotrzebowaniem i zostać poprzedzona uchwaleniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a zabudowa poprzedzona lub równoległa z docelowym uzbrojeniem i urządzeniem ulic.
6. Zwiększanie obszarów zielonych na obszarach zurbanizowanych, a także zwiększanie na tych obszarach retencji wód, stosowanie rozwiązań proretencyjnych jako jedno z działań adaptujących do zmian klimatycznych. Ustanowienie retencji jako priorytetu projektowania systemów gospodarowania wodami opadowymi. Stosowanie rozwiązań, takich jak:
    - wykorzystanie istniejących zagłębień i oczek wodnych do retencji;
    - zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowolniający odpływ odprowadzanych wód (np. poprzez zbiorniki retencyjno–infiltracyjne; zastosowanie drenaży lub skrzynek rozsączających itp.),

- zakładanie zielonych dachów i zielonych, żyjących ścian na budynkach/wiatach;
- zakładanie ogrodów deszczowych zasilanych deszczówką na terenach zurbanizowanych, szczególnie na terenach o znacznym zasklepieniu gleby.

7. Ochrona przed zabudową terenów otwartych, w tym gleb najwyższej jakości oraz terenów zagrożonych powodzią.

4.2.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, krajobrazu kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej

1. Ochrona elementów dziedzictwa kulturowego, w szczególności wartościowych układów urbanistycznych i ruralistycznych, historycznych zespołów parkowych, zadrzewień przydrożnych i śródpolnych oraz obiektów zabytkowych. Należy położyć szczególny nacisk na ochronę terenów nadodrzańskich o wyjątkowych walorach krajobrazowo-kulturowych.
2. Wprowadzanie nowych, użytecznych funkcji do zachowanych założeń i obiektów, które utraciły swoje funkcje pierwotne.
3. Wykorzystanie lokalizacji (położenia, połączeń komunikacyjnych, uzbrojenia technicznego) i funkcjonalności założeń pałacowych i folwarcznych w planowaniu rozwoju usług turystycznych, edukacyjnych, kulturowych, opieki nad osobami starszymi (srebrna turystyka) lub przetwórczych. Wykorzystanie istniejących założeń do tworzenia nowych stref aktywności gospodarczej.
4. Estetyzacja istniejącej zabudowy poprzez ograniczanie ilości reklam oraz ujednolicanie elewacji i form budynków do wzorów historycznych.
5. Stworzenie marki/rozpoznawalnego symbolu regionu/powiatu/Partnerstwa w oparciu o charakterystyczną w skali kraju architekturę regionalną, średniowieczne budynki i budowle warowne oraz kościoły granitowe.
6. Tworzenie nowych szlaków turystycznych pieszych i rowerowych na terenach o cechach charakterystycznych m.in.: rolniczym krajobrazie, krawędziami dolin i krajobrazem rzecznym, topografią terenu, punktami widokowymi, sylwetami miejscowości, dominantami kulturowymi oraz miejsc ich ekspozycji.
7. Dążenie do ustanowienia wskazanych w PZPWZ: pomnika historii (zespół średniowiecznych umocnień miejskich z kościołem klasztornym poaugustiańskim, kościołem Mariackim i ratuszem w Chojnie) oraz parków kulturowych (PK1 „Swobnica” gmina Banie, PK5 „Cedynia” – gmina Cedynia, PK6 „Nawodna” – gmina Chojna, PK7 „Rurka” – gmina Chojna, PK8 „Zatoń Dolna” – gmina Chojna, PK24 „Morzycko” – gmina Moryń);.
8. Ochrona walorów wskazanych obszarów kulturowo-krajobrazowych, w tym zachowanie ich charakterystycznych cech kulturowych i krajobrazowych, objęcie

ochroną układów urbanistycznych i ruralistycznych przez wpisanie ich do rejestru zabytków (układ urbanistyczny miasta Cedynia).

4.2.3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów

4.2.3.1. Zapotrzebowanie w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Przygotowywana zmiana przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym określa sposób obliczania zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową oraz chłonność terenów niezabudowanych i luk w zabudowie w planie ogólnym, który ma zastąpić studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Zgodnie z projektem rozporządzenia określając zapotrzebowanie na nową zabudowę bierze się pod uwagę:

- prognozowaną liczbę mieszkańców gminy w perspektywie 20 lat;
- przyszły standard zamieszkiwania wyrażony powierzchnią użytkową mieszkań w gminie na jednego mieszkańca, z założeniem, że standard ten będzie się poprawiał w ciągu kolejnych 20 lat w tempie zgodnym z trendem wyznaczonym z okresu ostatnich 10 lat.

Jako horyzont czasowy w analizie zapotrzebowania przyjęto 2040 r. Szacowana liczba mieszkańców obszaru Partnerstwa zgodnie z prognozami GUS w 20401 r. wyniesie 32,2 tys. osób, zaś średnia wartość zamieszkiwanej powierzchni - około 35,3 m^2/mieszkańca. Dla takich wielkości zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową ogółem wyniesie ok. 1,4 mln m^2 PUM.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w obszarze Partnerstwa wyniesie około 0,36 mln m^2 PUM, dla około 10,3 tys. osób.
Szczegółowe wyliczenia zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową dla poszczególnych gmin przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 10. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego do 2041 r. - prognoza

Gmina	Liczba ludności		Standard zamieszkiwania (PUM/mieszkańca)		Powierzchnia użytkowa mieszkań		Zapotrzebowanie na nową zabudowę	
	w osobach		m^2/osobę		m^2 (ogółem)		w osobach	w PUM (m^2)
	2021	2040	2021	2041	2021	2041	do 2041	
Banie	5 859	4 327	24,7	31,7	144 794	188 934	1392	44140
Cedynia	4 081	2 938	28,3	36,1	115 290	142 387	751	27097
Chojna	13 302	13 288	27,5	36,3	366 116	488 456	3370	122340
Mieszkowice	6 637	4 721	27,4	36,8	181 545	252 920	1940	71375
Moryń	4 128	3 111	26,9	36,3	111 121	151 734	1119	40613
Widuchowa	5 098	3 826	26,1	33,7	132 969	192 037	1753	59068
Obszar Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego	**39 105414**	**32 211**	**26,7**	**35,3**	**1051835**	**1416467**	**10324**	**364632**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL i BDOT10k z geoportal.gov.pl

Ryc. 11. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego do 2041 r. - prognoza

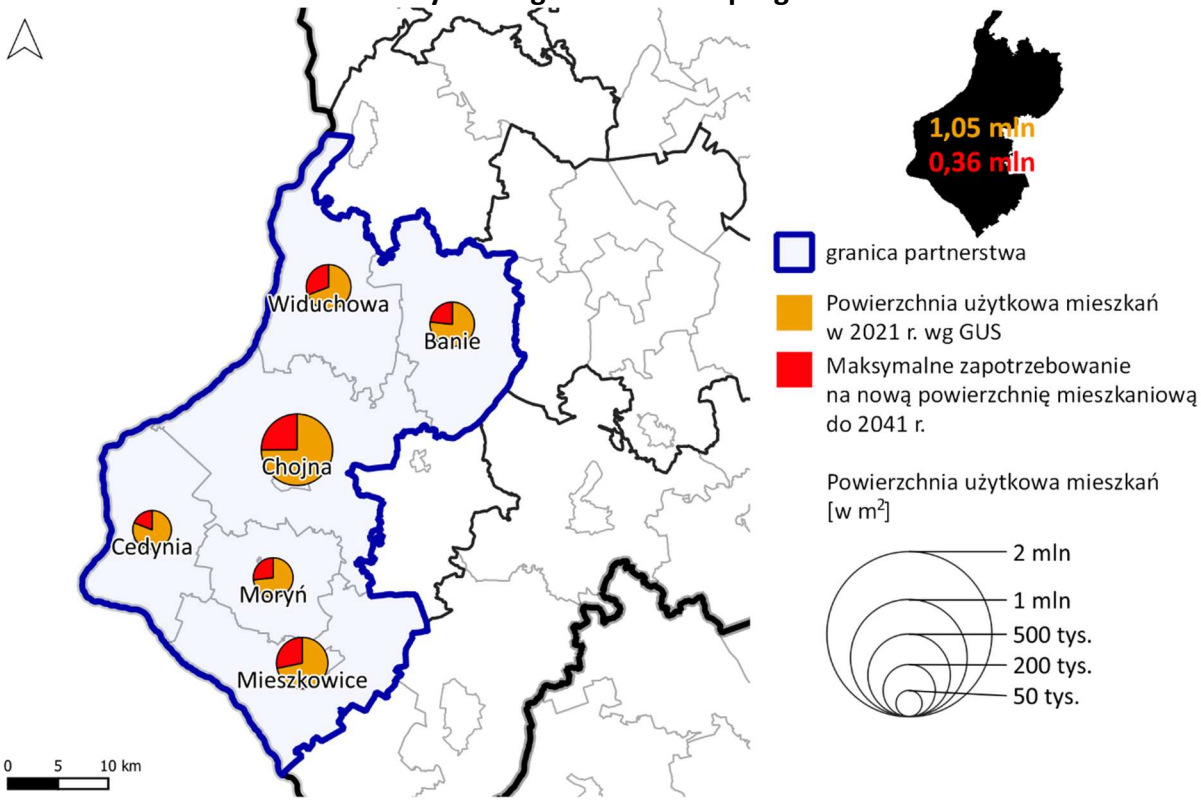

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL i BDOT10k z geoportal.gov.pl

4.2.3.2. Ograniczanie rozpraszania / ochrona zwartości zabudowy istniejących miast i miejscowości

1. Zachowanie zwartości zabudowy miast i wsi, przeciwdziałanie rozlewaniu się zabudowy.. Pod nową zabudowę należy w pierwszej kolejności wykorzystać tereny już zurbanizowane w obszarach zwartej, w pełni wykształconej struktury funkcjonalno-przestrzennej, zapewniającej dostępność do szkół, transportu zbiorowego i infrastruktury technicznej w obrębie aglomeracji wodno-ściekowych w szczególności tereny i budynki lub obiekty, które utraciły swoje walory użytkowe lub uległy degradacji (*brownfields*) oraz niewykorzystane, liczne luki w istniejącej zabudowie.
2. Zachowanie indywidualnego charakteru miejscowości poprzez wprowadzanie zabudowy kontynuującej charakterystyczne cechy miejscowe oraz skuteczne przeciwdziałanie „zlewaniu się" miejscowości. Zachowanie uzgodnionych odległości

pomiędzy miejscowościami - utrzymywanie pomiędzy nimi przestrzeni wolnej od zabudowy w formie otwartych terenów zielonych.

3. Wykluczenie rozwoju zabudowy w formie pasmowej wzdłuż dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych, na rzecz koncentracji zabudowy. W sytuacji wyczerpania rezerw terenowych wewnątrz istniejącej zabudowy, nowe struktury należy projektować w formie skupionej - jako jednostki sąsiedzkie, wyposażone w niezbędne usługi publiczne.. Nowe jednostki mogą być kontynuacją istniejących struktur zabudowy (zabudowa krawędziowa).
4. Rozwijanie idei miasta / miejscowości 15-minutowej, w tym skupianie zabudowy dla zapewnienia dostępu do podstawowych usług publicznych i komercyjnych oraz w miarę możliwości do znaczącej liczby miejsc pracy w zasięgu 15-minutowego dojścia pieszego (długość dojścia do 1 km) lub w szerszym obszarze w zasięgu 15-minutowego dojazdu rowerem od miejsca zamieszkania.
5. Ograniczanie zabudowy na terenach rolniczych (poza zwartą zabudową) wyłącznie do istniejących gospodarstw rolnych celem ograniczenia suburbanizacji, przy zachowaniu siedlisk zabudowy zagrodowej.

4.2.3.3. Kreowanie wielofunkcyjnych i zróżnicowanych społecznie sąsiedzkich zespołów mieszkaniowo-usługowych wyposażonych w atrakcyjne przestrzenie publiczne

1. Planowanie wielofunkcyjnych zespołów zabudowy sprzyjających integracji społecznej, które oferują atrakcyjne i dostępne usługi, mieszkania i możliwości pracy dla grup społecznych o zróżnicowanych potrzebach i dochodach. Zespoły wielofunkcyjne gwarantują też całodzienną aktywność użytkowników na danym obszarze.
2. Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych w celu podnoszenie jakości życia mieszkańców i poprawy wizerunku miast i wsi.
3. Lobbing na rzecz wybudowania kluczowych obwodnic miast (w szczególności w Chojnie) w celu uspokojenia ruchu w centrach miast. Rewitalizacja obszarów centralnych miast, kreowanie przestrzeni publicznej wyłączonej z ruchu samochodowego, z preferencją dla ruchu pieszego, wyposażonej w usługi w pierzejach otaczającej zabudowy. Przywrócenie pierwotnej funkcji rynku miejskiego jako miejsca spotkań oraz organizacji handlu lokalnymi produktami w formie zorganizowanego / wyspecjalizowanego targowiska.
4. Rewitalizacja obszarów popegeerowskich – wykorzystanie istniejącej infrastruktury do tworzenia nowych stref działalności, np. gospodarczej.

5. Wykorzystanie gruntów komunalnych do realizacji polityki przestrzennej i mieszkaniowej.
6. Zapewnienie terenów zieleni i wypoczynku na terenach zabudowy wielorodzinnej, w skali miasta i osiedla. Wykorzystanie istniejących obszarów zieleni (np. łąki, lasy, zadrzewienia) oraz obiektów fizjograficznych (np. jeziora, rzeki, wzniesienia) poprzez wkomponowanie ich w komunalny system zieleni publicznej.
7. Wykluczenie lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2 w zakresie usług handlu (poza artykułami wielkogabarytowymi,), gastronomii i rozrywki, na rzecz nasycania usługami obszarów wskazanych jako zespoły/ośrodki usługowe, w tym obszarów śródmiejskich, rynków, ulic handlowych, placów oraz osiedlowych zespołów usługowych z preferencją dla ruchu pieszego.

4.2.4. Kierunki rozwoju systemów transportu i infrastruktury technicznej

4.2.4.1. Kierunki rozwoju systemów transportu i komunikacji publicznej

1. Dalsze aktywne działania na rzecz modernizacji linii kolejowej nr 273 na odcinku Szczecin Główny–Kostrzyn nad Odrą wraz z łącznicami 821 i 822, w tym działania na rzecz modernizacji i rozbudowy infrastruktury dworcowej i przystankowej.
2. Wspieranie działań na rzecz budowy nowej linii kolejowej na odcinki Mieszkowice – Dębno, która pozwoli na połączenie linii 273 z linią 430 Barnówko-Kostrzyn.
3. Działania na rzecz zabezpieczenia rezerwy terenu pod budowę obwodnic miejscowości w ciągu głównych dróg krajowych DK 31 (Widuchowa, Chojna, Lisie Pole, Mieszkowice).
4. Wspieranie działań na rzecz modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej (podnoszenie klasy żeglowności, remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej na Odrze granicznej, pełne wdrożenie systemu informacji rzecznej (RIS).
5. Należy dążyć do jak najpełniejszego wykorzystania potencjału osi kolejowej północ-południe. Istniejąca równomiernie rozłożona infrastruktura dworcowa oraz szeroka oferta przewozowa związana m.in. z kategorią linii nr 273 (będąca częścią magistrali kolejowej C-E 59) są podstawą do budowy sprawnego i wydajnego systemu transportowego na potrzeby obsługi mobilności mieszkańców i turystów.
6. W związku z dużą zmiennością potrzeb transportowych i rozproszeniem sieci osadniczej rekomenduje się rozwijanie elastycznego systemu transportu na żądanie

połączonego z systemami transportu regularnego (kolej, autobus). Systemy te mogą dynamicznie reagować na zmiany w popycie i dostosowywać do zmieniających się uwarunkowań, zarówno zewnętrznych (sytuacje kryzysowe), jak i wewnętrznych (np. powstanie nowych miejsc aktywności zawodowej).

7. Rekomenduje się podjęcie działań na rzecz integracji transportowej gmin poprzez wspólne podejście do organizacji transportu zbiorowego na poziomie powiatu. W związku z obecnymi uwarunkowaniami prawnymi organizacja publicznego transportu zbiorowego powinna zostać oparta o związek powiatowo-gminny. Pozwoli to na lepszą koordynację oferty transportowej oraz oszczędności powodowane większą skalą zamówienia oferty przewozowej.
8. Należy wdrażać projekty z zakresu koordynacji systemów transportowych w układzie transgranicznym, w tym rozwój połączeń transportu publicznego Chojna-Schwedt zapewniających dostęp do dworca i linii kolejowej Angermünde– Schwedt.
9. Promowanie w obszarze centrów miast ruchu pieszego i rowerowego oraz systemów UTO (urządzenia transportu osobistego) jako priorytetowego względem transportu samochodowego.
10. Rekomenduje się wykorzystanie przez gminy narzędzia jakim jest wprowadzenie stref czystego transportu celem ograniczenia ruchu samochodów innych niż elektryczne, napędzane wodorem lub napędzane gazem ziemnym.
11. Zaleca się wprowadzenie zakazu realizacji parkingów wielkopowierzchniowych na obszarach centrów turystycznych i centrów miast. Systemy parkingowe powinny być lokalizowane peryferyjnie (parkingi buforowe), tak, by nie wprowadzać ruchu indywidualnego do centrów obszarów.
12. Limitowanie liczby miejsc parkingowych w centrach miast przy jednoczesnym ograniczeniu czasu parkowania lub wprowadzeniu opłat parkingowych, także w najmniejszych miastach, w celu równoważenia popytu i podaży miejsc parkingowych. Właściwa polityka parkingowa w centrum ma na celu zapewnienie pełnej dostępności dla pieszych i rowerzystów oraz transportu zbiorowego jako nadrzędnych w stosunku do dostępności samochodem.
13. Zaleca się realizacje parkingów w powiązaniu z węzłami przesiadkowymi w systemach P&R oraz P&B. W wypadku realizacji inwestycji należy obligatoryjnie dbać o zapewnienie ich obsługi systemami transportu publicznego lub innymi rozwiązaniami w ramach systemów zrównoważonej mobilności (np. poprzez systemy współdzielenia).
14. Należy dążyć do uspójnienia sieci tras rowerowych, m.in. w oparciu o regionalną sieć tras rowerowych Pomorza Zachodniego.

15. Wobec upowszechnienia rowerów elektrycznych zwiększających mobilności m.in. osób starszych należy zadbać o odpowiednią infrastrukturę dostosowaną do potrzeb takich rozwiązań.
16. W związku z wzrastającym ruchem rowerowym należy rozwijać system infrastruktury towarzyszącej (bezpieczne parkingi dla rowerów, boksy rowerowe, stacje naprawcze i punkty serwisowe).
17. Ponadto należy zadbać o ukierunkowanie inwestycji rowerowych na ułatwienie dojazdów do dworców i przystanków kolejowych, szczególnie w Mieszkowicach, Witnicy Chojeńskiej/Bielinie (obsługa Morynia) czy Widuchowej.
18. Należy wdrażać projekt cyfryzacji danych transportowych przetwarzanych na poziomie gmin i powiatu. Ustandaryzowanie i cyfryzacja danych o wydanych zezwoleniach na obsługę linii transportowych pozwoliłaby na sprawną dystrybucję informacji o dostępnej na obszarze ofercie transportowej oraz na łatwiejszą wymianę danych w układzie transgranicznym.
19. W celu określenia kierunków rozwoju systemów transportu rekomenduje się opracowanie strategii transportowej na poziomie powiatowym obejmującej zarówno założenia dotyczące sposobu wspierania zrównoważonej mobilności mieszkańców i turystów, jak i określającej cele związane z działaniami inwestycyjnymi w tym zakresie. Rekomendowanym standardem dla takiego dokumentu powinien być dokument SUMP (Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej) dla całego obszaru Partnerstwa.

Ryc. 12. Koncepcja głównych powiązań transportu publicznego w powiecie gryfińskim

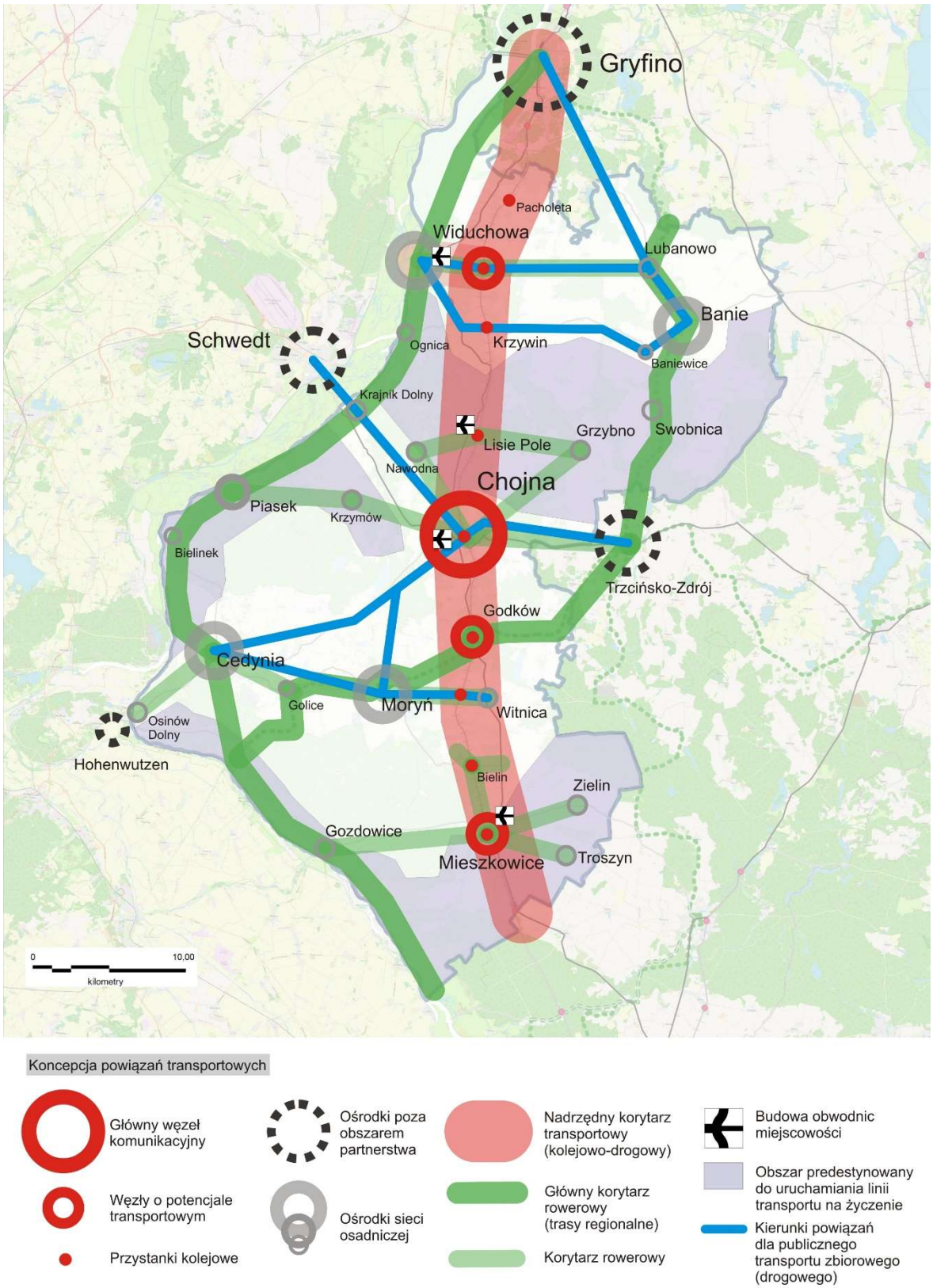

Źródło: opracowanie własne

4.2.4.2. Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej

1. Dalszy rozwój systemów infrastruktury technicznej, w tym w rozwój systemów centralnego ogrzewania w oparciu o skojarzoną produkcję energii elektrycznej i ciepła (kogenerację) lub z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.
2. Rozwój małej energetyki wodnej, w szczególności małych turbin, poprzez wykorzystanie istniejącej zabudowy hydrotechnicznej (budowli piętrzących) oraz innych innowacyjnych rozwiązań, z jednoczesnym utrzymaniem lub poprawą drożności cieków wodnych.
3. Rozwój instalacji OZE wykorzystujących energię promieniowania słonecznego lokalizowanych na budynkach oraz w obrębie terenów już zagospodarowanych. Ograniczenie rozwoju farm fotowoltaicznych na terenach otwartych, w szczególności:
    - na gruntach wysokich klas bonitacyjnych (I-IV), w obrębie kompleksów glebowych o wysokiej przydatności rolniczej,
    - w obrębie regionalnych lub lokalnych korytarzy ekologicznych, gdzie mogłyby zakłócać naturalne procesy migracji zwierząt,
    - na terenach otwartych o wyróżniających się walorach przyrodniczych i krajobrazowych, gdzie mogłyby te walory degradować.
4. Rozwój lokalnych instalacji OZE z wykorzystaniem energii wiatrowej, geotermalnej lub hydrotermalnej, biomasy lub biogazu na terenie całego Partnerstwa – z wykluczeniem lokalizacji, które mogłyby negatywnie wpływać na otoczenie, w szczególności na sąsiadującą zabudowę mieszkaniową.
5. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej, w szczególności budowanej w oparciu o sieci światłowodowe, zapewniające dostęp do szerokopasmowego internetu. Na obszarze Partnerstwa istnieją białe plamy i/lub obszary, na których jakość dostępnej infrastruktury jest dalece niewystarczająca (np. na terenie gminy Cedynia).

4.2.5. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

1. Na obszarze Partnerstwa występują obszary o dominującej funkcji rolniczej. Dobre warunki dla prowadzania produkcji rolnej – grunty orne bardzo dobrej jakości - występują głównie w północnej i centralnej części obszaru. Dodatkowo występuje tu dużo użytków zielonych, które poza funkcją rolniczą posiadają waloryekologiczne. Należy chronić grunty rolne przed zmianą sposobu użytkowania.
2. Rozwój przemysłu i przetwórstwa, szczególnie w branżach rolno-spożywczej i drzewnej, jest jedną z najważniejszych szans rozwojowych obszaru. Należy dążyć do rozwoju rolnictwa zintegrowanego z przetwórstwem poprzez lokalizację i budowę

inkubatorów przetwórstwa rolnego wspierających m.in. wyspecjalizowane, ekologiczne formy rolnictwa i przetwórstwa. Należy chronić grunty rolne najwyższych klas bonitacyjnych, kompleksy glebowe o wysokiej przydatności rolniczej przed zmianą sposobu użytkowania. Działalność rolniczą na terenach rolnych należy traktować jako priorytetową. Zajmowanie terenów rolnych na inne funkcje (np. pod budownictwo letniskowe, mieszkaniowe, usługowe, produkcyjne, infrastrukturalne) należy traktować jako ostateczność w przypadku wykluczenia możliwości wykorzystania innych lokalizacji, w szczególności terenów, które utraciły swoje dotychczasowe funkcje - przewidzianych do przekształceń lub terenów zdegradowanych.

Ryc. 13 Pozytywne i negatywne przykłady rozwoju zabudowy i zagospodarowania terenu

Przykłady pozytywne / korzystne (+)	Przykłady negatywne / niekorzystne (-)
ZABUDOWA MIESZKANIOWA / ZABUDOWA OGÓŁEM	
+ ROZWÓJ DO WEWNĄTRZ – WYKORZYSTANIE REZERW	− ZABUDOWA ROZPROSZONA
+ 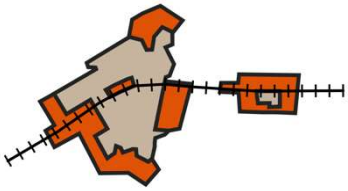 MODEL KRAWĘDZIOWY / NOWE JEDNOSTKI OSADNICZE	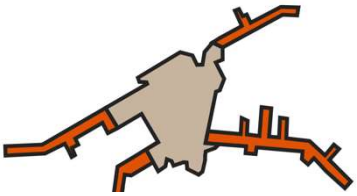 − ZABUDOWA PASMOWA WZDŁUŻ DRÓG
USŁUGI KOMERCYJNE i PUBLICZNE	
+ 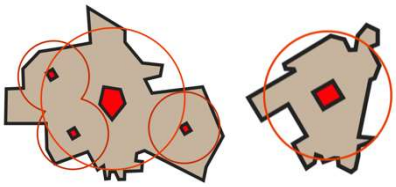 HIERARCHICZNE WIELOFUNKCYJNE OŚRODKI USŁUGOWE	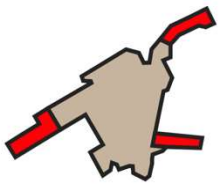 − ZABUDOWA PASMOWA / ZEWNĘTRZNA
ZABUDOWA BIUROWA, PRZEMYSŁ NIEUCIĄŻLIWY	
+ 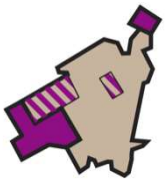 MODEL KRAWĘDZIOWY / ZABUDOWA WIELOFUNKCYJNA	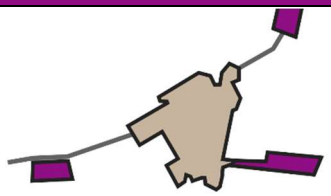 − ZABUDOWA ZEWNĘTRZNA MONOFUNKCYJNA

Przykłady pozytywne / korzystne (+)	Przykłady negatywne / niekorzystne (-)
ZABUDOWA TURYSTYCZNA / LETNISKOWA	
 SILNY OŚRODEK TURYSTYKI KWALIFIKOWANEJ ZLOKALIZOWANY w MIEJSCOWOŚCI TURYSTYCZNEJ LUB OBOK ISTNIEJĄCEJ MIEJSCOWOŚCI	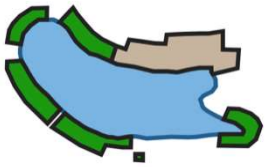 ZABUDOWA PASMOWA ZBYT INTENSYWNA
	 ZABUDOWA ROZPROSZONA
PROJEKTOWANIE DRÓG i PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	
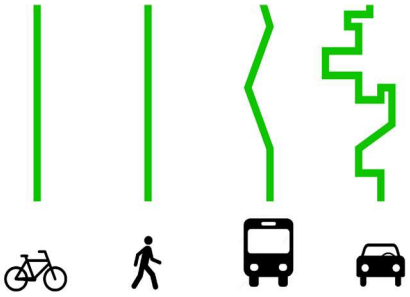 PRIORYTET DLA RUCHU PIESZEGO i ROWERZYSTÓW	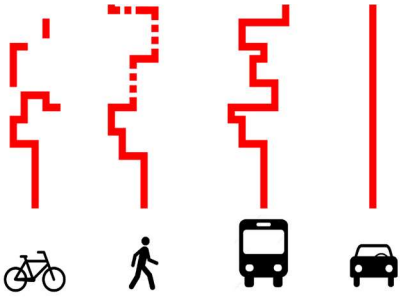 PRIORYTET DLA PŁYNNEGO RUCHU SAMOCHODÓW
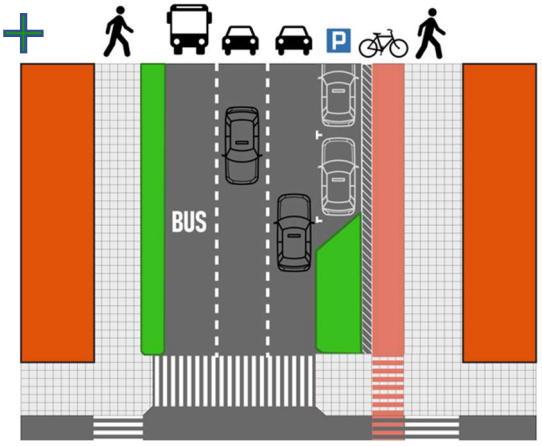 PRZESTRZEŃ PUBLICZNA PRZYJAZNA DLA PIESZYCH ULICA RUCHU MULTIMODALNEGO	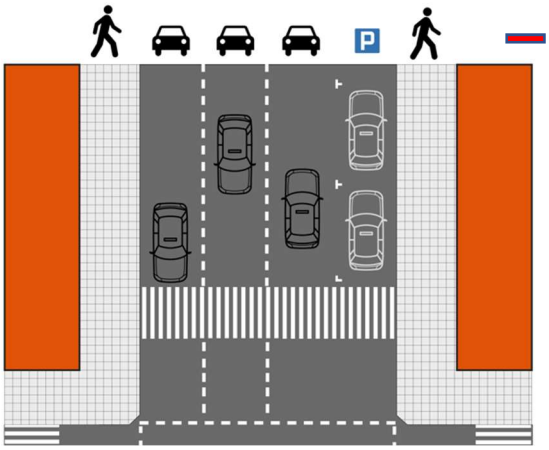 PRZESTRZEŃ NIEPRZYJAZNA DLA PIESZYCH i ROWERZYSTÓW - TRASA DLA SAMOCHODÓW
LOKALIZACJA FARM FOTOWOLTAICZNYCH	

Przykłady pozytywne / korzystne (+)	Przykłady negatywne / niekorzystne (-)
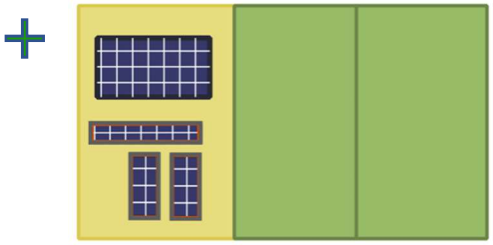 WYKORZYSTANIE ISTNIEJĄCEJ ZABUDOWY I TERENÓW ISTNIEJĄCEGO ZAINWESTOWANIA	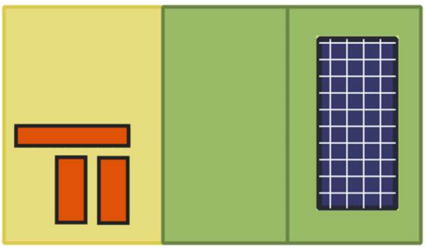 WIELKOPOWIERZCHNIOWE FARMY FOTOWOLTAICZNE KOSZTEM TERENÓW OTWARTYCH i ROLNICTWA
PROWADZENIE RUCHU TRANZYTOWEGO	
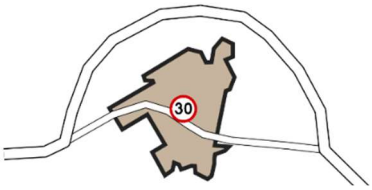 BUDOWA OBWODNIC NA TRASACH TRANZYTOWYCH USPOKOJENIE RUCHU w CENTRACH MIAST / WSI	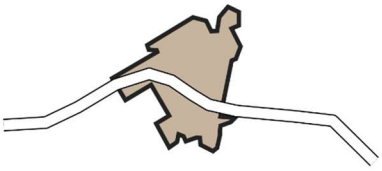 RUCH TRANZYTOWY PRZECHODZĄCY PRZEZ CENTRUM MIEJSCOWOŚCI

Źródło: opracowanie własne.

4.3. OSI określone w strategii rozwoju województwa

W Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (przyjętej uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego nr VIII/100/19 z dnia 28 czerwca 2019 r.) wskazano, że identyfikacja i delimitacja OSI na terenie województwa zachodniopomorskiego odbywa się na bazie obszarów funkcjonalnych wskazanych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego (PZPWZ).

PZPWZ na obszarze gmin Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego wskazuje dwa typy obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym:

1. Obszar Specjalnej Strefy Włączenia– obejmuje prawie cały obszar Partnerstwa (gminy: Banie, Cedynia, Chojna, Moryń i Widuchowa) z wyjątkiem gminy Mieszkowice[7];
2. Obszar Strefy Przygranicznej – obejmuje cały obszar Partnerstwa, gminy: Banie, Cedynia, Chojna, Mieszkowice, Moryń i Widuchowa.

[7] Gmina Mieszkowice była zaliczana do OSI SSW do 2022 roku. Od roku 2023 znajduje się poza Strefą.

Ponadto w PZPWZ wskazano gminę Mieszkowice jako położoną w strefie dalszego oddziaływania Obszaru funkcjonalnego subregionalnego zespołu miast: Barlinek-Myślibórz-Dębno (obszar funkcjonalny o znaczeniu regionalnym).

Ryc. 14. Udział poszczególnych gmin Partnerstwa do OSI – obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym

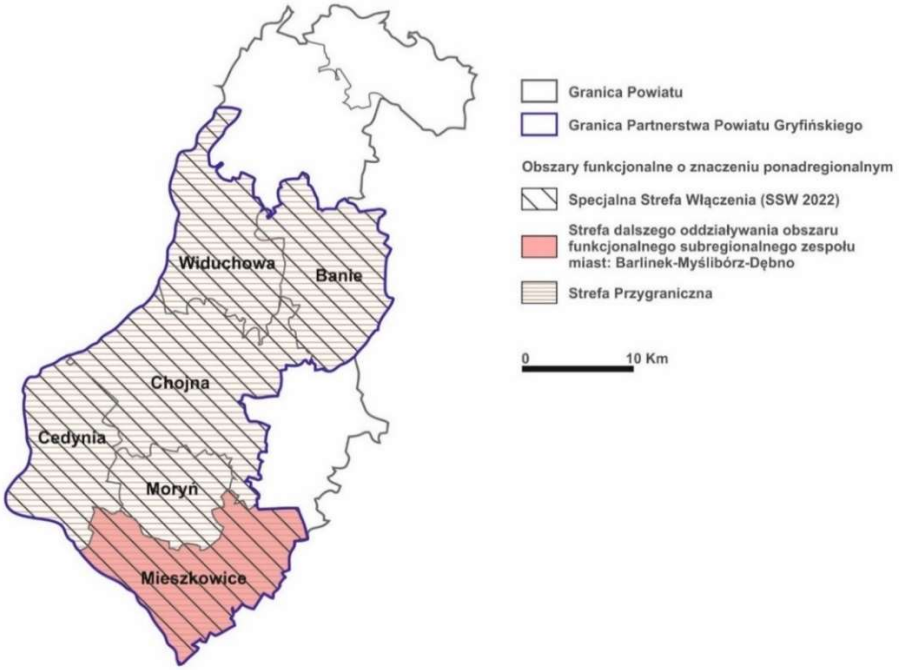

Źródło: opracowanie własne na podstawie PZPWZ i SSW 2022

4.3.1. OSI - Specjalna Strefa Włączenia

Zapisy PZPWZ wskazują, że podstawowym czynnikiem definiującym delimitację Specjalnej Strefy Włączenia jest występowanie obszarów kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, wprost skorelowanych z odległością od dużych miast. Wśród wyzwań, z jakimi muszą się zmagać gminy położone w obszarze Specjalnej Strefy Włączenia, są m.in. depopulacja, znaczny odsetek zdegradowanych małych miast w przeszłości obsługujących obszary wiejskie (PGR-y), znaczne oddalenie od ośrodka wojewódzkiego, słaba dostępność komunikacyjna do ośrodków miejskich wszystkich poziomów poza ośrodkami lokalnymi oraz powiązana z tym dostępność do usług publicznych.

Ryc. 15. OSI Specjalna Strefa Włączenia 2022 na obszarze województwa zachodniopomorskiego

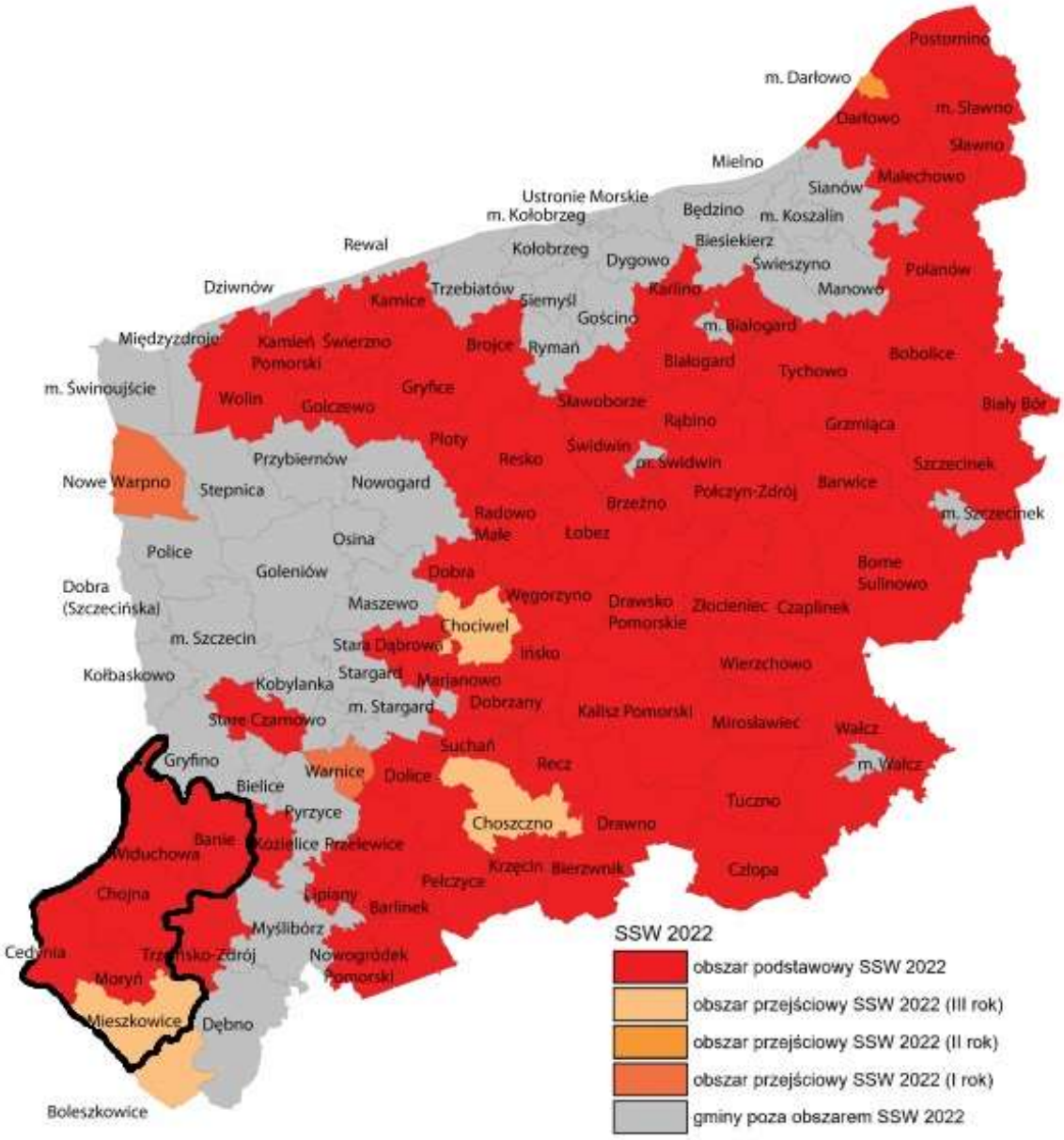

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego

Ostatnia aktualizacja delimitacji Specjalnej Strefy Włączenia została przyjęta uchwałą nr 1411/23 z dnia 1 września 2023 r. przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego. Raport „Specjalna Strefa Włączenia na obszarze województwa zachodniopomorskiego oraz planowane kierunki działań

interwencyjnych”[8] stwierdza, że ukierunkowanie wsparcia z regionalnego programu operacyjnego na lata 2021-2027 dla Specjalnej Strefy Włączenia skupiać się będzie na realizacji następujących celów:

- Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców SSW,
- Rozwój potencjału gospodarczego SSW,
- Polepszenie dostępności do usług publicznych i wzmocnienie działań dot. neutralności klimatycznej SSW.

Zakłada się realizację przedsięwzięć obejmujących m.in.:

- instrument pozwalający na pozyskanie przez przedsiębiorstwa oraz miasta średnie wiedzy i umiejętności z zakresu projektowania instrumentów na rzecz zwiększenia konkurencyjności MSP (wsparcie doradcze), a następnie wdrożenie stosownych instrumentów; przygotowanie nowoczesnej i przystępnej cenowo infrastruktury biznesowej z przeznaczeniem na wynajem dla MSP; wsparcie na rzecz MSP działających w branży turystycznej (pomoc w dostosowaniu do zmienionych warunków prowadzenia i odbudowie działalności po pandemii COVID-19); kompleksowy pakiet działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości (wsparcie JST w celu stymulowania lokalnej przedsiębiorczości oraz bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw),
- przebudowę istniejących systemów ciepłowniczych i wymianę lub modernizację źródła ciepła oraz budowę nowych odcinków sieci cieplnej wraz z przyłączami i węzłami ciepłowniczymi,
- działania na rzecz odporności miast na zagrożenia związane ze zmianami klimatu, w tym udostępnianie zachowującej funkcje przyrodnicze wysokiej jakości przestrzeni publicznej (zielone miejsca trzecie),
- wsparcie zrównoważonej mobilności miejskiej w miejskich obszarach funkcjonalnych, budowę i przebudowę dróg wojewódzkich, w tym budowę obwodnic; wsparcie autobusowych przewozów subregionalnych,
- powstawanie/ adaptację infrastruktury na rzecz centrów usług biznesowych,
- powstawanie atrakcyjnych ,,miejsc trzecich" (poza domem i pracą), pozwalających na kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, komunikacji, kreatywności, powstawaniu oddolnych inicjatyw, integracji społecznej,
- inwestycje infrastrukturalne o kluczowym znaczeniu dla jakości życia mieszkańców, wynikające ze strategii rozwoju lokalnego oraz strategii rozwoju ponadlokalnego, tworzonych z udziałem mieszkańców: inwestycje

[8] Dokument przyjęty przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Nr 1915/22 z dnia 12 grudnia 2022 r.,

w obiekty/ miejsca tworzące szlaki tematyczne (obiekty/ miejsca odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych), w szczególności położone w oddaleniu od dużych ośrodków miejskich i na granicach z innymi województwami.

Wskazany w PZPWZ cel i kierunki działań odnoszące się do Specjalnej Strefy Włączenia to:

- Cel XIII. *Przeciwdziałanie marginalizacji i wsparcie rozwoju w obszarze funkcjonalnym Specjalnej Strefy Włączenia*
    - Kierunek 1. Aktywizacja gospodarcza obszaru w oparciu o wykorzystanie endogenicznych potencjałów;
    - Kierunek 2. Poprawa dostępności do Szczecina oraz regionalnych i subregionalnych ośrodków wzrostu;
    - Kierunek 3. Poprawa dostępności do podstawowych usług w zakresie edukacji i zdrowia.

Wskazane w PZPWZ, odnoszące się do Specjalnej Strefy Włączenia, działania w zakresie powyższych kierunków, dotyczące gmin Partnerstwa, zostały zestawione w poniższej tabeli.

Tab. 11. OSI – Obszar Specjalnej Strefy Włączenia – działania dotyczące gmin Partnerstwa wskazane w PZPWZ

KIERUNKI DZIAŁAŃ	DZIAŁANIA DOTYCZĄCE GMIN PARTNERSTWA
Kierunek 1. Aktywizacja gospodarcza obszaru w oparciu o wykorzystanie endogenicznych potencjałów	1. Program dla małych (Cedynia, Chojna, Mieszkowice, Moryń) i średnich miast Specjalnej Strefy Włączenia: a) rozwijanie powiązań funkcjonalnych miast małych i średnich z głównymi ośrodkami wzrostu, zwłaszcza w zakresie innowacyjności, edukacji i nauki, b) wspieranie mieszkalnictwa społecznego i komunalnego c) wspieranie innowacyjnej gospodarki (biznes oparty o popyt pozalokalny, e-biznes), d) rozwój usług publicznych w celu wsparcia funkcji miejskich i poprawy obsługi ludności, e) utrzymanie i zwiększenie atrakcyjności tradycyjnej struktury miast poprzez uspokojenie ruchu w ich obszarach centralnych, przy zapewnieniu optymalnych warunków dostępu. 2. Rewitalizacja obszarów popegeerowskich – obszary wiejskie SSW.

KIERUNKI DZIAŁAŃ	DZIAŁANIA DOTYCZĄCE GMIN PARTNERSTWA
	3. Uporządkowanie i przygotowanie terenów powojskowych, poprzemysłowych, pokolejowych i popegeerowskich w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych – obszary wiejskie SSW. 4. Wsparcie programów związanych z produkcją żywności na potrzeby lokalnego rynku konsumentów – obszary wiejskie SSW. 5. Rozwój turystyki w oparciu o pojezierza oraz zasoby dziedzictwa kulturowego – obszary SSW. 6. Rozwój dziedzin biogospodarki w oparciu o OZE – obszary SSW. 7. Wspieranie przedsiębiorczości, samozatrudnienia i tworzenia nowych miejsc pracy, w tym telepracy – obszary SSW. 8. Zwiększenie dostępności cyfrowej – obszary SSW.
Kierunek 2. Poprawa dostępności do Szczecina oraz regionalnych i subregionalnych ośrodków wzrostu	1. Poprawa powiązań komunikacyjnych SSW z regionalnymi i subregionalnymi ośrodkami – obszary SSW. 2. Realizacja tras rowerowych zgodnie z Koncepcją sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego (Banie, Chojna, Moryń, Cedynia).
Kierunek 3. Poprawa dostępności do podstawowych usług w zakresie edukacji i zdrowia	1. Podnoszenie poziomu kształcenia szkół podstawowych – obszary SSW. 2. Programy zapewniania i zwiększania dostępu do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – obszary SSW. 3. Dostosowanie infrastruktury i usług do potrzeb ludności wynikających ze zmiany struktury wieku (wzrost liczby osób w podeszłym wieku) – obszary SSW, w tym: a) lokowanie DPS, domów opieki, domów seniora na obszarach wiejskich, b) finansowanie pozainstytucjonalnej opieki nad osobami starszymi.

Źródło: Wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego

4.3.2. Obszar Funkcjonalny Strefy Przygranicznej

Gminy położone na tym obszarze muszą zmagać się szeregiem uwarunkowań wpływających na ich rozwój. Wśród głównych wyzwań należy wskazać peryferyjne położenie względem reszty kraju i miast centralnych o najwyższym potencjale rozwoju, zakłócone granicą państwową powiązania funkcjonalne, oddziaływanie polskich miast Szczecina i Świnoujścia na przygraniczne obszary niemieckie pozbawione dobrego dostępu do większych miast i ich usług oraz oddziaływanie niemieckiego miasta Schwedt na stronę polską, długi odcinek granicy na Odrze bez wystarczającej liczby mostów, bariery na poziomie wspólnego planowania rozwoju obszarów przygranicznych, bariera językowa we współpracy czy nie w pełni wykorzystany potencjał wynikający z odziaływania światowej metropolii Berlina.

Wskazane w PZPWZ cel i kierunki działań odnoszące się do OF Strefy Przygranicznej to:

- Cel XIV. *Poprawa spójności wewnętrznej i przełamywanie peryferyjności przygranicznego obszaru funkcjonalnego*
    - Kierunek 1. Przeciwdziałanie peryferyjności w przestrzeni kraju i wykorzystanie powiązań transgranicznych.

Tab. 12. OSI – Obszar Strefy Przygranicznej – działania dotyczące gmin Partnerstwa wskazane w PZPWZ

KIERUNKI DZIAŁAŃ	DZIAŁANIA DOTYCZĄCE GMIN PARTNERSTWA
Kierunek 1. Przeciwdziałanie peryferyjności w przestrzeni kraju i wykorzystanie powiązań transgranicznych	1. Modernizacja linii kolejowej nr 273 Szczecin-Wrocław (gminy na przebiegu linii kolejowej: Widuchowa, Chojna, Moryń, Mieszkowice). 2. Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, w tym: prace modernizacyjne na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania oraz remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej na Odrze granicznej (Widuchowa, Chojna, Cedynia, Mieszkowice). 3. Modernizacja dróg wojewódzkich prowadzących do granicy z Niemcami na Odrze i/lub do węzłów drogi S3: nr 115, nr 120, nr 122, nr 124, 4. Modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej (Cedynia, Chojna, Mieszkowice, Widuchowa). 5. Rozwój oferty turystycznej, w tym transgranicznej, w oparciu o dolinę Odry i Zalew Szczeciński (gminy doliny Odry).

KIERUNKI DZIAŁAŃ	DZIAŁANIA DOTYCZĄCE GMIN PARTNERSTWA
	6. Wykorzystanie transgranicznego oddziaływania miast do obsługi ludności w zakresie usług i runku pracy (gminy doliny Odry). 7. Odtwarzanie lub poprawa funkcjonowania transgranicznych powiązań komunikacyjnych (gminy przygraniczne).

Źródło: Wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, czerwiec 2020 r.

4.3.3. OSI – Obszar funkcjonalny subregionalnego zespołu miast Barlinek-Myślibórz-Dębno

Gminy wskazanego obszaru funkcjonalnego znajdują się obecnie we względnie dobrej kondycji społeczno-gospodarczej. Znajduje się tu silnie rozwinięta produkcja produktów drzewno-meblarskich, a obszar, ze względu na położenie względem układu transportowego województwa, posiada predyspozycje dla rozwoju funkcji okołotransportowych i logistyki. Jest on ważnym (w skali regionu i kraju) ośrodkiem przemysłu wydobywczego na bazie zasobów gazu i ropy naftowej. Mimo to widoczny jest znaczący spadek liczby osób zatrudnionych w przemyśle.
W kontekście powiązań funkcjonalnych zauważalne jest wyraźne ciążenie obszaru w kierunku Gorzowa Wielkopolskiego i Kostrzyna nad Odrą.

Wskazane w PZPWZ cel i kierunki działań odnoszące się do OSI - OF subregionalnego zespołu miast Barlinek-Myślibórz-Dębno to:

- Cel XIV. *Wykorzystanie wspólnego potencjału i integracja miejskich obszarów funkcjonalnych*
    - Kierunek 3. Rozwój subregionalnego zespołu miast: Barlinek-Myślibórz-Dębno wraz ze strefą dalszego oddziaływania.

5. Projekty

5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów

Identyfikacja projektów była procesem realizowanym przez Partnerów samorządowych i zewnętrznych interesariuszy od jesieni 2022 roku. Wówczas to przyjęty został *Raport diagnostyczny* Partnerstwa, który formułował szereg uwag i rekomendacji do wykorzystania na dalszym etapie tworzenia Strategii.

Propozycje wspólnych projektów powstawały przede wszystkim w oparciu o dyskusje i spotkania warsztatowe prowadzone wspólnie z Grupą Roboczą. Wstępem do tego procesu było opracowanie i uzyskanie akceptacji zaproponowanej struktury celów i działań opisanych w rozdziale 3: *Cele Partnerstwa i ich operacjonalizacja* Wspólne projekty Partnerów są – w pierwszej kolejności – odpowiedzią na sformułowane cele.

W proces identyfikacji projektów nie byli zaangażowani wyłącznie przedstawiciele lokalnych samorządów. Uczestniczyły w nim także przedstawicielki Lokalnej Grupy Działania Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwoju Obszarów Wiejskich. Propozycje projektów wpływały także od przedstawicieli szkół czy podmiotów zaangażowanych w pomoc społeczną.

Do udziału w procesie zostali zaproszeni mieszkańcy i liderzy z obszaru Partnerstwa. Istotnym elementem procesu identyfikacji projektów była debata z młodzieżą szkół ponadgimnazjalnych z terenu powiatu gryfińskiego. W jej wyniku został zidentyfikowany co najmniej jeden wspólny projekt, który znalazł się na liście. W lutym 2023 roku udostępniona została wszystkim mieszkańcom ankieta, przy pomocy której zbierano propozycje wspólnych projektów. Informacja o niej została zamieszczona na stronach internetowych wszystkich samorządów z obszaru Partnerstwa. Imienne zaproszenia do podzielenia się swoimi propozycjami otrzymali – zidentyfikowani jeszcze na etapie diagnostycznym – lokalni liderzy społeczni i gospodarczy. Efektem tych działań było około 50 nadesłanych propozycji wspólnych projektów. Częściowo pokrywały się one z punktem widzenia lokalnych JST, zdarzały się także propozycje o odmiennym charakterze. Wszystkie one zostały poddane stosownej analizie.

Wspólnie ustalono, że poszczególni Partnerzy będą identyfikowali swoje projekty w taki sposób, aby możliwe było ich zintegrowanie na poziomie celu szczegółowego.

Doprecyzowano cele, którym powinny odpowiadać poszczególne projekty. Wśród nich znalazły się takie, które dotyczą adaptacji do zmian klimatycznych, rozbudowy infrastruktury rowerowej, modernizacji zabytkowych obiektów z myślą o ich turystycznym udostępnieniu, udostępniania endogennych zasobów, którymi są jeziora. Zidentyfikowano potrzebę realizacji wspólnych projektów dotyczących wsparcia psychologicznego, szczególnie dla osób młodych, oraz opracowania koncepcji wspólnego projektu organizacji transportu zbiorowego.

Przy ostatecznym wyborze projektów i umieszczeniu ich na liście kierowano się przede wszystkim takimi przesłankami, jak:

- oddziaływanie projektu, tj. wpływ na rozwój więcej niż jednej gminy Partnerstwa;
- zintegrowany charakter lub zintegrowanie projektu na poziomie celu, możliwość włączenia go do wiązki komplementarnych w stosunku do niego projektów;
- zakładany efekt projektu dla całego obszaru wsparcia;
- gotowość projektu do realizacji;
- zaangażowanie w proces przygotowania i realizacji projektu większej liczby samorządów Partnerstwa;
- potencjał rozwojowy projektu;
- spełnienie warunków dofinansowania z Programu Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego na lata 2021-2027;
- akceptacja projektu przez co najmniej większość samorządów Partnerstwa.

5.2. Listy projektów

Poniżej zostały zaprezentowane dwie listy projektów: lista podstawowa (Lista A) oraz lista rezerwowa (Lista B). Stanowią one efekt prac mających na celu pozyskanie możliwie szerokiej wiedzy od wszystkich interesariuszy zaangażowanych w proces tworzenia Strategii oraz – w dalszej kolejności – skonfrontowania jej z politykami strategicznymi i rozwojowymi poszczególnych Partnerów oraz regionu i kraju.

W bieżące prace związane z identyfikacją projektów, ich zakresem, finansowaniem czy określaniem wskaźników zaangażowani byli w pierwszej kolejności członkowie Grupy Roboczej. Niemniej jednak ostateczny kształt list został zaakceptowany przez Radę Partnerstwa. W toku prac listy projektów były konsultowane także z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej Programem FEPZ 2021-2027.

Na liście podstawowej umieszczono 26 projektów, w tym jeden projekt o charakterze pomocniczym, dotyczący budowy zdolności kompetencyjnych Partnerstwa. Łączna wartość dofinansowania umieszczonych projektów jest zgodna z wysokością alokacji, jaka w Programie FEPZ 2021-2027 została przeznaczona na wsparcie projektów rozwojowych realizowanych na obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego. Poniżej znajduje się opis poszczególnych projektów z listy podstawowej.

Na liście rezerwowej umieszczono 6 projektów.

Zestawienie zbiorcze wszystkich projektów znajdujących się na liście podstawowej (Lista A) prezentuje tabela 13. Natomiast tabela 14 prezentuje zestawienie projektów na liście rezerwowej (Lista B).

Tab. 13. Zestawienie projektów przewidzianych do realizacji – lista podstawowa (Lista A)

LP	TYTUŁ PRZEDSIĘWZIĘCIA	PRIORYTET FEPZ 2021-2027	DZIAŁANIE FEPZ 2021-2027	WNIOSKODAWCA	TYTUŁ PROJEKTU	DOFINANSOWANIE	WARTOŚĆ PROJEKTU	OKRES REALIZACJI [kwartał, rok]
1	Program adaptacji do zmian klimatycznych obszaru Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego	Priorytet 2 Fundusze na rzecz zielonego Pomorza Zachodniego	FEPZ.02.08 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (IIT)	gmina Banie	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Baniach	1 075 378,40 zł	1 265 151,06 zł	IV 2025 - III 2026
2				miasto i gmina Chojna	Termomodernizacja Urzędu Miejskiego w Chojnie	661 979,50 zł	778 799,42 zł	IV 2025 - IV 2026
3				miasto i gmina Mieszkowice	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Mieszkowicach	661 979,50 zł	778 799,41 zł	II 2026 - IV 2026
4			FEPZ.02.14 Adaptacja do zmian klimatu (IIT)	miasto i gmina Cedynia	Poprawa gospodarki wodami opadowymi i roztopowymi na terenie miasta Cedynia - etap I	661 979,50 zł	5 000 000,00	IV 2026 - IV 2027
5				miasto i gmina Moryń	Park jako element miejskiej infrastruktury łagodzącej skutki ekstremalnych zjawisk hydrologicznych	661 979,50 zł	778 799,41 zł	III 2026 - II 2027
6				gmina Widuchowa	Rewitalizacja terenów zielonych (parków) na terenie gm. Widuchowa	1 167 659,50 zł	1 373 717,06 zł	I 2026 - IV 2026

7	Modernizacja i rozbudowa sieci dróg rowerowych na obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego	Priorytet 7 Fundusze na rzecz partnerskiego Pomorza Zachodniego	FEPZ.07.02 Rozwój obszarów innych niż miejskie (IIT)	gmina Banie	Remont ścieżki rowerowej Swobnica-Lubanowo- granica gminy	2 389 910,42 zł	2 811 659,32 zł	IV 2025 - IV 2026
8				powiat gryfiński	Budowa drogi rowerowej łączącej istniejącą Trasę Zachodnich Pojezierzy na odcinku Trzcińsko-Zdrój – Siekierki z miastem Moryń	1 974 147,24 zł	2 322 526,16	III 2025 - IV 2025
9				miasto i gmina Cedynia	Budowa ścieżki rowerowej w obrębie Osinów Dolny, gmina Cedynia	2 803 310,52 zł	3 300 000,00 zł	I 2026 - IV 2027
10				miasto i gmina Chojna	Budowa odcinka drogi rowerowej na terenie gminy Chojna	1 872 887,02 zł	2 203 396,42 zł	III 2025 - IV 2026
11				miasto i gmina Mieszkowice	Budowa ścieżki rowerowej Mieszkowice-Wierzchlas	2 295 000,00 zł.	2 700 000,00 zł	III 2025 - IV 2026
12				powiat gryfiński	Modernizacja i rozbudowa sieci dróg rowerowych na obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego - budowa drogi rowerowej w Cedyni	1 030 423,51 zł	121 226,95 zł	III 2025 - IV 2025
13	Upowszechnianie dostępu do jezior i innych zbiorników wodnych - endogennych zasobów obszaru Partnerstwa - na cele rekreacji i turystyki	Priorytet 7 Fundusze na rzecz partnerskiego Pomorza Zachodniego	FEPZ.07.02 Rozwój obszarów innych niż miejskie (IIT)	gmina Banie	Budowa pomostu na Jeziorze Dłużec w Baniach	390 174,26 zł	459 028,54 zł	III 2025 - I 2026
14				miasto i gmina Cedynia	Renowacja kompleksu rekreacyjno-turystycznego w Cedyni (basen) - etap I	390 174,26 zł	1 500 000,00 zł	I 2027 - I 2027
15				miasto i gmina Chojna	Szlakiem Jezior Pomorza Zachodniego - zagospodarowanie Jeziora Jeleńskiego	190 180,40 zł	459 028,55 zł	III 2025 - II 2027

16				miasto i gmina Mieszkowice	Zagospodarowanie terenu przy jeziorze wraz z budową pomostu	898 485,24 zł	955 632,06 zł	III 2026 - III 2027
17				miasto i gmina Moryń	Budowa przystani żeglarskiej na Jeziorze Morzycko	2 263 059,90 zł	2 662 423,42 zł	III 2026 - III 2027
18				gmina Widuchowa	Zagospodarowanie na cele rekreacyjne i turystyczne plaży w Lubiczu	786 289,40 zł	925 046,35 zł	I 2026 - IV 2026
19	Renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego na Szlaku Miast Warownych	Priorytet 7 Fundusze na rzecz partnerskiego Pomorza Zachodniego	FEPZ.07.02 Rozwój obszarów innych niż miejskie (IIT)	miasto i gmina Chojna	Renowacja odcinka murów obronnych na terenie miasta Chojna	1 130 418,40 zł	1 329 904,00 zł	III 2025 - III 2026
20				miasto i gmina Moryń	Remont murów obronnych w Moryniu	930 425,40 zł	1 094 618,12 zł	IV 2025 - III 2026
21				gmina Widuchowa	Renowacja fragmentu muru zamkowego wraz z basztą obserwacyjną	1 901 516,42 zł	2 237 078,14 zł	I 2026 - IV 2026
22	Nowoczesne i efektywne szkolnictwo zawodowe na obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego	Priorytet 7 Fundusze na rzecz partnerskiego Pomorza Zachodniego	FEPZ.07.02 Rozwój obszarów innych niż miejskie (IIT)	powiat gryfiński	Podniesienie jakości i dostępności kształcenia zawodowego w ZSP w Chojnie poprzez dostosowanie infrastruktury do potrzeb i wymagań współczesnego rynku pracy oraz osób niepełnosprawnych	2 334 322,38 zł	2 746 261,62 zł	III 2025 - III 2027
23		Priorytet 6 Fundusze na rzecz aktywnego	FEPZ.06.11 Edukacja zawodowa na obszarach objętych Strategią IIT	powiat gryfiński	Nowe kwalifikacje i szerokie kompetencje gwarancją przyszłości zawodowej	3 440 000,00 zł	4 047 058,82 zł	III 2025 - III 2027

		Pomorza Zachodniego						
24	Wyższa jakość usług społecznych na obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego	Priorytet 6 Fundusze na rzecz aktywnego Pomorza Zachodniego	FEPZ.06.20 Rozwój usług społecznych, w tym usług świadczonych w społeczności lokalnej na obszarach objętych Strategią IIT	miasto i gmina Chojna	Gmina Chojna wspiera rozwój usług społecznych	587 011,26 zł	690 601,48 zł	III 2025 - IV 2027
25				powiat gryfiński	Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej na rzecz seniorów	2 935 056,29 zł	3 453 007,40 zł	II 2025 - IV 2027
26		Priorytet 7 Fundusze na rzecz partnerskiego Pomorza Zachodniego	FEPZ.07.02 Rozwój obszarów innych niż miejskie (IIT)	powiat gryfiński	Wsparcie instytucjonalne i kompetencyjne przy wdrażaniu instrumentu IIT na obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego	576 945,93 zł	678 761,58 zł	I 2025 - IV 2028
					OGÓŁEM	**36 010 694,15 zł.**	**46 672 525,29 zł.**	

Tab. 14. Zestawienie projektów przewidzianych do realizacji – lista rezerwowa (Lista B)

Lp.	Priorytet FEPZ 2021-2027	Działanie FEPZ 2021-2027	Wnioskodawca	Tytuł projektu	Dofinansowanie projektu z FEPZ 2021-2027	Wartość projektu
1	Priorytet 2 Fundusze na rzecz zielonego Pomorza Zachodniego	FEPZ.02.14 Adaptacja do zmian klimatu (IIT)	miasto i gmina Chojna	Odtworzenie dawnej fosy poprzez budowę zbiornika retencyjnego	2 550 000,00 zł	3 000 000,00 zł
2		FEPZ.02.08 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (IIT)	miasto i gmina Cedynia	Termomodernizacja świetlic wiejskich i remiz OSP w gminie Cedynia	1 105 000,00 zł	1 300 000,00 zł
3			miasto i gmina Mieszkowice	Termomodernizacja budynku Miejsko Gminnego Ośrodka Kultury w Mieszkowicach	850 000,00 zł	1 000 000,00 zł
4			miasto i gmina Moryń	Poprawa efektywności energetycznej budynku Zespołu Szkół w Moryniu	2 550 000,00 zł	3 000 000,00 zł
6	Priorytet 7 Fundusze na rzecz partnerskiego Pomorza Zachodniego	FEPZ.07.02 Rozwój obszarów innych niż miejskie (IIT)	gmina Widuchowa	Stworzenie sieci szlaków rowerowych w oparciu o istniejące drogi polne i leśne wraz z oznakowaniem i budową miejsc odpoczynku.	340 000,00 zł	400 000,00 zł.
7			miasto i gmina Cedynia	Budowa ścieżki rowerowej z miejscowości Cedynia do miejscowości Lubiechów Dolny	5 950 000,00 zł	7 000 000,00 zł

5.3. Powiązanie pomiędzy projektami (wiązki projektów)

Tab. 15. Wiązki projektów i opisy powiązań między projektami

Wiązka projektów	Projekty i opisy powiązań pomiędzy nimi:
Program adaptacji do zmian klimatycznych obszaru Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego poprzez tworzenie i modernizowanie zielono-błękitnej infrastruktury oraz prace termomodernizacyjne	• Projekt nr 1: **Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Baniach;** • Projekt nr 2: **Termomodernizacja Urzędu Miejskiego w Chojnie;** • Projekt nr 3: **Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Mieszkowicach;** • Projekt 4: **Poprawa gospodarki wodami opadowymi i roztopowymi na terenie miasta Cedynia;** • Projekt 5: **Park jako element miejskiej infrastruktury łagodzącej skutki ekstremalnych zjawisk hydrologicznych;** • Projekt nr 6: **Rewitalizacja terenów zielonych (parków) na terenie gminy Widuchowa.**
	Jednym z największych wyzwań współczesności jest adaptacja do postępujących zmian klimatycznych. Powszechność tego problemu sprawia, że działania zmierzające do jego ograniczenia muszą być podejmowane na każdym szczeblu zarządzania. Szeroki wachlarz możliwych aktywności przyczyniających się do poprawy sytuacji klimatycznej sprawia, że na poziomie poszczególnych gmin stosunkowo łatwo jest dobrać narzędzia, przy pomocy których możliwe do osiągnięcia są postulowane cele. Mając na uwadze różnorodność gmin tworzących Partnerstwo, różny poziom zaawansowania we wdrażaniu działań na rzecz ochrony klimatu, różną hierarchię zdefiniowanych potrzeb oraz odmienne możliwości realizacji projektów, zdecydowano się na implementację działań zintegrowanych na poziomie celu. Wspólnie uznano, że modernizacja i budowa błękitnej i zielonej infrastruktury przy równoczesnej termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej jest optymalnym sposobem na realizację polityki klimatycznej na szczeblu kilku gmin. Przygotowywane projekty zakładają kompleksowe podejście i różnorodne działania: nowe nasadzenia, modernizację infrastruktury parkowej, działania termomodernizacyjne, tworzenie ogrodów deszczowych, zagospodarowanie wód

	opadowych itp. Planowane działania są komplementarne względem siebie, stanowić będą wiązkę projektów zintegrowanych pod szyldem wspólnego celu. Realizacja działań we współpracy z sąsiednimi samorządami, dopasowanych tematycznie i czasowo, będzie miała silniejszy efekt oddziaływania niż pojedynczy projekt. Osiągnięty efekt synergii będzie trwalszy, a potencjał takiego rozwiązania – większy. Oddziaływanie programu będzie wykraczało poza obszar jednej gminy. Projekty są ze sobą powiązane/zintegrowane z uwagi na: ✓ wspólne planowanie; ✓ merytoryczną i funkcjonalną kompatybilność; ✓ wspólny cel, zbieżny z celami określonymi w dokumentach strategicznych szczebla regionalnego, krajowego i europejskiego; ✓ wzajemną komplementarność; ✓ efekt synergii dzięki synchronizacji czasowej (harmonogram realizacji) planowanych działań; ✓ potencjał rozwojowy; ✓ wspólne przygotowanie koncepcji *Programu* i jego zawartości;

Wiązka projektów	**Projekty i opisy powiązań pomiędzy nimi:**
Modernizacja i rozbudowa sieci dróg rowerowych na obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego	• Projekt nr 7: **Remont ścieżki rowerowej Swobnica-Lubanowo-granica gminy Banie;** • Projekt nr 8: **Budowa drogi rowerowej łączącej istniejącą Trasę Zachodnich Pojezierzy na odcinku Trzcińsko-Zdrój – Siekierki z miastem Moryń;** • Projekt nr 9: **Budowa ścieżki rowerowej w obrębie Osinów Dolny, gmina Cedynia;** • Projekt nr 10: **Budowa odcinka ścieżki rowerowej na terenie gminy Chojna;** • Projekt nr 11: **Droga rowerowa na odcinku Mieszkowice - Wierzchlas ;** • Projekt nr 12: **Modernizacja i rozbudowa sieci dróg rowerowych na obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego - budowa dorgi rowerowej w Cedyni.**

	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury rowerowej, która będzie realizowana przy udziale środków finansowych z Programu Funduszy Europejskich dla Pomorza Zachodniego 2021-2027, wpisuje się w szerszą koncepcję budowy dróg rowerowych w województwie zachodniopomorskim. Koncepcja sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego opisuje „kręgosłup" systemu dróg dla rowerów w regionie. Znaczna część inwestycji z tej koncepcji została zrealizowana przy udziale środków finansowych z perspektywy 2014-2020. Obecnie dokument został zaktualizowany o nowe korytarze przebiegu tras. Zgodnie z zapisami w FEPZ 2021-2027 na wsparcie z programu mogą liczyć w szczególności trasy łączące się z trasami wynikającymi z *Koncepcji sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego*. Projekty, które przewidzieli do realizacji Partnerzy, korespondują z koncepcją opracowaną na poziomie województwa. Projekty integrują się ze sobą na poziomie planowanego do osiągnięcia celu. Infrastruktura, która powstanie w wyniku realizacji projektów numer 7, 8, 9 i 12 bezpośrednio połączy się z korytarzami tras wskazanymi w *Koncepcji sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego.* Pozostałe projekty zakładają połączenie się z już istniejącymi trasami regionalnymi w toku realizacji kolejnych etapów inwestycji. Projekty są ze sobą powiązane/zintegrowane z uwagi na: ✓ merytoryczną i funkcjonalną komplementarność; ✓ zbieżność z koncepcją przebiegu tras wynikających z *Koncepcji sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego* ✓ wspólny cel, zbieżny z celami określonymi w dokumentach strategicznych szczebla regionalnego, krajowego i europejskiego; ✓ wzajemne oddziaływanie na obszar więcej niż jednej gminy; ✓ wspólne planowanie ich realizacji; ✓ efekt synergii dzięki synchronizacji czasowej (harmonogram realizacji) planowanych działań; ✓ potencjał rozwojowy projektu; ✓ skoordynowane wdrażanie w oparciu o przygotowany wspólnie harmonogram.

<table>
<tr><th>Wiązka projektów</th><th>Projekty i opisy powiązań pomiędzy nimi:</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Upowszechnianie dostępu do jezior i innych zbiorników wodnych - endogennych zasobów obszaru Partnerstwa - na cele rekreacji i turystyki</td><td>• Projekt nr 13: Budowa pomostu na Jeziorze Dłużec w Baniach;
• Projekt nr 14: Renowacja kompleksu rekreacyjno - turystycznego w Cedyni (basen);
• Projekt nr 15: Szlakiem Jezior Pomorza Zachodniego - zagospodarowanie Jeziora Jeleńskiego;
• Projekt nr 16: Zagospodarowanie terenu przy jeziorze wraz z budową pomostu;
• Projekt nr 17: Budowa przystani żeglarskiej na Jeziorze Morzycko;
• Projekt nr 18: Zagospodarowanie na cele rekreacyjne i turystyczne plaży w Lubiczu.</td></tr>
<tr><td>Jeziora i inne zbiorniki wodne stanowią jeden z największych i najbardziej charakterystycznych zasobów środowiskowych Partnerstwa. W Strategii zaplanowano realizację komplementarnych wobec siebie projektów zakładających ich lepsze wykorzystanie do celów rekreacyjnych i turystycznych. Wartością dodaną będzie skanalizowanie ruchu turystycznego w taki sposób, aby chronić przed nadmierną antropopresją najbardziej wartościowe obszary akwenów. Projekty, choć mają charakter punktowy, realizują wspólny cel, adresowane są do tożsamej grupy docelowej, będą oddziaływać na obszar większy niż pojedyncza gmina.
Projekty są ze sobą powiązane/zintegrowane z uwagi na:
✓ merytoryczną i funkcjonalną komplementarność;
✓ wspólny cel, zbieżny z celami określonymi w dokumentach strategicznych szczebla regionalnego, krajowego i europejskiego;
✓ wspólne planowanie ich realizacji;
✓ efekt synergii dzięki synchronizacji czasowej (harmonogram realizacji) planowanych działań;
✓ potencjał rozwojowy.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Wiązka projektów</th><th>Projekty i opisy powiązań pomiędzy nimi:</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego na Szlaku Miast Warownych</td><td>Projekt nr 19: Renowacja odcinka murów obronnych na terenie miasta Chojna
Projekt nr 20: Remont murów obronnych w Moryniu
Projekt nr 21: Renowacja fragmentu muru zamkowego wraz z basztą obserwacyjną</td></tr>
<tr><td>Ponadprzeciętne walory krajobrazowe, historyczne czy architektoniczne obszaru Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego przyczyniły się do opracowania koncepcji wspólnego produktu turystycznego znanego pod nazwą Szlaku Miast Warownych. W toku prac nad Strategią zidentyfikowane zostały projekty, które stawiają sobie za cel pełniejsze wykorzystanie potencjału znajdującego się w historycznych budowlach zlokalizowanych na obszarze Partnerstwa: baszt, murów obronnych, zabytkowych układów urbanistycznych i innych obiektów objętych opieką konserwatorską. Wspólnym celem projektów jest ich renowacja i udostępnienie odwiedzającym.
Projekty są ze sobą powiązane/zintegrowane z uwagi na:
✓ tworzenie wspólnego produktu turystycznego w oparciu o lokalne zasoby i lokalną historię;
✓ merytoryczną i funkcjonalną komplementarność;
✓ wspólny cel, zbieżny z celami określonymi w dokumentach strategicznych szczebla regionalnego, krajowego i europejskiego;
✓ wspólną grupę docelową odbiorców projektu;
✓ wspólne planowanie ich realizacji;
✓ efekt synergii dzięki synchronizacji czasowej (harmonogram realizacji) planowanych działań;
✓ potencjał rozwojowy;
✓ skoordynowane wdrażanie w oparciu o przygotowany wspólnie harmonogram.</td></tr>
</table>

Wiązka projektów	Projekty i opisy powiązań pomiędzy nimi:
Nowoczesne i efektywne szkolnictwo zawodowe na obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego	• Projekt nr 22: **Podniesienie jakości i dostępności kształcenia zawodowego w ZSP w Chojnie poprzez dostosowanie infrastruktury do potrzeb i wymagań współczesnego rynku pracy oraz osób niepełnosprawnych;** • Projekt nr 23: **Nowe kwalifikacje i szerokie kompetencje gwarancją przyszłości zawodowej.**
	Zidentyfikowane na poziomie Strategii projekty odnoszące się do wsparcia obszaru edukacji mają charakter zarówno inwestycyjny (finansowanie z EFRR), jak i społeczny (finansowany z EFS+). Ich komplementarność sprawia, że pełniej odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby. Projekty są ze sobą powiązane/zintegrowane z uwagi na: ✓ merytoryczną i funkcjonalną komplementarność; ✓ wspólne miejsce ich realizacji; ✓ wspólny zespół projektowy zbudowany do ich wdrożenia; ✓ grupę docelową - ich oddziaływanie wykracza poza poziom jednej gminy; ✓ wspólny cel, zbieżny z celami określonymi w dokumentach strategicznych szczebla regionalnego, krajowego i europejskiego; ✓ wspólne planowanie ich realizacji; ✓ efekt synergii dzięki synchronizacji czasowej (harmonogram realizacji) planowanych działań; ✓ potencjał rozwojowy;

Wiązka projektów	Projekty i opisy powiązań pomiędzy nimi:
Wsparcie zdeinstytucjo-nalizowanych usług szpołecznych na obszarze	• Projekt nr 24: **Gmina Chojna wspiera rozwój usług społecznych;** • Projekt nr 25: **Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej na rzecz seniorów.**

Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego	Wsparcie usług społecznych na obszarach gmin tworzących Partnerstwo zostało zaplanowane poprzez realizację dwóch projektów: indywidualnego, realizowanego przez gminę Chojna oraz projektu powiatu gryfińskiego, który będzie adresowany do mieszkańców całego obszaru Partnerstwa, a w którym będą uczestniczyły pozostałe samorządy gminne. Projekty są ze sobą powiązane/zintegrowane z uwagi na: ✓ merytoryczną i funkcjonalną komplementarność; ✓ miejsce ich realizacji; ✓ wspólny cel, zbieżny z celami określonymi w dokumentach strategicznych szczebla regionalnego, krajowego i europejskiego; ✓ efekt synergii dzięki synchronizacji czasowej (harmonogram realizacji) planowanych działań; ✓ potencjał rozwojowy;

Źródło: opracowanie własne

6. Wdrażanie: warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii

6.1. Zarządzanie wdrażaniem Strategii

6.1.1. Forma instytucjonalizacji

Pierwsze działania zmierzające do utworzenia Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego zostały podjęte w lutym 2022 roku, kiedy to został podpisany list intencyjny pomiędzy samorządem województwa zachodniopomorskiego i siedmioma jednostkami samorządu terytorialnego z terenu powiatu gryfińskiego. Przedmiotem listu intencyjnego było zobowiązanie do wspólnego opracowania projektu Strategii terytorialnej oraz wzmacnianie współpracy pomiędzy gminami, powiatami i województwem, a także rozwój kompetencji samorządów do zarządzania strategicznego i kreowania rozwoju lokalnego .

W toku prac nad dokumentem Partnerzy podjęli m.in. decyzję o formie zinstytucjonalizowania współpracy – przystąpieniu do Porozumienia (powiatowo-gminnego) opisanego w art. 74 Ustawy o samorządzie gminnym z dnia z dnia 8 marca 1990 r. oraz w art. 5 Ustawy o samorządzie powiatowym z dnia 5 czerwca 1998 r.

W treści Porozumienia jako jego lider został wskazany Powiat Gryfiński. Wszyscy Partnerzy podjęli stosowne uchwały o przystąpieniu do Partnerstwa:

- Uchwała Nr XLV/333/2023 Rady Powiatu Gryfińskiego w sprawie wyrażenia zgody na przystąpienie przez Powiat Gryfiński do współpracy w ramach Porozumienia Powiatu Gryfińskiego – 20 lutego 2023 r.;
- Uchwała Nr XXXIX/329/2023 Rady Miejskiej w Mieszkowicach w sprawie wyrażenia zgody na przystąpienie Gminy Mieszkowice do współpracy w ramach Porozumienia Powiatu Gryfińskiego – 23 marca 2023 r.;
- Uchwała Nr XLVIII/374/2023 Rady Gminy Widuchowa w sprawie wyrażenia zgody na przystąpienie Gminy Widuchowa do współpracy w ramach Porozumienia Powiatu Gryfińskiego – 23 marca 2023 r.;
- Uchwała Nr XLIII/390/2023 Rady Miejskiej w Cedyni w sprawie wyrażenia zgody na przystąpienie Gminy Cedynia do współpracy w ramach Porozumienia Powiatu Gryfińskiego – 24 marca 2023 r.;

- Uchwała Nr LV/440/2023 Rady Miejskiej w Chojnie w sprawie wyrażenia zgody na przystąpienie Gminy Chojna do Porozumienia określającego zasady współpracy przy programowaniu i wdrażaniu przez jednostki samorządu terytorialnego Innych Instrumentów Terytorialnych dla Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego – 24 marca 2023 r.;
- Uchwała Nr XXXIV/270/2023 Rady Miejskiej w Moryniu w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia określającego zasady współpracy przy programowaniu i wdrażaniu przez jednostki samorządu terytorialnego Innych Instrumentów Terytorialnych dla Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego – 28 marca 2023 r.
- Uchwała Nr XXXV/307/2023 Rady Gminy Banie w sprawie wyrażenia zgody na przystąpienie Gminy Banie do Porozumienia określającego zasady współpracy przy programowaniu i wdrażaniu przez jednostki samorządu terytorialnego Innych Instrumentów Terytorialnych dla Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego – 27 kwietnia 2023 r.

Ostatecznie *Porozumienie określające zasady współpracy przy programowaniu i wdrażaniu przez jednostki samorządu terytorialnego Innych Instrumentów Terytorialnych dla Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego* zostało podpisane przez Partnerów w dniu 28 kwietnia 2023 r.

6.1.2. System zarządzania wdrażaniem Strategii

Jednym z argumentów przemawiających za podjęciem przez Partnerów decyzji o instytucjonalizacji współpracy w formie porozumienia była stosunkowo duża elastyczność takiego rozwiązania. Pozwala ono bowiem w prosty sposób dopasować strukturę zarządzania wdrażaniem Strategii oraz samego narzędzia IIT do potrzeb na danym etapie realizacji Strategii.

Zgodnie z podpisanym w dniu 28 kwietnia 2023 r. Porozumieniem za opracowanie i koordynację wdrożenia niniejszej Strategii odpowiedzialny jest lider Partnerstwa – samorząd powiatu gryfińskiego. Do obowiązków lidera Partnerstwa należą m.in.

- udział w programowaniu nowej perspektywy finansowej 2021-2027;
- programowanie, negocjowanie i koordynacja przygotowania dokumentów strategicznych niezbędnych do wdrożenia instrumentu IIT;
- reprezentowanie Partnerów podczas negocjacji i zawierania porozumień z Instytucją Zarządzająca programem Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027;
- koordynowanie, monitorowanie i nadzorowanie prawidłowości działań związanych z realizacją zadań współfinansowanych z FEPZ 2021-2027;

- zapewnienie udziału Partnerów w podejmowaniu decyzji i realizacji zadań związanych z wdrażaniem instrumentu IIT;
- zapewnienie sprawnego systemu komunikacji między Partnerami;
- zapewnienie sprawnego systemu komunikacji między Stronami Porozumienia.

Na Liderze Porozumienia będzie spoczywała odpowiedzialność za stworzenie systemowych ram organizacyjnych procesu wdrażania instrumentu IIT. Między innymi temu celowi posłuży wsparcie przewidziane w programie FEPZ 2021-2027, opisane pod dwoma kodami interwencji w ramach celu szczegółowego RSO 5.2: kod 169 – *Inicjatywy rozwoju terytorialnego, w tym przygotowanie strategii terytorialnych* oraz kod 170 – *Zwiększenie zdolności instytucji programu oraz podmiotów związanych z wdrażaniem funduszy*. Nie wyklucza się również finansowego zaangażowania w postaci składek wszystkich Partnerów – kwestie te będą przedmiotem dalszych ustaleń pomiędzy Partnerami.

Z racji tego, że Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego jest stosunkowo niewielkie, nie planuje się tworzenia rozbudowanych struktur administracyjnych obsługujących je. Lider Partnerstwa będzie odpowiedzialny za koordynację działań związanych z bieżącymi pracami na rzecz budowania Partnerstwa, wdrażania Strategii IIT oraz realizacji projektów zintegrowanych i to on – w porozumieniu z pozostałymi Partnerami – podejmie decyzję o tym jak będzie wyglądała **struktura organizacyjna Partnerstwa**. W urzędach miast i gmin Partnerów zostaną wskazane osoby odpowiedzialne za bieżący nadzór nad projektami oraz za funkcjonowanie Partnerstwa.

Nadrzędnym organem Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego będzie **Komitet Sterujący** (KS), w skład którego wejdą wójtowie i burmistrzowie – osoby pełniące funkcję organów wykonawczych w poszczególnych samorządach oraz Starosta Gryfiński pełniący funkcję Przewodniczącego KS. Komitet będzie sprawował nadzór nad wszelkimi pracami realizowanymi w ramach Partnerstwa, a także wyznaczał kierunki jego działań.

Zgodnie z zapisami Porozumienia utworzony zostanie **Zespół Operacyjny** - roboczy podmiot odpowiedzialny za wdrożenie i realizację instrumentu IIT, w tym przygotowanie wszelkich niezbędnych dokumentów z tym związanych. Do jego podstawowych obowiązków należeć będzie między innymi:

- koordynacja współpracy między Partnerami;
- koordynacja identyfikacji projektów oraz zapewnienie komplementarności realizowanych w ramach Porozumienia zdań;
- monitorowanie wdrażania Strategii IIT;
- roboczy kontakt z innymi instytucjami zaangażowanymi w opracowanie Strategii IIT;

- prowadzenie działań informacyjnych i konsultacyjnych skierowanych do interesariuszy.

Pracami Zespołu Operacyjnego kieruje Lider Porozumienia. Zgodnie z przyjętymi zapisami do prac z Zespole Operacyjnym mogą być włączane osoby trzecie, co otwiera drogę do partycypowania w procesie wdrażania Strategii IIT także podmiotów społecznych i gospodarczych. Dokładne zasady włączenia Partnerów spoza administracji samorządowej (NGO, przedsiębiorcy, wybrane grupy społeczne, np. seniorzy, etc.) zostaną opracowane w przyszłości.

6.1.3. Cykl aktualizacji Strategii

Strategia Partnerstwa będzie obowiązywać – co do zasady - od chwili podjęcia uchwały o jej przyjęciu przez organ stanowiący Lidera Porozumienia do końca 2029 roku (wówczas kończy się możliwość rozliczania wydatków z perspektywy 2021-2027).

Aktualizacja dokumentu może nastąpić na wniosek każdego z członków Partnerstwa z powodów istotnych dla rozwoju obszaru w dowolnym czasie jej obowiązywania. Konieczność wprowadzenia zmian w dokumencie uzasadniają m.in. potrzeby uwzględnienia nowego kierunku rozwoju, wykorzystania aktualnych szans i uwarunkowań rozwojowych, zmiany otoczenia prawnego, makro- i mikroekonomicznego czy zmiany na liście projektów spowodowane np. możliwością realizacji nowego projektu strategicznego ważnego dla rozwoju obszaru. Fundamentalną podstawą do przeprowadzenia aktualizacji Strategii powinien jednak pozostać wynik ewaluacji śródokresowej.

Wyniki ewaluacji *ex post*, na zakończenie realizacji Strategii, pozwolą podjąć dalsze decyzje dotyczące przedłużenia perspektywy czasowej lub opracowania nowej Strategii Partnerstwa.

6.2. Monitorowanie i ocena wdrażania

6.2.1. Monitorowanie procesu wdrażania Strategii

Monitorowanie jest procesem ciągłym, który ma na celu analizowanie stanu zawansowania danego projektu i jego zgodności z postawionymi celami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało i nie zostało zrobione. Jest nią także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładany cel w przyszłości. Istotnym elementem monitorowania jest wypracowanie technik zbierania informacji oraz opracowanie odpowiednich wskaźników, które będą odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań.

Proces monitorowania powinien być prowadzony równolegle na dwóch poziomach:

- na poziomie Strategii jako dokumentu;
- na poziomie konkretnych projektów wynikających z zapisów Strategii.

W obu przypadkach dokonywany proces monitoringu winien obejmować dwa obszary:

- monitoring rzeczowy - odnoszący się do zgodności realizowania zadań i powstawania produktów z przyjętymi założeniami;
- monitoring finansowy obejmujący analizę przepływów finansowych w ramach realizacji Strategii.

Priorytetem w realizowanym procesie monitorowania Strategii będzie zgodność realizowanych zadań i osiąganych produktów z zaplanowanym harmonogramem oraz dbałość o osiągnięcie zaplanowanych i zapisanych w Strategii wartości wskaźników (produktu i rezultatu).

Proces monitoringu jest ważnym narzędziem zarządczym pozwalającym na stałą ocenę występujących ryzyk, efektywne planowanie procesu realizacji Strategii oraz dostosowanie wachlarza angażowanych zasobów, rodzaju podejmowanych działań do zmiennego otoczenia. Wagę jakości prowadzenia procesu monitorowania uwidacznia ewaluacja Strategii. Wartość zgromadzonych danych ma bezpośredni wpływ na poziom oceny i dalsze rekomendacje wynikające z ewaluacji. Aby proces monitorowania stał się skutecznym narzędziem przy wdrażaniu Strategii, powinien wypełniać następujące przesłanki:

- Wiarygodność - informacja musi być wiarygodna i opierać się na niepodważalnych danych;
- Aktualność - informacje muszą być zbierane, przekazywane i oceniane w sposób ciągły, który umożliwia podjęcie na czas działań korygujących;
- Obiektywność - monitorowanie powinno być prowadzone w oparciu o analizę niebudzących wątpliwości wskaźników porównawczych;
- Realizm - monitorowanie musi być zgodne z realiami Strategii;
- Koordynacja informacji - monitorowanie musi być skoordynowane z tokiem pracy tak, aby nie wpływało na jej zahamowanie, ani też nie przeszkadzało w realizacji podejmowanych działań;
- Elastyczność monitorowania - mechanizm i sam proces monitorowania musi być na tyle elastyczny aby pozwalał szybko reagować na zachodzące zmiany;
- Normatywność i operacyjność monitorowania - skuteczny system monitorowania w przypadku wykrycia uchybień i odchyleń od przyjętych norm powinien wskazywać, jakie należy podjąć działania korygujące.

Za prowadzenie bieżącego monitoringu realizacji Strategii odpowiadać będzie Lider Porozumienia, który wraz z Partnerami opracuje system, narzędzia i harmonogram monitorowania. Proces monitoringu będzie realizowany w okresach nie dłuższych niż 1 rok. Wnioski w postaci rocznych raportów przedkładane będą każdorazowo Partnerom oraz – w miarę potrzeb – organowi stanowiącemu Lidera. Wyniki monitoringu mogą również zostać udostępnione podmiotom społecznym zaangażowanym w proces wdrażania organizacji w celu zaopiniowania.

Monitorowanie procesu realizacji Strategii nie przenosi wyłącznej odpowiedzialności za uzyskiwane efekty na Lidera Porozumienia. Uzyskanie założonych rezultatów i produktów w ramach przedsięwzięć będzie spoczywać na podmiotach realizujących dany projekt. Zastosowane podejście zintegrowane wymaga szerszej analizy w obrębie wiązek projektów, z uwzględnieniem zaangażowanych podmiotów. Kompletna realizacja założonych projektów w ramach wiązek przyczyni się do synergicznego i pełniejszego osiągnięcia rezultatów końcowych.

6.2.2. Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych

Efektywność realizacji Strategii zostanie zweryfikowana w procesie jej ewaluacji. Badaniu będzie podlegał stopień osiągnięcia rezultatów na poziomie strategicznym wyrażających poziom realizacji założonych celów strategicznych, na podstawie zgromadzonych danych ilościowych i jakościowych. Źródłem niezbędnych informacji będą wyniki bieżącego monitoringu realizacji Strategii i projektów, m.in. w postaci raportów, analiz, zestawień danych. Katalog ten może zostać uzupełniony badaniami ankietowymi, wywiadami, zbieraniem opinii od interesariuszy, czy też analizą ogólnodostępnych danych statystyki publicznej.

Kryteriami stosowanymi w procesie ewaluacji będą:

- trafność – adekwatność doboru realizowanych przedsięwzięć do celów strategicznych i kierunków działań, w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy oraz ich skala, m.in. obszar realizacji, zaangażowane samorządy i inni Interesariusze;
- skuteczność – stopień osiągnięcia celów strategicznych na podstawie aktualnych wartości wskaźników rezultatu strategicznego;
- efektywność – stosunek uruchomionych zasobów i poniesionych nakładów na przedsięwzięcia do osiągniętych rezultatów i wypracowanych produktów;
- użyteczność – skala użyteczności realizowanych przedsięwzięć, osiągniętych rezultatów i wypracowanych produktów w zestawieniu z potrzebami mieszkańców (m.in. funkcjonalność, częstotliwość korzystania,

wypracowane efekty pozytywne i negatywne, synergia z innymi efektami działań);

- trwałość – rodzaj osiągniętych zmian, ich trwałość w okresie co najmniej 5 lat po zakończeniu realizacji projektów.

Ewaluacja będzie również szansą na refleksję na temat funkcjonowania Partnerstwa, aktywności i współpracy samorządów, interesariuszy, występujących problemów lub deficytów. Opracowane na tej podstawie rekomendacje mogą stanowić podstawę do uruchomienia zmian polegających np. na organizacji dodatkowych szkoleń tematycznych, warsztatów strategicznych, akcji integrujących społeczność lokalną.

Za przeprowadzenie procesu ewaluacji odpowiadać będzie Lider Porozumienia. Przewiduje się przeprowadzenie ewaluacji śródokresowej *(mid-term)* w roku 2026 oraz ewaluacji końcowej *(ex-post)* po zakończeniu okresu obowiązywania Strategii, tj. po roku 2029.

Każdorazowo po przeprowadzonej ewaluacji zostanie sporządzony raport przedstawiający wyniki badania. Efekty przeprowadzonej oceny mogą stać się argumentem przemawiającym za koniecznością aktualizacji dokumentu strategicznego, wydłużenia perspektywy czasowej jego obowiązywania, wprowadzenia zmian w procesie wdrażania Strategii, podjęcia decyzji o realizowanych przedsięwzięciach, o włączeniu nowych projektów albo o konieczności opracowania kolejnego dokumentu strategicznego. Ewentualna decyzja o konieczności dokonania zmian w dokumencie zostanie podjęta wspólnie przez Partnerów.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy DOLINA SŁUBI

7. Opis procesu zaangażowania Partnerów społeczno-gospodarczych

Włączenie Partnerów społecznych i gospodarczych w proces tworzenia i wdrażania Strategii stanowi jeden z fundamentalnych wymogów względem podmiotów odpowiedzialnych za jej powstanie i realizację jej zapisów. Jest to wymóg sformułowany wprost w Umowie Partnerstwa i doprecyzowany w art. 34 ust. 15 pkt 6 oraz art. 36 ust. 8 pkt 6 *Ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027.*

W toku prac nad Strategią Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego dużą wagę przywiązywano do współtworzenia jej przez możliwie szerokie grono zaangażowanych w ten proces podmiotów. Na etapie tworzenia dokumentu kluczowe okazało się pozyskanie informacji służących do określenia obszarów problemowych, potencjałów i potrzeb obszaru Partnerstwa. Kolejny krok, którego efektem było opracowanie celów Partnerstwa, także mocno angażował zewnętrznych interesariuszy. Zgodnie z przyjętą metodologią udział podmiotów społecznych będzie wymagany także na etapie realizacji i ewaluacji Strategii. Zapewnienie różnych form dialogu z lokalną społecznością, choć stanowi realizację dyspozycji ustawowych, uznawane jest przede wszystkim za szansę na autentyczność tworzonego dokumentu. W związku z tym, od początku prac włączenie podmiotów zewnętrznych w proces jego powstawania było jednym z najważniejszych jej elementów.

7.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowywania Strategii

W toku prac nad przygotowaniem *Raportu diagnostycznego*, a następnie Strategii, głównymi Partnerami przy realizowanych pracach były lokalne samorządy. Stopień zaangażowania mieszkańców w proces tworzenia Strategii determinuje bowiem użyteczność wypracowanych rozwiązań. Ma on również wpływ nie tylko na kształtowanie wizerunku Partnerstwa, ale przede wszystkim na utożsamianie się mieszkańców z obszarem Partnerstwa i ich zaangażowanie, które przyniesie odczuwalną i trwałą pozytywną zmianę.

Współuczestniczenie szerokiej grupy interesariuszy w tworzeniu, wdrażaniu i ocenie efektów Strategii Rozwoju Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego stanowi jeden z kamieni milowych procesu, do którego przywiązuje się dużą wagę. Aby zapewnić jak najszerszy udział społeczności lokalnej w procesie planowania strategicznego zastosowano różnorodne metody obejmujące zarówno informowanie o podejmowanych działaniach, konsultowanie jak i kreowanie rozwiązań i podejmowanie decyzji przez lokalną społeczność. Szczególnie ważny był szeroki udział mieszkańców i interesariuszy w działaniach na etapie formułowania diagnozy. Wiedzę pozyskaną z danych zastanych, analiz i statystyk zestawiono z informacjami pozyskanymi w toku badań ankietowych skierowanych do różnych grup odbiorców, w trakcie warsztatów strategicznych, z indywidualnych wywiadów, ankiet internetowych i debaty z młodzieżą.

- ✓ Badania ankietowe młodzieży szkół ponadpodstawowych:

Badania na obszarze Partnerstwa realizowane były w maju 2022 roku. Dedykowane były uczniom klas trzecich szkół ponadpodstawowych. Dzięki przychylności organu prowadzącego oraz dyrektorów poszczególnych szkół zostały one zrealizowane we wszystkich placówkach tego szczebla na terenie powiatu gryfińskiego (LO w Gryfinie, ZSP w Gryfinie, ZSP w Chojnie, ZSCKR w Mieszkowicach). Ostatecznie analizie poddano 320 ankiet. Ze względu na fakt, że badania objęły prawie całą zdefiniowaną grupę, mają one charakter badania populacyjnego. Więcej informacji na temat tego badania zostało zawartych w *Raporcie diagnostycznym*.

- ✓ Badania ankietowe liderów:

Badania ankietowe lokalnych liderów zostały zrealizowane w sierpniu 2022 roku. Przeprowadzono je z wykorzystaniem metody CAWI (Computer Assisted Web Interview). Ogółem w całości zostały wypełnione i poddane analizie 52 ankiety. Wśród ankietowanych osób znajdowali się liderzy administracji, liderzy opinii (dziennikarze, księża), liderzy społeczni (osoby związane z organizacjami pozarządowymi) oraz liderzy lokalnej gospodarki (przedsiębiorcy, członkowie kadry kierowniczej firm).

- ✓ Badania ankietowe mieszkańców:

Badanie mieszkańców zostało zrealizowane w sierpniu i wrześniu 2022 roku. Jego efektem była analiza niespełna 300 wypełnionych ankiet. Celem badania było poznanie opinii społeczności lokalnej o miejscu, w którym żyją, sposobach korzystania z usług publicznych i potrzebach w tym zakresie oraz zapotrzebowaniu na przedsięwzięcia, które powinny zostać zrealizowane w nadchodzących latach.

- ✓ Debata obywatelska z młodzieżą

Zorganizowana w grudniu 2022 r. w Chojnie debata z uczniami szkół ponadpodstawowych w terenu powiatu gryfińskiego podkreśliła znaczenia tej właśnie grupy społecznej w kontekście planowania długofalowych projektów rozwojowych na obszarze Partnerstwa. Obok wnikliwej rozmowy na temat problemów i deficytów występujących wśród tej grupy wiekowej na obszarze Partnerstwa podjęto również wątek propozycji przyszłych działań, postulatów młodzieży kierowanych do władz samorządowych, pomysłów na rozwój obszaru. Wyniki debaty wykorzystano przy budowaniu celów strategicznych Partnerstwa oraz definiowaniu konkretnych przedsięwzięć. Wiele głosów młodych ludzi potwierdziło zdiagnozowane wcześniej problemy, a także uwypukliło istotne, niejednokrotnie palące już potrzeby lokalne (m.in. związane z opieką zdrowotną, transportem, miejscami spotkań, rynkiem pracy).

- ✓ Informacja dotycząca pomysłów na wspólne, zintegrowane projekty rozwojowe o charakterze ponadgminnym

Po zakończeniu części diagnostycznej procesu tworzenia Strategii do mieszkańców oraz do zidentyfikowanych wcześniej liderów lokalnych skierowana została ankieta zawierająca otwarte pytania dotyczące pomysłów na wspólne projekty wykraczające poza obszar jednej gminy, możliwe do realizacji w perspektywie kilku lat i odpowiadające na rzeczywiste zapotrzebowanie. Uzyskane informacje (w tym przykładowe projekty) stanowiły jeden z elementów, na którym oparł się proces formułowania celów Partnerstwa oraz tworzenia listy projektów.

- ✓ Spotkania z pracownikami urzędów i instytucji

Zważywszy na fakt, że pracownicy urzędów i instytucji samorządowych to także mieszkańcy obszaru Partnerstwa, spotkania z nimi również można zakwalifikować jako jeden z elementów procesu włączenia do dialogu społecznego. Zorganizowanych zostało kilka warsztatów tematycznych (m.in. dotyczących potencjałów i deficytów obszaru, planowania przestrzennego), których efektem było pozyskanie dokładniejszej wiedzy na temat Partnerstwa i uwarunkowań, w których ono funkcjonuje. Przeprowadzone zostały pogłębione, indywidualne wywiady z wójtami i burmistrzami wszystkich Partnerów, które dostarczyły cennej wiedzy m.in. na temat postrzegania wyzwań rozwojowych przez liderów samorządowych.

- ✓ Konsultacje społeczne

Konsultacje społeczne nie są – w przeciwieństwie do strategii ZIT - obligatoryjnym elementem powstawania strategii IIT. Niemniej jednak mając na uwadze transparentność procesu powstawania dokumentu, jego partycypacyjny charakter oraz tworzenie dobrych praktyk związanych z włączaniem interesariuszy w proces strategicznego planowania Partnerzy zdecydowali się na przeprowadzenie konsultacji społecznych. Było to także zgodne z oczekiwaniem Instytucji Zarządzającej Programem Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego na lata 2021 – 2027.

Konsultacje społeczne projektu Strategii IIT Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego trwały od 8 do 22 kwietnia 2024 roku. Realizował je Lider Partnerstwa – samorząd powiatu gryfińskiego. Ogłoszenie o konsultacjach okazały się na stronach internetowych wszystkich partnerów oraz w przyjętych zwyczajowo kanałach komunikacji wykorzystywanych przez samorządy. Przygotowany został kwestionariusz uwag, a 22 kwietnia 2024 r. w Centrum Informacji w Chojnie zorganizowano otwarte spotkanie dla wszystkich chętnych.

Pomimo szeroko zakrojonej akcji informacyjno – promocyjnej konsultacje społeczne nie cieszyły się zainteresowaniem mieszkańców obszaru Partnerstwa. W okresie ich trwania nie wpłynęły żadne uwagi czy spostrzeżenia, które należałoby poddać analizie. Także w czasie zorganizowanego spotkania stacjonarnego nie doszło do przekazania żadnych sugestii dotyczących projektu treści Strategii.

Dlatego też w wyniku przeprowadzonych konsultacji treść dokumentu nie uległa zmianie w stosunku do konsultowanego projektu. Niemniej jednak stworzono warunki pozwalające na zabranie głosu w temacie treści Strategii mieszkańcom obszaru gmin Partnerstwa.

7.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji Strategii

Czas realizacji i wdrażania Strategii będzie również etapem, na którym proces włączenia Partnerów społecznych do procesu oceny podejmowanych działań i ich rezultatów będzie traktowany priorytetowo.

Na poziomie zarządczym społeczność lokalna będzie systematycznie informowana o stopniu realizacji Strategii i osiągniętych rezultatach strategicznych oraz celach. Informacje te będą podawane do publicznej wiadomości równolegle z zakończeniem cyklicznego procesu monitoringu, który został opisany w rozdziale

6.2.1. Będą one także stanowiły element raportów o stanie gmin / powiatu podawanych corocznie do wiadomości publicznej przez władze lokalne.

Zakłada się powołanie do życia zewnętrznego względem dysponentów Strategii podmiotu opiniująco - doradczego, który będzie zaangażowany w bieżący proces monitoringu i oceny podejmowanej interwencji. W jego skład wejdą przedstawiciele podmiotów społecznych, środowisk gospodarczych, grup nieformalnych, którzy – w przeciwieństwie do Zespołu Operacyjnego odpowiadającego głównie za administracyjne aspekty procesu wdrożeniowego – będą mieli za zadanie reprezentowanie lokalnej społeczności oraz zapewnienie słyszalności jej postulatów. Podmiot ten, w imieniu osób i instytucji, które reprezentuje, prowadził będzie społeczny nadzór nad wdrażaniem dokumentu i będzie posiadał głos doradczy w procesie wdrażania. Może także sygnalizować potrzebę bieżącego przeglądu realizowanych zadań czy wręcz zasugerować potrzebę aktualizacji dokumentu. W dalszym ciągu planowana jest współpraca z Lokalną Grupą Działania DIROW skupiającą m.in. lokalnych liderów i przedsiębiorców.

W ramach średniookresowej ewaluacji procesu realizacji Strategii przewiduje się przeprowadzenie badań ankietowych, których wyniki pozwolą nie tylko na ocenę dotychczasowych rezultatów, ale także na ewentualną modyfikację założeń w drugim etapie wdrażania.

Reasumując, udział mieszkańców na etapie realizacji Strategii będzie przyjmował różne formy: od bardziej biernych polegających na komunikowaniu zagadnień, informowaniu o kolejnych etapach, po bardziej czynne, np. spotkania, badania ankietowe czy wspólne wypracowywanie koncepcji. Wybór stosownych działań włączających społeczność lokalną będzie zależał od etapu wdrażania poszczególnych projektów. Za działania zwiększające partycypację społeczną odpowiedzialny będzie przede wszystkim Lider Partnerstwa.

7.3. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów Strategii

Miarodajne, obiektywne i dokładne poznanie efektów wdrożenia Strategii po zakończeniu perspektywy finansowej 2021-2027 będzie możliwe dzięki wykorzystaniu takich instrumentów ewaluacyjnych, które – w miarę możliwości – jak najbardziej będą nawiązywały do instrumentów użytych na etapie programowania Strategii. Tożsame badania społeczne, debaty czy warsztaty pozwolą na ponowne sformułowanie odpowiedzi na zadane wcześniej pytania. Te z kolei posłużą do sformułowania wniosków i rekomendacji.

W tym układzie ponowne zaangażowanie społeczności lokalnej będzie oczywiste, a im bardziej proces ten będzie przebiegał podobnie do procesu diagnozowania i formułowania celów Partnerstwa, tym bardziej uzyskany wynik będzie konfrontował poczynione założenia z przebiegiem realizacji Strategii.

Ocena efektów Strategii po zakończeniu perspektywy budżetowej 2021-2027 będzie opierała się nie tylko na analizie wskaźnikowej, ale również na subiektywnych ocenach mieszkańców. W tym celu zostaną powtórzone badania społeczne, wywiady z lokalnymi liderami oraz warsztaty realizowane z udziałem przedstawicieli administracji samorządowej. Pozwoli to na porównanie ocen wyrażanych przed i po wdrożeniu Strategii. Interesujące będzie nawiązanie do przeprowadzonej debaty z młodzieżą, której głos został silnie zaznaczony przy programowaniu wsparcia. Tego typu przedsięwzięcie również zostanie powtórzone.

Ze wszystkich tych aktywności powstanie raport podsumowujący, który będzie stanowił ważny element procesu ewaluacji podjętych działań.

8. Źródła finansowania

Zgodnie z *Zasadami realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej na lata 2021-2027* opracowanymi w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej projekty wynikające ze Strategii IIT mogą być realizowane w oparciu o różne źródła finansowania, stosownie do ich dostępności. Podobnie jak w przypadku ZIT projekty mogą być finansowane ze środków programów regionalnych z EFRR i EFS+, jak również z innych źródeł, np. Funduszu Spójności.

Zapisy niniejszej Strategii określającej priorytety rozwojowe Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego były przygotowane głównie z myślą o jej realizacji przede wszystkim przy współudziale środków finansowanych dostępnych w Programie Funduszy Europejskich dla Pomorza Zachodniego 2021-2027, zarówno w oparciu o możliwości stwarzane przez tryb niekonkurencyjny, jak i w trybie konkurencyjnym. Nie oznacza to jednak, że nie są brane pod uwagę inne możliwości dofinansowania proponowanych działań, zarówno przy wykorzystaniu programów krajowych, jak i unijnych. W tab. 17 zestawione zostały potencjalne źródła finansowania działań ujętych w Strategii, uwzględniające programy unijne. Zestawienie ma charakter poglądowy i prezentuje stan wiedzy dostępnej na czas opracowywania tej części Strategii (kwiecień 2023 r.) Ewentualne zmiany w tym obszarze nie przesądzają o aktualności pozostałej części dokumentu i nie stanowią podstawy do konieczności aktualizacji Strategii w trybie opisanym w ustawie.

Tab. 16. Potencjalne źródła finasowania działań w ramach funduszy europejskich

Cele szczegółowe Strategii	Działania Strategii	Główne źródła dofinansowania
CS1 Partnerstwo spójne społecznie	1.1 Nowoczesne nauczanie	✓ FEPZ 2021-2027 ✓ Interreg VI A ✓ FEnIKS 2021-2027 ✓ FERS
	1.2 Efektywna służba zdrowia	✓ FEPZ 2021-2027 ✓ Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności ✓ FEnIKS 2021-2027 ✓ FERS

	1.3 Aktywni mieszkańcy	✓ FEPZ 2021-2027 ✓ Interreg VI Anterreg Południowy Bałtyk 2021-2027 ✓ FERS 2021-2027
	1.4 Skuteczny proces włączenia społecznego	✓ FEPZ 2021-2027 ✓ FERS 2021-2027
	1.5 Sprawna opieka społeczna	✓ FEPZ 2021-2027 ✓ FERS 2021-2027
CS2 Partnerstwo dobrze zagospodarowane	2.1 Czyste środowisko	✓ FEPZ 2021-2027 ✓ Interreg VI A ✓ Interreg Południowy Bałtyk 2021-2027 ✓ Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności ✓ FEnIKS 2021-2027
	2.2 Sprawna komunikacja	✓ FEPZ 2021-2027 ✓ Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności ✓ FEnIKS 2021-2027
	2.3 Funkcjonalna przestrzeń	✓ FEPZ 2021-2027 ✓ Interreg VI A ✓ Interreg Południowy Bałtyk 2021-2027 ✓ FEnIKS 2021-2027
	2.4 Efektywne zarządzanie	✓ FEPZ 2021-2027 ✓ Interreg Południowy Bałtyk 2021-2027 ✓ URBACT ✓ Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności ✓ FERC 2021-2027
CS3 Partnerstwo konkurencyjne	3.1 Konkurencyjna turystyka	✓ FEPZ 2021-2027 ✓ Interreg VI A ✓ Interreg Południowy Bałtyk 2021-2027

	3.2 Wsparcie lokalnej gospodarki	✓ FEPZ 2021-2027 ✓ Interreg VI A ✓ Interreg Południowy Bałtyk 2021-2027 ✓ Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności ✓ FENG 2021-2027
	3.3 Kształcenie dopasowane do potrzeb rynku pracy	✓ FEPZ 2021-2027 ✓ Interreg VI A ✓ FERS 2021-2027

Źródło: opracowanie własne

Pomimo różnych możliwości finansowania działań opisanych w Strategii głównym punktem odniesienia dla IIT Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego pozostaje Program Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.

Zgonie z przyjętymi przez Instytucję Zarządzającą FEPZ 2021-2027 logiką interwencji i systemem wdrażania Programu obszar województwa zachodniopomorskiego został w całości objęty zakresem realizacji instrumentów terytorialnych – ZIT lub IIT. Równocześnie Instytucja Zarządzająca Programem zdecydowała o wyodrębnieniu alokacji dedykowanej instrumentom terytorialnym dostępnej w trybie pozakonkurencyjnym i ograniczonej do wybranych celów programu. Środki te stanowić będą podstawowe źródło finansowania projektów zidentyfikowanych na etapie tworzenia Strategii i wykazanych na liście projektów. W skali całego Programu na wsparcie instrumentów terytorialnych w trybie niekonkurencyjnym zostało przeznaczone 300 000 000 euro rozdzielonych pomiędzy wybrane priorytety i cele szczegółowe dla CP 2, CP 4 i CP 5.

W tab. 17 zaprezentowano wysokość alokacji dedykowanej Partnerstwu Powiatu Gryfińskiego oraz wspieranym z Programu FEPZ 2021-2027 celom polityk, na tle alokacji dla wszystkich ZIT i IIT z całego województwa. Podział dostępnej alokacji pomiędzy poszczególnych Partnerów oraz przeznaczenie jej na projekty opisane w rozdz. 5.2 był ich suwerenną decyzją podjętą w toku prac nad Strategią przez Radę Partnerstwa, po zapoznaniu się z zapisami Programu i jego uszczegółowienia (SzOP).

Tab. 17. Alokacja dla IIT Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego z FEPZ 2021-2027 z podziałem na poszczególne cele polityk na tle regionu [euro]

JST	Alokacja CP2	Alokacja CP4	Alokacja CP5	Alokacja łącznie
ZIT i IIT w województwie zachodniopomorskim łącznie	116 000 000,00	58 000 000,00	126 000 000,00	300 000 000,00
w tym IIT Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego	942 543,19	1 607 867,79	5 766 146,56	8 316 557,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie SzOP programu FEPZ 2021-2027

Zgodnie z przyjętą przez Instytucję Zarządzającą FEPZ 2021-2027 logiką interwencji, wspólne działania (ZIT i IIT) w ramach CP 2 i CP 5 będą realizowane w trybie niekonkurencyjnym.
W przypadku CP4 oprócz trybu niekonkurencyjnego projekty mogą być również realizowane w trybie konkurencyjnym.

Tab. 18. Działania do realizacji przewidziane w Programie FEPZ 2021-2027 w trybie pozakonkurencyjnym dla instrumentów IIT

Działanie	Tytuł	Cel szczegółowy	Opis działania
Działanie FEPZ.02.08	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (IIT)	*EFRR/FS.CP2.I* Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Celem działania jest promowanie efektywności energetycznej oraz energooszczędności, prowadzące do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych i poprawy jakości powietrza wskutek redukcji niskiej emisji.
Działanie FEPZ.02.14	Adaptacja do zmian klimatu (IIT)	*EFRR/FS.CP2.IV* Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Celem działania jest zwiększenie odporności na negatywne skutki zmian klimatu oraz podjęcie skutecznych i efektywnych działań adaptacyjnych. Wszystkie przedsięwzięcia muszą uwzględniać potrzeby dotyczące dostosowania do zmian klimatu.
Działanie FEPZ.06.11	Edukacja zawodowa na obszarach objętych Strategią IIT	*EFS+.CP4.F* Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla OzN	Celem działania jest poprawa jakości i dostępności kształcenia zawodowego w szkołach ponadpodstawowych
Działanie FEPZ.06.20	Rozwój usług społecznych, w tym usług świadczonych w społeczności lokalnej na obszarach objętych Strategią IIT	*EFS+.CP4.K* Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony	Celem działania jest zwiększenie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości trwałych i przystępnych cenowo usług społecznych, w tym m.in. tworzenie i rozwój istniejących centrów usług społecznych i dostarczanych przez nie usług, rozwój usług społecznych

		socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla OzN, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	świadczonych w społeczności lokalnej, wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem, w szczególności seniorów i osób z niepełnosprawnościami czy wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań chronionych i wspomaganych
Działanie FEPZ.07.02	Rozwój obszarów innych niż miejskie (IIT)	*EFRR.CP5.II* Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	Celem działania jest wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SzOP programu FEPZ 2021-2027

Istotnym elementem analizy finansowych aspektów wdrażania Strategii jest określenie możliwości/zdolności Partnerstwa oraz każdego z Partnerów z osobna do finansowania wskazanych projektów. Diagnoza potencjału finansowego Partnerstwa ma na celu określenie zdolności Partnerstwa jako całości oraz poszczególnych Partnerów do finansowania ewentualnych zadań inwestycyjnych w perspektywie średnioterminowej do roku 2030. Została ona dokonana na podstawie dostępnych danych z wieloletnich prognoz finansowych (WPF) poszczególnych JST. Dokonując wstępnej diagnozy, zwrócono uwagę na zdolność poszczególnych Partnerów do spłaty i obsługi nowych zobowiązań, tj. nowego długu, który dotychczas nie był planowany, a jego zaciągnięcie może być niezbędne do realizacji przewidzianych projektów. Ponadto analizie poddano poziom wydatków majątkowych z wyłączeniem wydatków majątkowych, które zostały zaplanowane w wieloletnich prognozach finansowych, jako wydatki wieloletnie (tj. ujmowanych w załączniku przedsięwzięć do WPF) oraz poziom nadwyżki operacyjnej netto.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 18 można stwierdzić, że całkowity prognozowany potencjał finansowy Partnerstwa w latach 2022 - 2030 kształtuje się na poziomie niespełna 266 mln zł. Należy jednak pamiętać, że ponad 111 mln zł dotyczy zdolności do spłaty i obsługi nowego długu. Zatem ewentualna decyzja o finansowaniu projektu źródłami zwrotnymi (przychody z tytułu kredytów, pożyczek lub emisji obligacji) będzie skutkowała zmniejszeniem poziomu środków własnych, które w przyszłości zostaną zaangażowane na spłatę długu wraz z kosztami jego obsługi. Łączna kwota wydatków majątkowych, która nie została podzielona na wieloletnie zadania inwestycyjne, wynosi 154,1 mln zł. Natomiast prognozowana skumulowana nadwyżka operacyjna netto osiągnie ponad 72 mln zł.

Z danych jednostkowych wynika, że największe możliwości finansowe w analizowanym okresie będzie posiadał powiat gryfiński, a spośród gmin – gminy Chojna i Cedynia. Zaznaczyć należy, że pozostali partnerzy w większości również posiadają zdolność do finansowania poszczególnych projektów, jednak jest ona uwarunkowana ich (projektów) zakresami oraz kosztami. Jedynie w gminie Widuchowa prognozowany jest ujemny wynik operacyjny netto.

Dokonana poniżej analiza to wstępna ocena potencjału finansowego Partnerstwa przeprowadzona w oparciu o projekty wieloletnich prognoz finansowych na 2023 rok. Wpływ na sytuację finansową poszczególnych Partnerów, a w konsekwencji na aktualność prezentowanych danych, będą miały m.in. zmiany budżetu i wieloletnich prognoz finansowych określających zdolność JST do finansowania zadań publicznych. Ponadto istotne jest ryzyko związane z obecną i przyszłą sytuacją społeczno-gospodarczą (np. ryzyko rynkowe, inflacji, stóp procentowych), które może zarówno negatywnie, jak i pozytywnie wpływać na możliwości finansowe Partnerstwa. Tym samym należy wziąć pod uwagę także ryzyko prawne związane ze zmianami w zakresie systemu finansowego JST. Skutki zmian systemowych będą wpływać na potencjał finansowy Partnerstwa w krótkim i średnim okresie.

Tab. 19. Ramy finansowe realizacji projektów w ramach Strategii Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego

Nazwa JST	Dane[9]	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Wartości skumulowane
powiat gryfiński	A	6 750 576,19	5 273 207,16	4 526 560,10	4 342 712,88	3 654 456,90	3 555 594,24	**45 921 309,00**
	B	5 168 815,00	7 965 869,00	8 431 965,00	9 845 257,00	10 540 265,00	10 771 195,00	**63 032 116,05**
	C	2 178 815,00	3 455 869,00	3 921 965,00	5 335 257,00	6 030 265,00	6 261 195,00	**20 542 945,48**
Gmina Banie	A	1 484 191,86	1 072 433,48	909 931,62	1 505 510,94			**8 805 148,83**
	B	762 254,00	834 271,00	845 839,00	1 519 888,00			**5 473 226,01**
	C	762 254,00	834 271,00	845 839,00	1 519 888,00			**4 313 226,00**
Gmina Cedynia	A	2 619 592,92	482 404,69	1 030 252,56	1 474 544,35	1 810 576,62	2 561 529,97	**14 940 637,26**
	B	2 755 268,00	2 749 513,00	3 007 202,00	3 300 936,00	3 497 602,00	3 676 927,00	**21 877 137,05**
	C	2 309 909,00	2 719 551,00	2 993 202,00	3 300 936,00	3 497 602,00	3 676 927,00	**18 105 290,05**
Gmina Chojna	A	1 897 993,92	525 216,22	534 932,72	976 048,18	1 184 218,83	2 246 661,49	**13 259 862,54**
	B	2 595 810,39	4 545 755,84	3 596 173,34	3 622 441,65	3 991 145,65	4 296 346,65	**27 036 785,53**
	C	1 345 810,39	3 445 755,84	3 596 173,34	3 622 441,65	3 991 145,65	4 296 346,65	**14 928 925,75**
Gmina Mieszkowice	A	1 187 431,38	826 663,55	1 271 246,85	1 350 101,84	1 221 887,36	1 237 828,37	**10 858 715,38**
	B	1 124 211,24	1 674 852,00	1 865 495,00	2 103 796,00	2 279 032,00	2 416 946,00	**16 693 811,51**
	C	1 074 211,24	1 624 852,00	1 865 495,00	2 103 796,00	2 279 032,00	2 416 946,00	**8 486 522,02**

[9] Zapisy w rubryce „kwoty" oznaczają: A – zdolność do spłaty i obsługi nowego długu, B – kwotę niepodzielonych wydatków majątkowych oraz C – wynik operacyjny netto.

Gmina Moryń	A	1 030 846,90	663 291,57	833 382,06	1 043 068,68	1 268 825,77	785 447,91	**7 037 235,95**
	B	2 389 393,00	2 209 383,00	2 354 622,00	2 535 866,00	2 673 859,00	2 204 343,00	**17 800 996,15**
	C	1 545 260,00	1 860 480,00	1 994 903,00	2 165 356,00	2 292 975,00	1 812 794,00	**9 129 791,15**
Gmina Widuchowa	A	2 084 211,60	1 432 996,50	1 072 093,20	931 695,70	639 744,00	249 818,40	**10 936 187,41**
	B	154 029,00	198 029,00	199 029,00	51 000,00	251 029,00	220 029,00	**2 234 587,98**
	C	-145 971,00	-101 971,00	-100 971,00	-249 000,00	-48 971,00	-79 971,00	**-3 220 651,59**
	Razem: A	**17 054 844,77**	**10 276 213,17**	**10 178 399,11**	**11 623 682,57**	**9 779 709,48**	**10 636 880,38**	**111 759 096,37**
	Razem: B	**14 949 780,63**	**20 177 672,84**	**20 300 325,34**	**22 979 184,65**	**23 232 932,65**	**23 585 786,65**	**154 148 660,28**
	Razem: C	**9 070 288,63**	**13 838 807,84**	**15 116 606,34**	**17 798 674,65**	**18 042 048,65**	**18 384 237,65**	**72 286 048,86**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektów WPF na 2023 r., dane Ministerstwa Finansów

9. Wykazy i spisy

9.1. Spis rycin

Ryc. 1. Przynależność gmin powiatu gryfińskiego do partnerstw samorządowych 11

Ryc. 2. Typy gmin problemowych na obszarze województwa zachodniopomorskiego... 14

Ryc. 3. Kluczowe potrzeby obszaru Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego..... 24

Ryc. 4. Cele, kierunki działań i typy projektów 46

Ryc. 5. Sieć miast Partnerstwa i w jego otoczeniu wg liczby ludności..... 52

Ryc. 6. Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego – struktura sieci osadniczej 53

Ryc. 7. Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego – ochrona i kształtowanie środowiska, system powiązań przyrodniczych. 56

Ryc. 8. Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego – zabytki i krajobraz kulturowy 58

Ryc. 9. Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego – transport i komunikacja 61

Ryc. 10. Partnerstwo Powiatu Gryfińskiego – infrastruktura techniczna i OZE..... 63

Ryc. 11. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego do 2041 r. - prognoza..... 70

Ryc. 12. Koncepcja głównych powiązań transportu publicznego w powiecie gryfińskim .. 74

Ryc. 13 Pozytywne i negatywne przykłady rozwoju zabudowy i zagospodarowania terenu 77

Ryc. 14. Udział poszczególnych gmin Partnerstwa do OSI – obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym 80

Ryc. 15. OSI Specjalna Strefa Włączenia 2022 na obszarze województwa zachodniopomorskiego..... 81

9.2. Spis tabel

Tab. 1. Ludność i powierzchnia gmin tworzących Partnerstwo [2023] 11

Tab. 2. Obszary problemowe Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego 16

Tab. 3. Potencjały rozwojowe Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego 26

Tab. 4. Cel szczegółowy 1 33

Tab. 5. Cel szczegółowy 2 38

Tab. 6. Cel szczegółowy 3 41

Tab. 7. Tabela integracji celów szczegółowych i wymiarów Strategii 44

Tab. 8. Działania i typy projektów przewidziane dla realizacji poszczególnych celów szczegółowych Strategii (na następnej stronie) 46

Tab. 9. Wskaźniki określone dla poszczególnych celów Strategii 50

Tab. 10. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w obszarze Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego do 2041 r. - prognoza 69

Tab. 11. OSI – Obszar Specjalnej Strefy Włączenia – działania dotyczące gmin Partnerstwa wskazane w PZPWZ 83

Tab. 12. OSI – Obszar Strefy Przygranicznej – działania dotyczące gmin Partnerstwa wskazane w PZPWZ 85

Tab. 13. Zestawienie projektów przewidzianych do realizacji – lista podstawowa (Lista A) 90

Tab. 14. Zestawienie projektów przewidzianych do realizacji – lista rezerwowa (Lista B) 94

Tab. 15. Wiązki projektów i opisy powiązań między projektami 95

Tab. 16. Potencjalne źródła finasowania działań w ramach funduszy europejskich 115

Tab. 17. Alokacja dla IIT Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego z FEPZ 2021-2027 z podziałem na poszczególne cele polityk na tle regionu [euro] 118

Tab. 18. Działania do realizacji przewidziane w Programie FEPZ 2021-2027 w trybie pozakonkurencyjnym dla instrumentów IIT 119

Tab. 19. Ramy finansowe realizacji projektów w ramach Strategii Partnerstwa Powiatu Gryfińskiego 122